

Schirinaj Dossowa

**Mijn
eeuwige
lente**

In blijde herinnering opgedragen aan mijn moeder

Schirinaj Dossowa

**Mijn
eeuwige
lente**

LICHT IM OSTEN

De originele titel in het Russisch: 'Moja vecnaja vesna'

Uit het Duits vertaald door André van der Beek

www.lio.org

Inhoud

Voorwoord

Inleiding: Waarom ik over mijn leven wil vertellen

Deel I

Ik kom uit Oezbekistan

1. Het lot van emigranten

Mijn moedige Russisch-orthodoxe grootmoeder

Grootvader, de sterke mensenvriend

Ons dorp – gemeenschappelijk lijden van emigranten . .

Bloemen voor de doden van het badhuis

2. Een ruwe kindertijd

Opgewekt, feestelijk, vlijtig – mijn moeder

Belasterd, weggevoerd, vol verdriet – ook mijn moeder

Ruwe, onbarmhartige drijvende kracht – mijn vader

De bonte haarlinten van Larissa Ponomarjowa

De bruiloft van Sina – het offer van Sina

Te klein voor de schoolbank!

Wijs, zorgzaam, religieus – ook mijn vader

Waarop mijn vader mij had voorbereid

Deel 2:

Als zendelinge in Moskou en Oezbekistan

1. Lente in onze harten

De tranen van grootmoeder en de gebeden van
oudtante Anna

Op de dag dat mijn ziel verzadigd werd

Hoe ik mijn eerste prediking op de Arbat hield

Gods Woord geneest de harten van de mensen

Een ware 'moslim' was Isa

Schakar en de Oezbeekse gemeente

'Sindsdien hebben we rust'

De geesten van Midden Azië en de kracht van Jezus

Strijd en geluk – als predikster op de Arbat

De moellah en de schoonheid van God

2. Zaad en oogst

Met bloemen in de hand en een bespuwd gezicht

Als onze zoekende zielen misvormd worden

De kruisweg in het hart van Moskou

Hoe het tot antisemitisme in Rusland kwam

Gelegen of ongelegen – voor stadion en etage

Wie is mijn naaste? – Van drinkers,

landlopers en prostituees

Een Bijbel voor de minister van cultuur

Mijn vroege, blauwe eeuwigheid

3. Nieuwe woorden, nieuwe wegen – nieuw leven

Hoe ik een Bijbel van aartsbisschop Pitirim kreeg
Het wonder in de brandende vuilcontainer
'Ulmas, sta op, bekeer je!'
Wat Guli Fjodorowna mij vertelde
Hoe Said tienduizend volt overleefde
Het goede komt naar jou terug
Over oorlog, over de ziel en over grensoverschrijdingen
Een helper is een grote schat!
De geestelijke honger in de Russische provincie
Wegen van zegen van de Arbat traktaten

4. Het grootste wonder is de liefde

Hoe onze gemeente in Moskou ontstond
Wat voor een rijkdom – mijn broeders en zusters
Toen ik nog bang was voor protestanten
Van overwinningen en van droefheid
Een wonderschone liefdesgeschiedenis
Guli Fjodorowna en de smarten van Rusland
Wanneer de mensen het evangelie het beste opnemen
Een boek voor de Tadzjiken
Waarom ik niet naar de USA geëmigreerd ben
Ik zag Christus aan de hemel
Alleen de liefde maakt ons leven gelukkig

Voorwoord

Een bijzonder boek van een bijzondere vrouw ligt voor u. Schirinaj Dossowa is een buitengewone vrouw en ik ben blij dat haar levensgeschiedenis nu voor veel mensen toegankelijk wordt. Toen ik haar voor het eerst ontmoette, hield ze een gemeenteavond. Ze predikte en vertelde over haar dienst in Moskou. Ze werd uit het Russisch vertaald, sprak zonder bijzondere dramatiek, zonder hoogdravendheid, heel gewoon en eenvoudig. Inhoudelijk was het eigenlijk niets nieuws voor mij en toch was het buitengewoon indrukwekkend. Ze wekte – ik weet niet hoe – in mij een verlangen, een verlangen naar God, naar Jezus Christus, naar de eeuwigheid. En ik heb later van anderen gehoord dat zij ongeveer hetzelfde ondervonden. Schirinaj is een consequente christin. Al op dezelfde dag dat ze door een straatprediker op de Arbat – een beroemde winkelstraat in Moskou – tot geloof in de Heer Jezus kwam, ging ze zelf de straat op en predikte. Ze predikte het weinige dat ze wist: Jezus Christus is voor onze zonden gestorven, opgestaan en zal terugkomen.

Schirinaj is een moedige vrouw. Een foto van haar ging de wereld over. In augustus 1991 omsingelden tanks het Russische parlement om de nog jonge democratie in de kiem te smoren. Een jonge vrouw, inderdaad Schirinaj, klom op een tank en drukte, ongeacht het gevaar, de verbouwereerde soldaat een Bijbel in de hand.

Schirinaj is een onconventionele predikster. Toen ze mij een keer vertelde hoe ze aan moslimstudenten het evangelie verkondigde, was ik verbluft over haar uiterst onconventionele maar toch effectieve methode. Ook dat kunt u in haar levensverhaal lezen.

Schirinaj Dossowa is een dappere vrouw in een mannenwereld die haar omgeeft. Opgegroeid in een groot moslimgezin, waarin de mannen het voor het zeggen hadden, predikte ze zonder schroom het evangelie aan daklozen, dronken soldaten en voormalige generaals op het treinstation en de straten van Moskou. Ook de christelijke gemeenten in Rusland worden doorgaans door mannen gedomineerd, die het nog moeilijk hebben met de gedachte dat God intussen een vrouw tot de dienst van de verkondiging roept. Maar ook hier gaat ze onverschrokken haar weg.

Het is voor ons als zendingsbond Licht im Osten een grote eer om deze vrouw als medewerkster in onze gelederen te hebben. Ik wens dat dit boek dezelfde werking heeft, die ook van Schirinaj zelf uitgaat. Dat het in u een diep verlangen mag wekken, het verlangen naar de eeuwige lente.

Dominee Martin Hirschmüller
Bestuursvoorzitter
van de zendingsbond 'Licht im Osten'

Inleiding

Waarom ik graag over mijn leven wil vertellen

‘En U Heer hebt in het begin de aarde gegrondvest, en de hemelen zijn werken van Uw handen. Zij zullen vergaan, maar U blijft; en zij zullen alle als een kleed verouderen en als een mantel zult U ze samenrollen en als een kleed zullen zij veranderd worden. Maar U bent Dezelfde en Uw jaren zullen niet ophouden’ (Psalm 102:26–28).

In onze wereld is alles onbestendig en veranderlijk. Zonder erbarmen verstrijkt de tijd. De ene gebeurtenis moet voor de andere wijken, de ene generatie gaat en de volgende komt. Het schijnt alsof er niets blijvends, niets vast en eeuwig in deze wereld is. Niets waarop men kan vertrouwen of zijn leven kan bouwen. Maar er is toch nog Eén, Die boven ruimte en tijd staat. Eén Die niet verandert. Deze Ene is niet slechts boven of buiten onze wereld te vinden, maar Hij is in de wereld, hier en nu. Hij is bij een ieder van ons op welk punt in de wereld we ons ook mogen bevinden, op elk gewenst moment.

Hij kwam in onze wereld. Op onbegrijpelijke wijze heeft zich in Hem het eeuwige met het tijdelijke verenigd. ‘En het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond’ (Johannes 1:14). Hij kwam om door Zichzelf ons onrustige le-

ven tot rust te brengen, om ons leven een nieuwe waarde te verlenen, het te vullen met een nieuwe inhoud en het zin en doel te geven. Niet slechts in de evangeliën komen we iets van Hem te weten. We kunnen Zijn tegenwoordigheid ook in ons leven ontdekken doordat we met Hem spreken, Zijn werken in de wereld bekijken en doordat wij zien, hoe Hij Zich interesseert voor werk, verdriet en vreugde van de mensen.

‘Jezus Christus is gisteren en heden Dezelfde en tot in eeuwigheid’ (Hebreeën 13:8). Om van deze waarheid te getuigen wil ik graag van mijn leven vertellen en van het leven van hen met wie ik in het leven verbonden was.

Deel 1

Ik kom uit Oezbekistan

I

Het lot van emigranten

Mijn moedige Russisch-orthodoxe grootmoeder

Ik werd in Oezbekistan in een groot moslimgezin geboren. Mijn vader kwam uit Tadzjikistan, mijn moeder uit Oekraïne en we zijn met tien broers en zussen. De ouders van mijn moeder waren Russisch-orthodox. Ze hebben ons niets van Christus verteld maar ik heb hen vaak zien bidden, in het bijzonder mijn oma. Ik herinner me, hoe ze op een keer bitter huilde en tegen mijn moeder zei: 'Je hebt tien kinderen gekregen, en ze zullen allen geen christen worden, dat is erg'.

Mijn grootouders van moederskant werden in 1941 met mijn moeder en haar broers en zussen als familie van landverraders uit Oekraïne naar Oezbekistan geëvacueerd. De broer van mijn moeder, Alexander, was een 'volksvijand'.

Zoals miljoenen te gronde gerichte zielen, stierf ook hij door het regime van Stalin.

In die tijd vluchtten velen uit Oekraïne naar Amerika en Canada. Ook mijn grootvader, de vader van mijn moeder, wilde met zijn gezin daarnaar toe. Maar daarvoor zouden ze met een schip moeten gaan. En omdat mijn grootmoeder erg ziek was, was ze bang dat ze onderweg zou kunnen sterven. En dan zou men haar in de zee werpen en dan zouden de vissen haar opeten. Later in Oezbekistan zei ze vaak: ‘Ach, het zou beter geweest zijn als de vissen mij hadden opgegeten...’.

Tijdens de verhuizing naar Oezbekistan brachten mijn voorouders een hele maand door in veewagons. Uiteindelijk werden ze er in de steppe onder de verzengende zon eruit gelaten en men bracht hen onder in barakken, die beter konden worden aangeduid als veestallen. De mensen waren opgezwollen van de honger en stierven als vliegen, meestal aan buiktyfus. In het begin waren de schildpadden in de steppe hun redding maar al gauw waren ze alle gevangen.

Mijn oma had nooit tevoren schildpadden gezien en ze noemde ze ‘slangenkoppen’. Ze kon er gewoon niet aan wennen en telkens als men een levende schildpad in de kookpan wierp, die dan erbarmelijk haar kop uit het schild naar boven strekte, viel mijn oma flauw. Overal zag ze schildpadden. Toen ze op een keer een kleine icoon met de moeder van God tevoorschijn haalde om te bidden, had ze de indruk, dat van deze afbeelding een schildpad haar aankeek. Sindsdien weigerde ze resoluut om schildpaddenvlees te eten. In die tijd was er ook nauwelijks water, wat tot een epidemie leidde.

Mijn grootmoeder besloot om te vluchten en met haar jongste zoon Fjodor naar haar ‘vaderland Oekraïne, het zoete land’, terug te keren, want daar had ze nog drie kin-

deren achtergelaten. Maar toen werd ze in dit 'zoete land' opgepakt en naar Krasnojarsk in de gevangenis gebracht. Van daaruit kon ze opnieuw vluchten. Ze verstopte zich en kwam 's nachts met de kleine Fjodor op het treinstation. Na anderhalve maand lukte het haar – als door een wonder – naar haar familie in Oezbekistan terug te keren.

Om te overleven, verkochten ze toen alles wat ze maar konden. Mijn toen twintigjarige moeder ruilde al haar mooie kleding, waaraan ze later nog vaak dacht, voor brood. Ze herinnerde zich later steeds weer aan wat ze toen zwoer: 'Wanneer ik slechts een stukje hard roggebrood heb, zal ik nooit zeggen: ik heb honger'.

In die tijd waren er in Oezbekistan veel krijgsgevangenen: Duitsers, Italianen, Japanners... Ze waren net zo oververmoeid en uitgehongerd als wij, maar bovendien werden ze nog geslagen alsof ze dieren waren. In die tijd stierven deze mensen massaal. Toen de transporten met krijgsgevangenen kwamen, gaf men de mensen gezouten vis te eten. Daarna stortten ze zich op elke poel of plas die slechts een druppel water bevatte. Velen zijn daarna nooit meer opgestaan. Ze vielen gewoon om en stierven. De lijken wierp men in een kuil. Toen na de dood van Stalin bekend werd dat een commissie voor onderzoek uit Moskou zou komen, werden er een hele nacht lang op een reusachtig veld kruisen opgesteld om de indruk te wekken dat men de gevangenen één voor één begraven had en zogenaamd voor iedereen zelfs nog een kruis had opgesteld.

Mijn oom vertelde dat hij op een keer een grote, heuvelachtige akker moest omploegen die uitsluitend bezaaid was met mensenschedels, die als meloenen op het veld lagen.

Toen men de krijgsgevangenen op een keer in een colonne over een veld naar het werk joeg, bukte een gevangene zich om een kleine tomaat te plukken. Toen werd hij meteen doodgeschoten. Mijn moeder heeft deze tomaat, waardoor zo koelbloedig een mens vermoord werd, haar leven lang niet kunnen vergeten.

Grootvader, de sterke mensenvriend

Mijn moeder groeide op in een gezin, waarin de kinderen een bijzonder gevoel voor de waarde van het menselijk leven werd bijgebracht. De vader van mijn moeder, Stepan Sidorowitsch, die drie oorlogen had meegemaakt en ten tijde van de tsaren met het Georgij-kruis¹ werd onderscheiden, verheugde zich altijd over het belangrijkste in zijn leven: dat hij in deze drie oorlogen geen enkel mens gedood had. Het Georgij-kruis kreeg hij omdat hij als eerste naar de Oostenrijkers in de loopgraven sprong, waarop de Oostenrijkers van schrik en zonder een schot af te vuren hun handen omhoog staken. Dit kruis leverde mijn grootvader drie roebel per maand op, en daarvoor kon men een goede koe kopen.

Mijn grootvader was een heel sterke man. Hem overtrof niemand, niet in het eigen dorp en ook niet in de naburige dorpen. Toen er in het kader van een cultuurprogramma worstelaars bij de voorste frontlinie kwamen en de sterkste van hen aan de soldaten vroeg om met hem te worstelen,

¹ De orde van de heilige Georgij werd in 1769 in Rusland ter onderscheiding van officieren en generaals, en in 1807 ter onderscheiding van soldaten en onderofficieren voor militaire verdiensten verleend.

meldde zich niemand behalve mijn grootvader, die zich later herinnerde: 'Ik heb hem zo hard tegen me aan gedrukt, dat hij erbarmelijk begon te piepen: 'Laat me los, jongen!'

Op een keer tijdens de militaire acties van de partizanen, liep mijn grootvader een Oostenrijks soldaat tegen het lijf. Instinctief legden beide de hand op hun geweer. Mijn grootvader haalde toen haastig een brood uit zijn rugzak en gaf het aan de Oostenrijker. Hij op zijn beurt haalde een stuk spek uit zijn zak. Zo gingen ze onder een boom zitten, aten samen brood met speken daarna zei mijn grootvader: 'Zo, nu moet jij daarheen gaan en ik ga in deze richting'. Zo namen ze afscheid van elkaar en ging ieder zijns weegs.

Een andere keer, toen mijn grootvader op wacht moest staan, kroop een vijandelijke soldaat naderbij en wierp een granaat naar hem toe. De granaat explodeerde niet. Mijn grootvader riep naar de soldaat, die zich dood geschrokken was: 'Loop! Snel, loop weg!' en schoot twee keer in de lucht. Toen in het gevecht daarna onder hoera geschreeuw allen de vijand tegemoet stormden, liep mijn grootvader ook mee, maar schoot express steeds in de lucht. Het zijn toch allemaal mensen! Wanneer men zelf moet sterven – wat zal men dan doen, wanneer men een vreemde man heeft omgebracht?', zei onze grootvader vaak.

Wij kinderen zijn in die tijd groot geworden met de film 'Tschapajew'², waarin de held van de burgeroorlog Wassilij Iwanowitsch allen achter elkaar met zijn sabel de hoofden af slaat, en wij schaamden ons dat onze grootvader in de oor-

² *Wassilij Iwanowitsch Tschapajew (1887–1919), strijder in de burgeroorlog, was sinds 1917 lid van de KPdSU. Hij was een legendarisch persoon van de Sovjet propaganda.*

log niemand gedood had. We hielden hem voor een lafaard, lachten hem uit en bespotten hem. We probeerden hem duidelijk te maken: 'Opa, dat is toch zo'n schande en u roemt u zelf nog. Vertel er in ieder geval niemand van anders lachen ze ons nog uit op school'.

Vandaag zou ik mij diep buigen voor mijn dappere grootvader, die anderen spaarde en daarbij zijn eigen leven riskeerde.

Mijn grootvader was een soldaat die opgeroepen werd voor de oorlog om mensen te doden, maar klaarblijkelijk had hij de geboden van de Heer Jezus Christus diep in zijn binnenste. Als alle mensen zo zouden strijden als hij, dan zouden er geen oorlogen in de wereld zijn. Ik geloof dat God juist daarom mijn opa in het leven hield en zijn gezin zegende. Zijn vrouw en de vijf kinderen, die met hem naar de hongersteppen en een zekere dood werden gezonden, hebben het overleefd. In die tijd bestond er nauwelijks een gezin waarin niet een kind was gestorven. In sommige gezinnen stierven zelfs drie of vier kinderen, de één na de ander.

Mijn grootvader sprak niet veel over zijn geloof. Hij was graag alleen. Maar wij zagen hem vaak, hoe hij bladzijde na bladzijde van de grote, veel gebruikte Bijbel las. Mijn opa had geen gemakkelijk leven! Overal is hij geweest, zelfs in Siberië in verbanning, waar de 'vervloekte Sovjets' hem heen zonden omdat hij dorpsoudste was. Als mijn vader Stalin prees, spuugde mijn opa onomwonden op de grond en zei, dat er 'voor een portret van Stalin zelfs op de W.C. geen plaats' is. Mijn grootvader werd 84 jaar oud. Voordat hij in zijn eigen bed stierf, richtte hij zich nog een beetje op en zei: 'In de deur staan koningen, die willen mij afhalen'. Daarna ontsliep hij.

Ons dorp – gemeenschappelijk lijden van de emigranten

Ik groeide op in een dorp waar heel veel emigranten woonden: Oekraïners, Duitsers, Russen, Finnen, Koreanen, Azerbeidzjanen, Bulgaren, Krimtartaren, Esten, Tsjetsjenen, Grieken, Karatsjajen en Joden. Er was zelfs een Chinees die de dorpbewoners de Russische naam Wolodja gaven. In China was hij scheepskapitein geweest maar hier had hij moeite überhaupt te overleven. Hij vroeg de tractorrijder vaak om een beetje petroleum dat hij opdrank met het commentaar: 'Julie hebben geen idee: petroleum helpt tegen alle ziektes'.

Bovendien herinner ik mij opa Abdulla, uit Karatsjaj, die de kinderen graag mochten. Ze gingen vaak naar hem toe om zijn buitengewoon mooie duiven met hun fluweelzachte pootjes te bekijken. Hij leefde in een kamer van vijf vierkante meter, waar gewone aarde als vloer diende. De hele inrichting bestond uit een ijzeren bed, een tafel en een groot houten vat, waarin hij melk zuur maakte. In de buurt van ons dorp waren er overal grote nederzettingen van Tadzjiken. Waarschijnlijk heb ik daarom een afkeer tegen elke vorm van nationalisme, omdat ik tussen mensen van geheel verschillende nationaliteit opgroeide.

Men kan wel zeggen dat er bij ons niet slechts eenvoudige emigranten leefden, maar de besten van het land. Ze waren heel nauwgezet en vlijtig. Er was een hele rij bekende persoonlijkheden onder hen, maar in die tijd interesseerde dat niemand. Velen van hen bleven anoniem. In het naburige dorp bijvoorbeeld werkte een heel begaafde pianist genaamd Rudolf Adolfowitsch, een voormalig docent aan het conservatorium in Moskou. Hij speelde orgel in de film 'Appassionata'. Daar

is een scene hoe Lenin in het appartement in Gorky komt, waar hij de 'Appassionata', gespeeld door Kehrler, hoort en de opvoering prijst. Bij ons stampte de arme kerel modder en fabriceerde bakstenen. De oudste bewoners herinneren zich nog hoe de wonderlijke emigranten na het zware werk rondomeenouderadiogingenzittenenzeldzame 'meeslepende' muziek beluisterden, meestal klassieke of operamuziek.

Het werk was slopend: bij 30 tot 40 graden in de schaduw katoen plukken, was geen kleinigheid, wanneer men eerst het hele veld moest oversteken om bij een enkel roestig waternat te komen waarvan het drinkwater door de zon al heet geworden was.

In de kleine dorpsschool met zeven klassen onderwees een goede lerares ons: Jelisawjeta Rudolfowna, die uit een adellijke familiestamde en drie vreemde talen vloeiend sprak. In Moskou had ze bij een taleninstituut gewerkt en Duits en Frans onderwezen, maar ook bij haar vond men iets om ontevreden over te zijn en men stuurde haar naar ons toe.

Waar zijn toch al deze mensen vandaag? 'Sommigen leven al niet meer, anderen zijn ver weg' (Puschkin). Na de perestrojka zijn zij met duizenden naar Duitsland, Rusland en wie weet waarheen geëmigreerd. Het waren de emigranten die met hun gebeden 'de aarde ploegden' en ze voor de verkondiging van het evangelie voorbereid hebben. Ik maak mee, hoe er vele inheemsen – Tadzjiken, Oezbeken, Kazakken, Karakalpakken en Kirgiziërs – zich tot het christelijke geloof en tot Jezus Christus bekeren en Hem als hun persoonlijke Redder aannemen.

Bloemen voor de doden van het badhuis

Intussen zijn er nog maar weinig emigrantengezinnen in ons dorp en die zijn volledig hulpeloos en door allen verlaten en blootgesteld aan de willekeur van het noodlot. De alleenstaande vijfenzeventigjarige Maria verzorgt haar honderdjarige verlamde moeder en klaagt de hele tijd over brandhout: Waar moet ze dat vandaan halen? Ze moet toch het huis verwarmen en de luiers van haar moeder drogen.

Oma Lena, ook midden zeventig, leeft en mat zich af met haar veertigjarige geestelijk gehandicapte dochter Nadja, die meestal op de grond zit en wat voor zich heen brabbelt, lacht en zand op haar hoofd strooit.

Onze buurvrouw, de Finse Edi, vroeger hoofd van de kleuterschool, werd na de perestrojka werkeloos. Ze kreeg geen uitkering en haar enige redding om te overleven was haar koe. Maar die werd ziek en ging dood. Nog nooit heb ik iemand zo verdrietig gezien. Het was alsof het enige kind van Edi gestorven was.

De huizen van de weggetrokken dorpsbewoners worden nu door Kazakken, die uit Tadzjikistan vluchtten, bewoond. Het dorp is helemaal veranderd, want de Kazakken hebben een heel andere levenswijze. Ze leven in tenten op de steppe en hebben kuddes paarden. Uit spaarzaamheid werd in het dorp het licht en het gas uitgeschakeld en de mensen velden bomen om brandhout te hebben. Zo biedt het dorp, dat eens heel groen en vol met bomen was, vandaag een treurige aanblik: de bomen ontbreken, er zijn geen wegen, slechts kuilen en vuil. Maar het ergste is dat alle gebouwen van de dorpsgemeenschap verwoest zijn: de kinderopvang,

het dorpsbestuur, de kleuterschool en het grote clubhuis met twee verdiepingen met de bibliotheek. Deze voorzieningen werden geplunderd. De bakstenen, de deur- en raamkozijnen heeft men meegenomen en het leisteen van de daken werd gestolen.

Te midden van deze verwaarlozing is alleen het openbare badhuis ongemoeid gelaten, dat gebouwd werd in 1937 door uit Karelië verdreven Finnen. Men zegt dat het badhuis nooit verwoest kan worden. Zijn stenen staan voor altijd en eeuwig en zijn niet van hun plaats te krijgen. Zelfs niet als men het zou opblazen. Het is nu eenmaal een oude bouw.

Ik geloof dat het badhuis nog om een andere reden niet kan worden geplunderd. Het is als een gedenksteen, die met zijn zwijgende tegenwoordigheid aan de verschrikkelijke tragedie herinnert die zijn muren beleefden. Eén keer in de week werden de krijgsgevangenen voor een wasbeurt naar het badhuis gereden. Slechts een deel van hen kwam weer op eigen benen eruit, de anderen werden eruit gedragen en op een wagen gestapeld. Omdat ze erg verzwakt waren, konden de gevangenen het hete bad niet aan en stierven daar. Later reed de wagen naar de rand van het dorp en daar werden de lijken in een grote kuil geworpen.

De oude mensen vertellen daar niet over. Ze denken dat jonge mensen zich alleen maar interesseren voor geld. Toen ik bij het schrijven van dit boek erover nadacht wat er in mijn vaderland gebeurd is, bespeurde ik een innerlijke drang om samen met de dorpsbewoners op deze plaats te bidden en God om vergeving te vragen. Misschien verandert daardoor ons leven en ook ons dorp.

Ik ging naar mijn broer, plukte een grote bos narcissen en sprak de op straat spelende kinderen aan: 'Wie met mij

bloemen bij het badhuis wil neerleggen, kan meegaan!’ De kinderen vroegen mij: ‘Voor wie moeten dan die bloemen daar worden neergelegd, daar is toch alleen maar een puinhoop!’ ‘Kom mee, dan zullen jullie het zien’, zei ik. Een hele horde, veertig tot vijftig kinderen van verschillende leeftijden, kwamen samen en uiteindelijk sloten zich ook volwassenen aan bij onze tocht.

De kinderen zetten bij dat wat ze hoorden, hele grote verbaasde ogen op. Een paar jongens liepen naar huis en brachten nog tulpen om die bij de muur van het badhuis neer te leggen. We baden en daarna deelde ik snoep uit, dat we daar opaten om aan de overledenen te denken³. Mij leek het dat de kinderen in deze tijd een beetje meer volwassen waren geworden.

Volgens officiële opgaven zijn er in onze regio tijdens de represailles in de tijd van Stalin twee miljoen mensen omgekomen. Voor de gevangenen zijn er geen statistieken, die werden niet meegeteld.

Deberichten van de heldendaden op het verschrikkelijkslachtveld maken me niet enthousiast en ontroeren me niet.

*Ik zend innige gebeden op naar de hemel,
dat de harten van de bozen met liefde vervuld mogen worden,*

*dat de dagen van angst en van geweld voorbij mogen gaan,
dat alle volken hun vijandschap en hun haat begraven,
en zich gehoorzaam onder de edele leer van Christus buigen
en zich verenigen tot één familie.*

(A.N. Pleschtschejew)

³ Volgens Russisch gebruik neemt men voor het gedenken van de doden een begrafenismaaltijd bij het graf op het kerkhof.

2

Een moeilijke kindertijd

Opgewekt, feestelijk, vlijtig – mijn moeder

Onze moeder die bij de Heer is, was een mens met een groot hart. Ik denk dat het Gods plan was dat zij de eerste zendelinge in het naoorlogse Oezbekistan zou worden, ook al zou ze zelf nooit op zo'n gedachte zijn gekomen. Ze sprak nooit van Jezus Christus, maar het is aan haar te danken dat alle Tadzjieken in ons dorp de twee belangrijkste christelijke feestdagen, Kerstmis en Pasen, kenden.

Moeder bereidde zich altijd lang op deze feesten voor: ze witte het huis, begon al bij het begin van de lente kip-peneieren voor Pasen te verzamelen en bakte heel veel. Ik herinner me dat ze een week vóór het feest nauwelijks een nacht doorsliep en meerdere grote pannen met kleine verrassingen voor Pasen voorbereidde. Na een slapeloze nacht ging ze 's morgens aan het werk op het veld. Ze vond de katoenogst bijzonder zwaar, want per dag moest er zestig tot tachtig kilo geplukt worden. En dan moest ze ook nog drie keer per dag naar de kinderopvang lopen om haar kinderen eten te geven. We waren met tien kinderen en daaronder drie tweelingen. In die tijd luidde het bevel: 'Allen moeten werken!' Voor een moeder met kleine kinderen werd geen uitzondering gemaakt: twee weken na de bevalling wer-

den de moeders weer naar het veld gestuurd en de baby's bracht men naar de kinderopvang.

Als mijn moeder 's avonds van het werk naar huis kwam, wist ze niet wat ze het eerst doen moest: het vee in de stallen moest gevoederd en gemolken worden, in de tuin moest er geplant en gegoten worden, kleren moesten genaaid worden en de kinderen moesten schone kleren hebben en moesten wat eten. 's Nachts breidde ze altijd sokken en waste katoen voor de dekens. Ofschoon ze niet was opgeleid, las ze ons vaak gedichten voor in het bijzonder van Taras Schewtschenko⁴.

Ze hield van deze dichter, want hij was wees en slaaf.

Onze moeder hield veel van bloemen, in het bijzonder rozen en bodembedekkers. Deze groeiden zelfs op de straat naast ons huis. Moeder plantte ze elk jaar zodat de mensen die door de straat en langs ons huis liepen, zich verheugden over de bloemen. Moeder deed alles heel enthousiast. Ze was altijd in de running.

Als vader van het werk naar huis kwam – hij was brigadeleider – liep ze hem ook nog tegemoet. Ze trok zijn laarzen uit, stopte een kussen in zijn rug en bracht hem thee. Vader hielp haar niet in het huishouden want dat is in moslimgezinnen niet gebruikelijk. In huis moet de vrouw alles doen, daarom had moeder ook de nachten nodig om zich voor te bereiden op Pasen. Als het dan Pasen was, kwamen alle Tadzjiken van onze regio naar ons huis en onze vermoeide, maar gelukkige moeder deelde aan allen broden en geferfde eieren uit.

Daaruit bestond het getuigenis van haar geloof en ze deed dit met alle toewijding en omdat haar hart haar daartoe

⁴*Oekraïense dichter en schilder, 1814–1861, slaaf die in 1838 werd vrijgekocht.*

drong. Vandaag nog herinneren alle dorpsbewoners haar met diepe dankbaarheid. In het begin kwam de familie van mijn vader met bijlen en hooivorken om mijn moeder om te brengen. Maar met de tijd veranderde hun mening over haar. De vader van mijn vader was een goedmoedig mens. Hij was graag bij ons en zei altijd dat zijn beste schoondochter 'de Russin' was. Ze was zo van de geest van het volk waaronder ze leefde doordrongen dat ze er uiterlijk bijna uitzag als iemand uit Tadzjikistan.

Mijn moeder werd 64 jaar oud. Ze stierf aan kanker. Ze had veel pijn en een moeilijke dood, zoals haar hele leven moeilijk was. Twee jaar lang had ze na een operatie, waarbij men de onderkaak, de halve tong, een helft van het strottenhoofd en een deel van de wang verwijderde, zulke heftige pijnen dat ze moest huilen. De pijnstillers hielpen niet. Haar gejammer was zo erg dat men kippenvel kreeg en allen de kamer verlieten. Ze hilde niet zoals mensen en dieren huilen, maar het was het gehuil van een vreselijk gekweld wezen. Mijn broer heeft een keer gezegd, terwijl hij huilend aan het bed van mijn moeder zat: 'Er is geen God! Waar is God, wanneer onze moeder zo moet lijden?' Het spreken viel haar zwaar, dus antwoordde ze hem kort: 'Zeg zoiets nooit meer. Er is wel een God!'

Onze moeder verlangde naar de dood. Ze verwachtte de dood zoals men op een feest wacht. Als ze hoorde dat er iemand in het dorp gestorven was, verborg ze haar jaloersheid niet en op haar gezicht was de onuitgesproken vraag te lezen: 'Waarom kon ik dat nog niet zijn?' In die tijd begreep ik dat de dood werkelijk een vreugde kan zijn, dat hij verlossing en zelfs geluk kan betekenen.

Ik verzorgde mijn moeder en nam vakantie van mijn werk. Eerst was ik met haar samen in Tasjkent in het ziekenhuis

en later in het kankercentrum in Moskou, waar wij met grote moeite dankzij haar kleine, wijnrode boekje met het opschrift 'heldenmoeder' een plaats voor haar kregen. Maar een maand vóór haar dood, toen ze weer in Oezbekistan was, had ik mij door een chronisch slaapgebrek te veel ingespannen en reed naar Moskou terug. Vergeef me, moeder. Ik voel me schuldig, zelfs toen er genoeg voor haar gezorgd werd.

De broers woonden in de buurt. Eén broer was, toen moeder ziek werd, zelfs met zijn hele gezin uit een andere stad naar haar gekomen om haar te verzorgen. Zijn vrouw Katja, die wij allen onze dank verschuldigd zijn, diende mijn moeder tot haar laatste ademtocht.

Ik was vijf dagen voor de dood van moeder uit Moskou gekomen toen ze al heel rustig en opgelucht op bed lag, met een spitse neus en buitengewoon verliefd kijkende ogen. Ik zei dat tegen haar, waarop ze al zo lang gewacht had, waarnaar ze het meeste verlangde: 'Mama, u sterft . . .' Ze knikte lachend. 'Weet u nu waarom u zo moest lijden, mama?', vroeg ik haar. Ze knikte weer. Ik interesseerde me in die tijd voor de oosterse religies en geloofde in reïncarnatie. Ik zei: 'We zullen elkaar zeker weer terugzien, mama, maar pas als u op aarde terugkeert, om nooit meer zo te moeten lijden'. Ze lachte en knikte weer met haar hoofd.

We konden niet begrijpen waarom ze niet stierf omdat ze bijna geen adem meer had. Vanwege slecht weer kwam haar zuster uit Oekraïne vier dagen later aan dan gepland. Toen ze de kamer binnenkwam, stak mijn moeder meteen de hand naar haar uit en tien minuten later stierf ze. Begraven werd ze volgens moslimtraditie en alle Tadzjeken kwamen naar de begrafenis.

Belasterd, weggevoerd, vol verdriet – ook mijn moeder

Als ik vandaag terugkijk en over het leven en de dood van mijn moeder nadenk, kom ik tot de slotsom dat moeder werkelijk een vrome vrouw geweest is. Ik heb nog nooit een mens leren kennen, die zo nederig, bescheiden en opofferend geweest is als mijn moeder. Dat zeg ik niet slechts als dochter die natuurlijk heel erg van haar moeder heeft gehouden, maar deze eigenschappen van haar kunnen de dorpsbewoners ook bevestigen, die dan er meestal nog aan toevoegen: ‘Jullie moeder was een hele goede, verstandige en stille vrouw’.

Het moeilijke en droevige leven heeft haar ziel gevormd. Toen ze nog in Oekraïne leefde, wreekte een vroegere buurman zich op haar omdat ze niet met hem maar met een ander wilde trouwen. Hij schreef aan de overheid dat haar broer Alexander een vijand van de staat was. Dat lijkt een banaal verhaal: iemand houdt van een persoon die zijn gevoelens niet beantwoordt. Maar het had een tragisch einde. Deze laster bracht verdriet over de hele familie. Drie maanden later, toen mijn moeder en haar familie al in Oezbekistan waren, werd deze buurman in zijn huis vermoord. Hij had klaarblijkelijk nog iemand aangebracht en als gevolg daarvan had men resoluut met hem afgerekend. Men zegt in zulke gevallen: ‘God tekent de schurken’.

Toen de toenmalige vriend, de enige zoon van zijn ouders, hoorde dat ze zou worden uitgewezen, besloot hij om met haar samen in verbanning te gaan, maar zijn moeder liet hem niet vertrekken, want ze was bang dat haar zoon in de steppe zou sterven. Een jaar later sneuvelde hij in de oorlog. Zijn moeder kon haar haren wel uit haar hoofd trekken toen ze

hoorde dat de bruid van haar zoon nog in leven was gebleven. Als onze moeder alleen was, zong ze onder tranen vaak een lied, dat haar verloofde haar geleerd had:

*De zon staat laag, de avond is nabij.
Ik haast me naar jou toe, ik vlieg naar je toe,
de liefste van mijn hart.*

*Ach, wanneer ik naar buiten ga, ontmoet ik je niet.
Ik vouw de handen, de witte,
want spoedig zal ik sterven.*

Toen wij kinderen klein waren en moeder nog jong, zei ze vaak: 'Als ik toch zo lang zou mogen leven, tot onze Boris (de jongste van de kinderen) naar het leger gaat. Als hij uit het leger komt dan kan hij wel zonder mij'. Zo gebeurde het ook: Boris was net in militaire dienst, toen moeder stierf. Voor de begrafenis kreeg hij verlof, maar hij kwam niet op tijd want volgens de gewoonte van de moslims worden de gestorvenen nog op dezelfde dag begraven, nog vóór zonsondergang. Ik weet nog uit mijn kindertijd, dat mijn moeder altijd in de buurt van de straat wilde liggen. Toen men het graf naast de graven van de familie midden op het kerkhof wilde optillen, concludeerde men dat het daar heel vochtig was, want de plaats lag in een laagte. Daarom moest haar graf naar een hogere plaats naast de straatweg verplaatst worden.

Later herinnerden we ons aan haar vooruitziende woorden. Als men de stad uitgaat over deze straat richting het kerkhof, dan komt men langs een levendige marktplaats, waar een drukte van belang is en waar allen op hun tassen letten om niet bestolen te worden. Daar wordt luid gehan-

deld, geroepen en gelachen zoals dat typisch is voor een markt in het Oosten. Maar als men van straathelft wisselt en op de rechter straatkant komt en dan een stukje verder gaat, dan komt men bij het stille kerkhof. Slechts een kromme draad houdt de beide vleugels van de ijzeren poort bij elkaar dat het kerkhof scheidt van de schapen, zodat ze het niet plat trappen.

Wanneer ik bij deze mystieke plaats ‘tussen leven en dood’ sta, denk ik altijd hetzelfde: waar is het ware leven, links of rechts? Diegenen, die nu stil rechts van mij liggen, waren nog niet zo lang geleden links van mij, op deze lawaaierige markt, en ze hadden nog precies zoveel dingen voor het leven nodig als wij vandaag. Maar nu hebben ze niets meer nodig, nog slechts een klein stukje draad. Ik denk dan altijd dat zich links nog het één of ander theater afspeelt en dat men daar het leven speelt, maar rechts is de niet verloochenende waarheid. Bekijk het leven met gedachten aan de dood en de dood met gedachten aan het leven’, zo onderwezen de Starzen⁵. Onze moeder ligt nu pal aan de straat en het lijkt er op alsof ze ons aan deze woorden wilde herinneren.

*Al de as, spoken, schaduw en rook,
alles verdwijnt als een dwarreling uit stof,
en wij staan tegenover de dood
en zijn weerloos en hulpeloos.*

*Broeders, waar is het zilver, het goud?
Waar zijn de oneindig vele slaven?*

⁵ Starez, Russisch ‘de oude’: monnik in de kerken in het oosten, die in ascese en overpeinzing leefden voor jongere monniken en die voor wereldse personen als biechtvader kan dienen.

*Wie is rijk en wie is arm
te midden van de onbekende graven?*

*Al de as, rook en stof,
al de spoken, schaduw en lawaai
Slechts bij U in de hemel, o Heer,
is de haven, is de redding!*

(A.K. Tolstoj)

Ruwe, onbarmhartige, drijvende kracht – mijn vader

Onze vader was in tegenstelling tot onze moeder een grof en onbuigzaam mens. In mijn herinnering heeft dit beeld uit de kindertijd zich gevormd: moeder draagt op haar hoofd een zak uien naar huis en de sterke, krachtige vader loopt gemoedelijk met zijn armen gekruist op zijn rug achter haar aan. In ieder geval hoeft men hier niet verbaasd over te zijn, want deze rolverdeling schrijft de moslimtraditie voor echt-paren voor.

Op een keer was mijn moeder tamelijk ziek. Ze had zo'n rugpijn dat ze zich niet kon bewegen en met heet zand en een strijkijzer op haar rug op de vloer lag. Toen onze vader de kamer binnenkwam en haar zo zag liggen, zei hij: 'Zo, rust je wat uit?' en ging ontevreden naar buiten. Volgens de Soenitische leer moet de vrouw in het gezin voortdurend bezig zijn met het huishouden.

Onze vader had een werkmanie. Hij liet ons allemaal werken waar hij ook kon. We waren steeds bezig om maïs of katoen schoon te maken. We verzorgden het vee, hoed-

den de schapen en moesten altijd wat spitten of dragen. We werkten als mieren. Maar het meeste medelijden heb ik vandaag de dag nog met mijn jonge broer die in die tijd de hele nacht door klaver moest maaien, hoewel men het heel goedkoop kon kopen. Maar zo is het gebruikelijk bij de inheemse Tadzjieken: 's Nachts wordt er klaver gemaaid. Om drie of vier uur 's morgens reden ze hem op een wagen terug naar huis, wekten mijn moeder en ons en wij laadden de wagen samen uit.

Vader stond 's morgens meestal vroeg op. Daarna begon hij allen te wekken en riep: 'Hoelang willen jullie nog slapen, het is al bijna middag!' In ons huis was het vaak koud, bijzonder in de winter. Dus kropen we nog slaperig weg in de hoeken en zaten kou te lijden, totdat het tijd was om naar school te gaan.

Onze vader zette ons kinderen vaak met blote knieën op het maïsveld om ons te bestraffen, soms slechts voor kleinigheden. Op een keer kletste ik met een meisje uit een naburig dorp. Toen riep mijn vader me en gaf me voor de ogen van de anderen een flinke oorvijg en zei: 'Ga naar huis, je moet werken!' Ik was in die tijd tien of elf jaar oud. Ik weet niet waarom, maar zonder daarnaar te worden gevraagd, legde ik aan het meisje uit dat mijn vader me geroepen had, mij over de wang geaaid en gezegd: 'Ga nu naar huis, mijn dochter, en doe je klusjes thuis'.

De oudere broers en zussen hebben meer over zich heen gekregen dan wij jongeren, in het bijzonder de zeven broers. Onze vader 'bracht hen verstand bij', door hen te bevelen om zelf de stok te halen waarmee ze dan aansluitend afge-ranseld werden. We hebben zoveel stokken uitgeteerd

dat we aan het einde precies wisten welke stok het minste pijn deed. Dan vertelden we aan elkaar hoe je de juiste stok uitzocht. Hij mocht niet als een rijzweep zijn anders zou na het pak slaag het hele lichaam branden. Bovendien moest men met de tanden de kleine stukjes aan de bovenkant van de stok afbijten, want die konden de huid zo verwonden dat het zou gaan bloeden.

Op een keer visten mijn broers in een dichtgegroeide irrigatiesloot. Ze deden het stiekem zodat vader het niet zou weten want hij vond zulke bezigheden nutteloos. Maar toen hij op de ezel voorbijreed, zag hij de jongens toevallig in het riet staan. Hij riep: 'Thuis laat ik jullie vanavond zien wat een vis is!' In welke stemming de jongens op die dag naar huis gingen, kan men zich wel voorstellen.

Onze vader speelde graag domino maar hij werd enthousiaster voor het kaartspel. Geen wonder dat later bijna al zijn zonen een voorliefde voor dit spel ontwikkelden.

Helaas hebben enkele van zijn kinderen ook de ruwe omgang met hun eigen kinderen van hem overgenomen. Mijn neef vertelde me pas geleden dat zijn vader, mijn oudste broer, hem naakt in de sneeuw gelegd had omdat hij ongehoorzaam was. Op een andere keer had hij hem in de stal aan zijn been vastgeketend. Precies deze broer heeft veertig jaar geleden zelf zoiets meegemaakt: Hij had wat uitgehaald en daarvoor dwong onze vader hem om zich uit te kleden en naakt in de sneeuw te gaan liggen. De moeder van onze vader had haar kleinzoon (mijn broer) voor straf een keer meet een ketting om zijn been aan de ezelpaal bevestigd. Het is verbazingwekkend hoe exact het goede maar ook het slechte in de volgende generatie terugkomt. Beide dingen blijven in de herinnering levend en komt op een bepaalde tijd weer te voorschijn.

*Hij kan ons deugden leren,
die ons met goede daden onderwijst...*

*... Het eigen voorbeeld werkt aan jonge harten
veel sterker dan de mooie woorden.*

W.A. Schukowskij

Moeder kon het zich niet veroorloven om haar man te vragen: 'Waar was je?' Onze vader boezemde zo'n grote angst in dat niemand het in zijn hoofd haalde om zo'n vraag te stellen. Hij bedroog onze moeder en zij leed daar heel erg onder en ze hilde vaak. Maar de mannen in het Oosten zijn op zo iets bijzonder trots. Ik vroeg mijn oma op een keer om mij te vertellen hoe het was toen mijn ouders trouwden en wat voor een bruiloft ze hadden. Mijn oma lachte bitter en zei slechts kort: 'Jullie kunnen medelijden hebben met jullie moeder. Ze heeft al veel moeten verdragen!'

Op een keer bracht moeder maskers van de markt mee, zoals men die bij Oud en Nieuw draagt. Wat waren we blij! We schreeuwden zo van blijdschap en vergaten helemaal dat onze vader in de kamer ernaast sliep. Als hij er was, heerste er meestal stilte in het huis zodat men een speld kon horen vallen. Toen vader wakker werd, rukte hij alle maskers van ons gezicht en daarna kregen wij en onze moeder er goed van langs.

Na dit voorval konden we niet meer blij zijn met de maskers. We hadden alleen nog maar medelijden met onze moeder. Ze onderdrukte haar tranen maar in de kleine kamer hilde ze daarna lang. Onze vader ging op de drempel van de huisdeur zitten en zei voor zich uit: 'Jammer, waarom heb ik dat eigenlijk gedaan?' Mijn zus hoorde dat en vertelde het

aan onze moeder. Dat arme mens was daarover zo gelukkig dat ze steeds weer vroeg: 'Heeft hij dat echt gezegd? Zeg nog eens, wat hij gezegd heeft'.

De bonte haarstrikken van Larissa Ponomarjowa

Wijkinderen hadden geen speelgoed. Voor de jongens was het enige speelgoed een 'Ljanga': een stuk lood, dat aan een schapenvacht bevestigd was en dat ze dan met hun voeten naar elkaar toespeelden. Een van mijn broers kroop steeds met een baksteen over het asfalt en stelde zich voor dat het een tank was. Ik maakte voor mezelf een pop van sokken, die ik een jurk aantrok die uit kranten bestond. Ik was erg jaloers op de echte poppen van de kinderen van de burens maar ik vroeg nooit of ik er ook zo één mocht hebben, want het was me duidelijk dat het niet mogelijk was.

Als de dag van gisteren herinner ik mij de bonte haarstrikken van Larissa Ponomarjowa, mijn medescholiere, die de beste van de klas was. Daar was ik zo enthousiast over want ik zelf had altijd maar een snoer of een touw in mijn vlechten. Maar ik vroeg ook niet om haarstrikken.

Op mijn hoofd liepen vaak luizen. Mijn moeder had gewoon geen tijd om overal op te letten. Ze kreeg het nog net voor elkaar om vóór het slapen gaan te kijken of we er allemaal waren. Maar ik ontwikkelde zelf de handigheid om deze parasieten kwijt te raken. Ik stak mijn hoofd in een emmer petroleum en wikkelde mijn hoofd in met een lap.

Mijn toenmalige medescholiere Larissa is intussen aan kanker gestorven. Ongeveer zeven jaar lang heb ik haar

van Jezus Christus verteld. In het begin wilde zij er niets van horen. Ze dacht dat ik gek geworden was. Maar een jaar vóór haar dood toen ze al flink door de ziekte getekend was, maakte zij een echte bekering mee en las veel in de Bijbel. Ze vroeg mij om de bureu uit te nodigen om met hen samen uit het Nieuwe Testament te lezen en Psalmen te zingen. Dan werden haar pijnen iets minder.

Ze vroeg ons om zo begraven te worden dat bij haar graf Gods Woord verkondigd zou worden. Haar wens was dat de mensen van ons dorp samen zouden komen om gemeenschappelijk God te loven. Haar wens werd verhoord. Meteen na haar dood ontstond er in ons dorp een gemeente en dat gebeurde zo eenvoudig en verrassend, dat men er zich slechts over verbazen kon. De eerste Tadzjiekten sloten een verbond met de Heer en lieten zich dopen.

Toen Larissa stierf, was ik in Moskou en mijn broer haalde de voorganger en zendeling Iwan Bratan uit de naburige stad voor de begrafenis. Hij was met zijn grote gezin met tien kinderen van Moldavië naar Kazachstan verhuisd om daar eengemeente te ondersteunen. Daarvan waren 700 van Duitsland afkomstige leden bijna allemaal naar Duitsland getrokken. Kort geleden bezocht ik deze gemeente. Aan de muren hangen posters met Duitse Bijbelteksten, maar op de banken zitten Kazakken met brede wangen en spleetogen. Hebben de Duitsers het land verlaten om plaats te maken voor de Kazakken? Ze zijn daar vaak samengekomen en hebben gebeden, ook voor de moslims en hun bureu. Ook al kunnen ze de vrucht van hun gebeden niet zien, ik ben er zeker van dat in de eeuwigheid velen met vreugde al diegenen zullen weerzien, voor wie ze zoveel in hun gebeden van harte geworsteld hebben.

De moslims betreurden het erg dat de Duitsers het land verlieten want zij hadden koeien die veel melk gaven. In onze dorpskantine werd veel melk gedronken, want in tegenstelling tot de inheemsen, die een liter melk met minstens twee of drie liter water verdunden, dronken de emigranten de melk altijd puur. De moslims zijn ook vandaag nog heel treurig over hen die geëmigreerd zijn: De Joden waren uitstekende artsen, de Russen goede ingenieurs, de Koreanen verbouwden kostelijke rijst, de Finnen hadden verstand van bouwen en leerden ons om naar de sauna te gaan, de Grieken hadden een uitstekende keuken en brachten allen bij hoe men goed inmaakt en marineert...

En zo zou men alle volken kunnen opnoemen. Iedereen had iets bijzonders, unieks en moois. De inheemse bevolking, Tadzjiken en Oezbeken, zijn in het bijzonder bekend om hun gastvrijheid. Als iemand hun huis binnenkomt, dan gaan ze eerst aan tafel zitten en ontvangen hem gastvrij. Pas daarna vragen ze waarom hij gekomen is. Ze hebben een rustige, gematigde levensstijl. Ze houden van de aarde en lopen behoedzaam over de vloer als zouden ze zijn adem bespeuren.

Toen voorganger Iwan Bratan op de begrafenis van Larissa zei dat ze een gelovige vrouw was, die van Jezus Christus hield en dat haar ziel daarom bij Hem verder zou leven, begon de dronken man van Larissa te vloeken en te schreeuwen: 'Hoezo, verder leeft? Ze heeft mij met haar ziekte lang genoeg op mijn zenuwen gewerkt! En nu zou ze verder leven? Draag haar snel weg!' Deze man was eens de beste in de klas op de dorpschool, heeft de militaire academie bezocht en bezit een militaire rang, maar op een dag begon hij met drinken. Zo kan het gebeuren: een Russisch

gezin waar allen goed zijn opgeleid, maar door de dronken man hadden de arme Larissa en haar drie kinderen veel te lijden. De gevolgen van een leven zonder Christus – bij de Russen zijn de mannen vaak drinkers en bij de moslims vaak lomperds.

Sina's bruiloft – Sina's offer

Toen ik aan mijn broers de teksten over onze vader voorlas, raadden ze me aan om deze te schrappen omdat we ons allen voor onze vader schaamden. Dat alles is al lang geleden en gebeurde toen we nog klein waren. Later is vader duidelijk veranderd en misschien moet men niet de vuile was voor anderen buiten hangen. Maar in werkelijkheid gaat het toch niet om mijn vader. Ik heb veel mensen leren kennen. Zij hebben een soortgelijk lot en niet alleen bij moslims zijn er onbarmhartige vaders. Toen ik een paar dagen geleden dit gedeelte aan mijn Russische bekende Natascha voorlas, begon ze te huilen en zei: 'Onze vader was nog erger dan jullie vader, hij heeft mijn broer de schedel ingeslagen'. We zouden onze daden van vroeger niet moeten onthouden, als ze niet iets met ons huidige leven te maken zouden hebben.

'Wie zijn roede spaart, haat zijn zoon maar wie hem lief heeft, tuchtigt hem al vroeg', staat er in de Bijbel (Spreuken 13:24). Maar niet alle straf is straf. De straf in de christelijke betekenis betekent opvoeding en is beslist met liefde verbonden en in geen geval met de noodzaak om geweld te gebruiken. Is de straf die mijn vader uitoefende, überhaupt nog te vergelijken met straf die de Bijbel ons leert?

Om slechts een voorbeeld te noemen: op een keer werd

mijn broer voor het gebruiken van scheldwoorden (wat voor een moslim een bijzonder erg vergrijp is) door mijn vader bestraft en moest zijn tong uitsteken zodat mijn vader met de riem erop sloeg. Mijn moeder die dat zag, liep naar huis, pakte haar spullen bij elkaar in een laken en wilde hem verlaten. Maar waar moest ze naar toe met de kleine kinderen? Bovendien leefden de emigranten als gevangenen en zonder bijzondere toestemming van het bureau van de commandant mocht men niet eens naar de markt gaan die vier kilometer verderop was.

Toen we al groter waren, deed het volgende zich voor: onze zuster Fatima was al als kind aan iemand als vrouw beloofd maar toen ze studeerde, trouwde ze met een ander. Onze vader ging tekeer: 'Ik zal jullie huis in brand steken!' Hij kon de schande, die verbonden was met het breken van de officiële belofte tegenover de bruidegom, niet verdragen. In die tijd werd ik 's nachts vaak angstig wakker en liep het huis uit. Vader sliep in de ruimte er naast en bij elk klein geluid dacht ik dat hij net opstond om ons allen met zijn grote dolk te steken. Deze dolk lag altijd onder zijn kussen want volgens de traditie bij de moslims legt men een mes en een stuk brood onder het kussen. Destijds kreeg ik voor de eerste keer steken in mijn hart. In ons gezin hebben we allemaal hartklachten.

Mijn andere zuster, Sina, kwam onze vader in deze moeilijke situatie tegemoet en trouwde met de man, die aan Fatima beloofd was. Ook dat is gebruikelijk bij de islam: als de bruidegom de oudste dochter niet krijgt, geeft men hem de jongere dochter. Mijn zuster hilde heel erg toen ze besloot tot dit huwelijk en zei: 'Ik doe dit alleen maar voor mama en

Schira' (zo werd ik thuis genoemd). Deze hele geschiedenis maakte ik mee toen ik in de achtste klas zat. Mijn vader zei in die tijd dat ik niet meer naar school mocht gaan maar de schapen moest hoeden, zodat ik later niet hetzelfde deed als mijn oudste zuster. Maar Sina redde mij met haar huwelijk en zo kwam ik toch in de negende klas. Dank je wel, Sina!

Te klein voor de schoolbank!

Ik wilde beslist leren en vroeg met zes jaar al huilend of ik naar school mocht. Nadat ik een week de eerste klas had bezocht, zei de schooldirecteur dat ik pas het volgend jaar naar school kon, omdat men mij achterin de schoolbank niet kon zien omdat ik heel klein was. De volgende dag ging ik vroeg in de ochtend weer naar school maar de lerares liet me niet de klas binnen. Ik ging naar huis, sleepte mijn schooltas achter me aan en huilde de hele weg naar huis. Toen kwam ik de Sawutsch⁶, Alexander Iwanowitsch tegen en hij vroeg: 'Waarom huil je zo, Schira?'

'Ze hebben me weer naar huis gestuurd omdat ik te klein ben . . . Ze zijn zelf klein!'

Hoe kon men mij wijsmaken dat ik te klein was, als ik al met vijf jaar een hele maand in het ziekenhuis was, waar ik alleen op een kamer lag en me zelf verzorgde omdat moeder te veel werk had en alle anderen naar school gingen. Toen moeder me op een keer bezocht en vroeg of ze bij mij in het ziekenhuis zou slapen, zei ik: 'Nee, mama, ga maar weer naar

⁶ *Russische aanduiding voor de pedagogische leider of studierector van een school.*

huis want ik ben al groot en de kleine Borja heeft u nodig'. Borja was toen twee jaar oud. Mijn moeder huilde en reed naar huis. Het personeel van het ziekenhuis vroeg me elke dag om altijd hetzelfde lied voor te zingen:

*De kraanvogels vlogen aan de hemel,
ze kwamen van heel ver weg.
Een kleine, verzwakte kraanvogel
zonk dieper, hij kon niet meer.*

*Het vreemde land, dat vervloekte,
had hem alle krachten geroofd.
'Ach', kraanvogel', riep hij, 'probeer toch,
draag me op de vleugels naar huis'.*

Het lied had nog meer verzen maar die ben ik vergeten. Pas nu begrijp ik waarom de mensen mij zo vaak vroegen om het lied van de kraanvogels te zingen en waarom ze dan altijd moesten huilen: ze waren immers allemaal emigranten, die hun vaderland hadden verlaten.

Bij ons thuis was er veel werk. Toen ik naar de vierde klas ging, molk ik al onze koe en kneedde deeg. We hadden slechts drie tot vier maanden les op school want van september tot december werden alle scholieren voor de katoenoogst 'weggehaald', en in april/mei riep men hen opnieuw om de katoenplanten te verpoten. De oogst duurde tot december en soms waren ze zelfs nog met Oud en Nieuw op het veld. Dat was een aanfluiting: er was al geen katoen meer te oogsten maar wij moesten, al half bevroren, tot zes uur 's avonds op het vochtige land volhouden. Want er was een bevel dat in de afzonderlijke districten allen zo lang op de velden moesten

zijn, totdat allen in de hele republiek hun veld had ingeleverd ongeacht of er op de velden nog iets te oogsten was of niet.

Het katoen heeft ons veel gekost. 's Nachts werd het in de bunker aangestoken: men verbrandde bijvoorbeeld vijf ton en daarna schreef men in het verslag om verantwoording af te leggen dat er vijftig ton was afgebrand. Op die manier kwam men hun plan na.

Met de schoolopleiding was het bij ons niet zo goedgegesteld. Dan kan men zich wel voorstellen op welke voorwaarden ik na mijn schoolexamen de uitnodiging van de universiteit van Moskou aannam – ik had ter voorbereiding schriftelijke cursussen gedaan – om het toelatingsexamen te halen. Ik slaagde wel voor mijn hoofdvak literatuur met een 10 maar toch werd ik niet ingeschreven want de concurrentie was heel groot. Per studieplaats waren er acht sollicitanten. Maar ik keerde niet naar huis terug maar bleef daarna in Moskou.

Wijs, zorgzaam, religieus – ook mijn vader

Over mijn vader heb ik in de loop van mijn leven veel nagedacht. Als hij het huis verliet, waren de kinderen zelfs blij, in het bijzonder wanneer hij voor langere tijd wegging, bijvoorbeeld naar een kuuroord. Waarvan dromen kinderen? Om naar de maan te vliegen, van buitengewone reizen.... Maar ik droomde slechts van één ding: dat mijn vader vaker naar een kuuroord ging. Dat was mijn geheime kinderdroom! Maar het leek er op dat de droom nooit werkelijkheid werd.

Toe mijn vader stierf, was ik al volwassen. Ik was destijds 32 jaar oud en huilde bitter op zijn begrafenis, want ik had

zo'n medelijden met hem. Hij heeft geen gemakkelijk leven gehad. Misschien is hij tegen ons bovenmate streng geweest maar dat gebeurde wel omdat ook hij grof behandeld was. En alles wat hij zelf in zijn kinderjaren moest meemaken, gaf hij aan zijn eigen kinderen door. Goed dat ons geheugen de eigenschap heeft om veel te vergeten. Intussen hebben we zelf gezinnen en wij als broers en zussen hebben intussen onze vader in veel dingen begrepen en leren liefhebben.

Jammer genoeg slaat de beschreven situatie niet alleen op mijn familie. In veel moslim gezinnen gedragen de mannen zich nog veel onbarmhartiger en soms zelfs onmenselijk wreed. Mijn oom joeg zijn kinderen een keer met een ketting achterna. De ontwikkeling en het Sovjetsysteem hebben daaraan niet veel veranderd. De jonge generatie groeide niet beter op dan de vorige. Mijn nicht trouwde zeven jaar geleden een man uit de familie uit Tadzjikistan. Toen ze in de achtste maand zwanger was, schopte de broer van haar man haar zo heftig met zijn laars in haar buik, dat het kind in de moederbuik stierf. Zij zelf overleefde maar net een operatie, waarna ze geen kinderen meer kon krijgen. De nicht leeft verder bij de familie van haar man, kookt en wast voor de hele familie, ook voor de genoemde man.

Maar hoe vaak komt het voor dat moslimvrouwen zich met petroleum overgieten en zichzelf verbranden! Een veertigjarige vrouw uit het naburige dorp, moeder van vijf kinderen, wilde zich van het leven beroven. Ze sprong van een toren maar overleefde de val en haar beide benen moesten worden geamputeerd. Maar niet alleen de mannen zijn wreed. Een vrouw overgoot haar jonge schoondochter met petroleum en stak haar in brand. Daarna sloot ze de gewonde vrouw op in een stal. De schoondochter had de buurkinderen een

stukpannenkoekgegeven zonder toestemming te vragen. Na enkele dagen hoorden de burens het gesteun van de vrouw maar konden haar niet meer redden. In haar lichaam hadden zich al wormen genesteld.

Als een moslimvrouw overspel pleegt, is er voor haar geen erbarmen. De mannen maken met haar dan korte metten. De koran veroordeelt de zonde van overspel voor beide zijden en Mohammed beveelt om mensen die overspel plegen te stenigen. Er was eens een ongetrouwde vrouw die op alle mogelijke manieren probeerde te verbergen dat ze zwanger was. Toen haar moeder dat hoorde, besloot ze in haar angst om zelf een operatie bij haar dochter uit te voeren om de zwangerschap af te breken. Ze sneed bij haar dochter de buik open. Toen deze daarbij stierf, wikkelde de moeder haar in een deken en stak de deken in brand. Het embryo wierp ze in het toilet. In deze daad komt de hele uitzichtloosheid en verschrikkelijke angst van de vrouw tot uitdrukking: voor haar man maar ook voor de familie, burens en de hele wereld. Dat is een nood die de vrouwen diep in hun ziel meedragen en is erger dan de dood.

Ik wil graag nog iets over mijn vader zeggen: Hij was een buitengewoon gecompliceerd mens. In zijn familie was hij de oudste en dus kwam zijn familie vaak naar ons toe om de meest verschillende adviezen te krijgen en ruzies te beslechten want onze vader kon goed conflicten oplossen. Hij bad ook veel. Hij was het achterkleinkind van een moellah⁷. Mijn betovergrootvader Tosch was een bekende moellah. Misschien nodigde mijn vader daarom zo graag de moellah in ons

⁷ Titel voor een islamitische leraar in de rechten of in de godsdienst.

huis uit en vroeg hem elke keer om de heilige boeken mee te brengen. Mijn vader luisterde aandachtig toe wanneer men hem iets uit deze boeken voorlas en hilde er soms zelfs bij.

Hij kon zelf niet lezen maar vond het goed om opgeleid te zijn en maakte het voor bijna al zijn kinderen mogelijk om te studeren. Daar had hij het geld wel voor over. Als men in Oezbekistan wilde studeren was dat zonder geld nauwelijks mogelijk. Van ons kinderen zijn er sommigen leraar geworden, andere arts, en vijf hebben een juridische opleiding.

Ik herinner me nog hoe mijn vader mij voor de eerste keer in Moskou bezocht waar ik in een gemeentelijk huis woonde. Mijn kamer was elf vierkante meter en mijn vader nodigde meteen al mijn medebewoners uit voor een maaltijd. Toen ik hem uitlegde dat zoiets in Moskou niet gebruikelijk is, kon hij dat helemaal niet begrijpen en zei slechts: 'Dan ga ik weer weg'. In deze woning leefden zes gezinnen. Allen kwamen om plow⁸ te eten. Mijn vader voorzag hen van wodka en plow maar dronk zelf niets. Toen ik later weer een keer naar mijn ouders ging, was de eerste vraag van mijn vader: 'Hoe gaat het met je burens?', en hij vroeg heel geïnteresseerd naar ieder persoonlijk.

Eens vertelde ik mijn vader, dat een oudere vrouw in onze gemeentelijke woning op sterven lag en ik haar verzorgde. De zoon van deze vrouw, die in een ander deel van de stad woonde, bood me aan om mijn kamer met die van zijn moeder om te ruilen omdat het drie keer zo groot was dan mijn kamer en anders zou leegstaan. Ik wilde niet op de ruil ingaan omdat ik wist dat het bevoegde stadscomité de kamer

⁸ Een oriëntaalse maaltijd van rijst en vlees.

hoe dan ook na de dood van de vrouw aan mij zou afstaan, want ik had de kleinste kamer in de gemeentelijke woning.

Mijn vader zei daar in het begin niets van maar toen ik weer vertrok en afscheid nam drukte hij mij de hand en zei slechts een korte zin: 'Ruil de kamer'. Ik deed het dan ook. Later kwam duidelijk naar voren dat voor één van de kamers van onze gemeentelijke woning mensen stonden geregistreerd, die niet bij ons woonden maar toch aanspraak op de kamer van de oude vrouw maakten. Hoe kon mijn vader dat vanuit een afstand van meer dan duizend kilometer weten? Later kwam de privatisering. Toen ik daarna weer verhuisde, werd met de vierkante meters rekening gehouden, die ik in die tijd had. Deze extra woonoppervlakte kon ik goed gebruiken.

Vader was een heel gastvrij mens. We hadden altijd bezoek en aan hen werd steeds het beste geserveerd. Op een dag bracht vader een emmer honing mee naar huis. Het deksel was van een slot voorzien. Op een keer werd per ongeluk de kat in die emmer met honing opgesloten omdat ze daarin was gesprongen en vreselijk jankte omdat ze tot haar nek in de honing zat. De kat werd bevrijd maar de honing kon niet meer aan de gasten worden aangeboden omdat er veel kattenharen in zaten. Uit zuinigheid bevrijdden we de kat van de honing. Wij als kinderen verheugden ons tot en met en aten van harte de honing op totdat we genoeg hadden.

Als onze vader weer terugkeerde van het kuuroord bracht hij altijd sinaasappels mee, die voor ons iets bijzonders waren. We aten ze met schil en al op. Ik eet vandaag nog graag sinaasappelschillen. Het doet me denken aan mijn kindertijd. Geld sparen kon onze vader niet maar hij was altijd in de weer om iets voor het huis of voor de kinderen

te kopen. Hij zorgde voor ons zo goed hij kon. We hadden nooit honger en hadden altijd brood en melk in huis en met het avondeten was er altijd vlees.

Mijn vader loog nooit en hij hield helemaal niet van opscheppers. Wij hadden als eerste gezin van onze sovchoz een 'Wolga', die onze vader in 1959 kocht. Omdat hij een auto bezat, vond hij het zijn plicht om anderen te helpen. Ook als de auto al helemaal vol zat, stopte hij toch nog om de mensen mee te laten rijden, die bij de bushaltes stonden en naar het stadscentrum wilden. Hij vroeg daar nooit geld voor.

In de hongerperiode bracht een gezin uit Karatsjaj uit het naburige dorp van de ouders van onze vader hun tapijt voor een zak maïs, die ze van hem hadden gekregen. Toen onze vader van het werk kwam en hiervan hoorde, nam hij het hen heel kwalijk. Hij nam het tapijt en nog een zak maïs, laadde alles op zijn ezel en bracht het aan de Karatsjajen. Daarover spreken ze vandaag nog.

Tegen het einde van zijn leven veranderde onze vader erg. Hij werd milder, hield zich bezig met zijn kleinkinderen (de zweep lag nog wel klaar onder zijn kussen) en ging zelf naar de stal om de koeien te voeren.

Hij had twee gezinnen. Zijn tweede vrouw uit Tadzjikistan, hadden zijn ouders voor hem uitgezocht en dus hadden we meteen twee moeders. Hij hield erg van mijn moeder ook al was hij vaak zo ruw tegen haar. Dat kan men maar moeilijk begrijpen maar het was zo. Ik denk dat mijn moeder ook van hem heeft gehouden. Een paar keer reed hij met haar naar haar ouders, die in de jaren zeventig naar Oekraïne waren teruggekeerd. Velen verbaasden zich daarover want het was ongebruikelijk voor moslimmannen om samen met

de vrouw te reizen, in het bijzonder in die tijd. Na de dood van mijn moeder voelde mijn vader zich niet meer nuttig. Hij ging niet bij zijn tweede vrouw wonen maar bleef in ons huis wonen.

Het tweede gezin woonde ongeveer een kilometer van ons vandaan maar onze vader was daar zelden, hoewel onze tweede moeder, Dschangil, een heel goede vrouw was. Dat zie ik nu pas zo. Destijds heb ik meer om mijn moeder geleden. Twee jaar na onze moeder stierf ook de tweede vrouw van onze vader. Op haar begrafenis rouwden we erg en riepen: 'Apa! Apa!' (Mama! Mama!) net zoals haar kinderen bij de dood van onze eigen moeder klaagden en huilden.

Bij de moslims is het gebruikelijk om de overledenen luid te bewenen. De dode wordt grondig gewassen. Men reinigt de oren, de tanden en de neus. Dan wikkelt men hem in een 22 meter lang wit linnen kleed en draagt hem op een baar in looppas uit het huis waarbij alle mannen achter de dragers lopen. Als de overledene een oud mens is, dan werpt men geld op de dode. De vrouwen staan in de buurt van het huis, huilen luid en kijken deze processie na. Ze mogen pas op de tweede dag naar het kerkhof gaan.

Na de dood van mijn moeder was mijn vader heel verdrietig en zijn gezicht werd smaller. Een buurvrouw vertelde mij dat zij hem een op een keer gevraagd had: 'Mursa, waarom ben je zo verdrietig? Gaat het niet goed met je?', waarop hij antwoordde: 'Mijn Chotja is er niet meer en ik voel me in huis als een overbodig meubelstuk dat niemand meer nodig heeft'.

Onze vader had suikerziekte maar had geen medicijnen nodig. Toen hij ouder werd, kreeg hij hartklachten hoewel hij altijd veel beweging had. Een week vóór zijn dood wilde

mijn zuster hem overhalen om iets te eten want hij had geen trek meer. Boos zei hij tegen haar: 'Zien jullie dan niet dat ik ga sterven?' Maar vaak was het zo dat wij geen bijzondere betekenis aan zijn woorden hechtten.

Vlak voordat hij stierf kwamen 's avonds al zijn zonen uit de naburige dorpen om hem nog één keer te zien. Hij zat nu heel kort met een kopje thee met hen samen en vroeg hen dringend om weer gauw naar huis te gaan. Daarna ging hij naar zijn kamer. Mijn jongste broer, die nog met hem in huis woonde ging naar hem toe. Vader zat op bed en bad.

Toen zij hij alsof hij tegen zichzelf sprak: 'Waarom komt hij dan niet?' Mijn broer vroeg: 'Op wie wacht u, Aka?' (Wij zeiden u tegen onze vader en noemden hem 'Aka'). Hij gaf geen antwoord en bad verder. Mijn broer vertelde, dat hij op dit moment iets ongebruikelijks, geheimzinnigs in de kamer waarnam. Dit 'iets' was zo duidelijk te bespeuren dat hij angst kreeg. Plotseling hield vader op met bidden en zei: 'Hij is er'. Daarna viel zijn hoofd naar achter op zijn kussen en hij stierf.

Alle mensen op de aarde moeten lijden en allen hebben het moeilijk in het leven maar God geeft een ieder Zijn maat. Ik weet niet waarom, maar mijn vader had een volkomen ander leven dan mijn moeder, om over zijn dood maar helemaal te zwijgen. Naar de begrafenis van onze vader kwamen ook heel veel mensen. De mensen uit het dorp konden zich niet herinneren dat er zoveel mensen op een begrafenis waren. Van alle kanten kwamen ze er naartoe, te voet en met transportmiddelen om afscheid van vader te nemen. Men moet erbij zeggen dat ook hij het als zijn heilige plicht zag om een mens op zijn laatste weg te begeleiden. Hij was vaak op begrafenissen ook als hij daar ver voor moest rijden.

Waarop mijn vader mij had voorbereid

Wanneer ik terugblik en over mijn verleden en de tegenwoordige tijd nadenk, wil ik graag mijn vader de passende eer geven en hem daarvoor danken dat hij voor mij in mijn leven een grote leermeester was. Dank u, Aka. Hij spoorde ons aan om veel te werken en de ouders en de oude mensen te eren. Hij voedde ons op met zelfdiscipline, wilskracht en ijver. Hij kon ons enkele goede eigenschappen door de opvoeding bijbrengen zelfs wanneer hij als middel angst gebruikte. Toen ik vijftienvintig jaar geleden naar Moskou ging, moest ik als 'Limitschik'⁹ werken. In de hoofdstad werden zulke mensen als mensen van de laagste rang bekeken en waren helemaal niet in aanzien. Met de woonruimte was het in die tijd anders dan vandaag. Om een dak boven je hoofd te krijgen, was tamelijk moeilijk en er was slechts daar werk waar niemand anders vrijwillig wilde werken. Ik maakte veel mee en sliep zelfs op het treinstation. Niet iedereen die ergens anders vandaan kwam en naar Moskou ging, was opgewassen tegen het leven in Moskou. Voor mij was het gemakkelijker want mijn vader had mij voorbereid op een hard leven. Hij overdreef het wel een beetje met de bestraffingen maar misschien is dat beter, dan dat we helemaal niet bestraft zouden zijn.

Hoe kon mijn vader aan de ene kant zo'n wijze, goedaardige man zijn maar tegelijkertijd zo streng en zo grof? Hij had medelijden met de mensen en hielp heel veel van hen maar

⁹ 'Limitschik': Voor personen, die uit de provincie of uit andere republieken naar Moskou kwamen, werd er in bepaalde industrie afdelingen een beperkt aantal banen aangeboden, vaak verbonden met zwaar lichamelijk werk waarmee de 'Limitschiki' de mogelijkheid behielden om in Moskou te blijven.

met zijn eigen gezinsleden ging hij buitengewoon streng om. Ik geloof dat hij zo is opgevoed. En wanneer een mens zijn eigen gezin sticht, brengt hij er dat in wat hij zelf in zijn jeugd gezien en meegemaakt heeft en handelt vaak precies zo als de ouders.

Misschien heeft mijn vader zijn ruwe aard van zijn moeder, mijn grootmoeder, geërfd. Veel arme mensen denken vandaag met dankbaarheid aan haar terug, want ze liet het niet toe dat er ook maar iemand verhongerde. Vaak gaf ze aan de armen het laatste wat ze in huis had hoewel haar eigen kinderen en kleinkinderen en in het bijzonder de schoondochters honger hadden. Als er voor iedereen weinig te eten was, kon zij nog brood uitdelen.

Maar haar karakter was bijna despotisch, ze had allen onder de knoet. Haar schoondochter Dawlat was vaak zo moe dat ze overal in slaap viel en zelfs staande kon slapen. Als ze een brandhout in de broodoven had gelegd, hing haar hoofd alweer zwaar naar beneden voordat ze het volgende kon grijpen. Dan schrok ze op en werd weer wakker en zo ging het verder. Enige tijd geleden zei ik tegen haar: 'Tante, in mijn herinnering bent u steeds aan het slapen en weer aan het wakker worden'. Dan lachte ze en zei: 'Dat heb ik aan jouw oma te danken die ons dag en nacht met werk kwelde'. Ik denk dat mijn vader deze neiging om ons met werken bezig te houden, van haar had.

Mijn oma, Chumat heeft dit wel van haar moeder geërfd, mijn overgrootmoeder Gafat, van wie iedereen nu zegt dat ze een heel strenge en heerszuchtige vrouw geweest is. Mijn oom vertelde dat het huilen van de kinderen, als ze één van hen aan de oren trok, tot ver te horen was geweest. Mijn vader stuurde mijn oudste broers in de weekenden graag

naar oma toe maar ze begonnen dan te huilen en smeerden hem. Ze wilden niet naar oma omdat ze hen voor elk klein vergrijp in een donkere, vochtige kamer opsloot, die op een kelder leek en dan zei: 'Hier zullen de slangen jullie bijten'. Met haar vingers beeldde ze dan twee slangentanden uit. Zo was onze jeugd!

Deel 2

Als zendelinge in Moskou en Oezbekistan

1

Lente in onze harten

De tranen van grootmoeder en de gebeden van oudtante Anna

Mijn tweelingbroer en ik zijn op 12 juli geboren. Dat is een grote orthodoxe feestdag, de dag van de heilige apostel Petrus en Paulus. Mijn oma, de moeder van mijn moeder, vroeg mijn vader dringend om mij ter gedachtenis aan die feestdag Pauline te noemen en mijn tweelingbroer Peter. Ze was immers orthodox en ik herinner mij hoe ze vaak gekrenkt tegen haar oudere zuster zei, die in die tijd in Oekraïne woonde, dat ze haar geloof ontrouw was geworden

omdat ze naar 'de samenkomst gaat', dus een evangelisch christen was geworden.

Deze tante was er door haar man toe gekomen. Hij was een vreselijke drinker geweest, maar had dan Stundisten (evangelische christenen) leren kennen en was gestopt met het drinken en had zijn vrouw Anna naar de samenkomsten meegenomen. Alle kinderen van deze tante Anna werden gelovig en hun zoon Pawel is vandaag voorganger van de gemeente in Kostopol in Oekraïne.

Als ik dit alles in mijn herinnering roep dan denk ik: Waar komen de wortels van mijn geloof vandaan? Het is van twee dingen: de tranen van mijn grootmoeder over de 'niet christenen' en ook de gebeden van haar zuster, de evangelische christin Anna. Ze werd meer dan negentig jaar oud, zo oud als niemand in de familie van mijn oma is geworden. Natuurlijk hebben ook het verbazingwekkende geloof van mijn grootvader en de bewonderenswaardige hartelijkheid van mijn moeder en haar liefde voor de christelijke feesten een rol gespeeld.

Mijn vader voldeed niet aan de vraag van mijn oma wat betreft onze namen. Hij noemde mij Schirinaj (dat betekent 'zoete maan') en mijn broeder Schakar ('suiker'). Maar de tranen en wensen die mijn oma tot de hemel richtte, zijn daar aangekomen: ik werk vandaag in een gemeente in Moskou en Schakar is voorganger van een gemeente in Oezbekistan. Ik ben vader heel dankbaar dat hij mij in zijn profetisch vooruitziende blik precies de juiste naam gaf. De maan heeft zoals bekend geen eigen licht maar reflecteert slechts het licht van de zon. Zo zou ook mijn leven zonder God zo donker zijn geweest als de maan.

Op de dag, toen mijn ziel verzadigd werd

Maar in mijn leven is er een feest geweest. Ik mocht mijn eeuwigelente, de Heer Jezus Christus leren kennen. Daarmee werd mijn hart door de grote, heldere zon vervuld en werd de wereld in glans gezet met voor mij nieuwe kleuren zoals de profeet Maleachi het voorspelde: 'Maar voor u die Mijn naam vreest, zal de zon der gerechtigheid opgaan en er zal genezing zijn onder haar vleugelen' (Maleachi 4:2).

Mijn eerste prediking over de Heer Jezus hoorde ik in de jaren van de perestrojka en glasnost op de Arbat¹⁰. Ik liep doelloos en zonder een zin in het leven te zien over de Arbat – zo voelde ik mij, toen ik ongeveer dertig was. Op eens zag ik een oudere man, die over de Bijbel sprak. Mijn voeten groeiden letterlijk aan de straat vast en ik bespeurde plotseling iets wat mij zeer vertrouwd en dichtbij was. Maar het was op de één of andere manier verloren gegaan. Nu ontmoette ik het hier weer en uit mijn uitgedroogde hart kwam een onuitsprekelijke vreugde tevoorschijn – zo groot als de hemel – die dit vertrouwde, eeuwige tegemoet liep.

Er bestaat een heel bijzondere vis: de Europese rivieraal. Hij schiet alleen kuit in de Sargassozee. De larven van de aal worden door de stroming zo ver weg gedragen dat ze in andere zeeën en van daaruit in rivieren en meren kunnen komen, waar de volgroeide alen meerdere jaren doorbrengen. Maar dan opeens begint de aal, door zijn instinct gedreven, alle hindernissen te overwinnen, springt zo nodig zelfs aan land om 'te voet te gaan', en begeeft zich op een verre reis van duizend kilometer naar de Sargossazee

¹⁰ De Arbat is een beroemde winkelstraat in Moskou.

waar hij eerst een korreltje kuit was. Hij kan acht maanden zwemmen zonder voedsel tot zich te nemen en hij heeft slechts één doel: zijn vaderland, zijn thuis.

Precies zo verging het mij op de Arbat, toen ik deze woorden over God en de Bijbel hoorde.

Ik nodigde de man van de Arbat uit om de volgende dag bij mij thuis te komen. Hij heette Wiktor Pawlowitsch. Hij was zestig jaar oud en twaalf daarvan had hij vanwege zijn geloof in de gevangenis doorgebracht. Hij kwam in de ochtend en bleef tot de avond, totdat de laatste metro ging. De tijd met hem ging zo snel voorbij dat ik zelfs vergat om hem iets te eten aan te bieden. We hebben zelfs geen kopje thee gedronken. Toen heb ik voor de eerste keer meegemaakt hoe het is als de ziel verzadigd wordt.

Aan het einde van het gesprek riep ik: 'Ik geloof in Jezus Christus! Wat moet ik nu doen?' Hij antwoordde: 'Denk altijd aan twee dingen, die de Bijbel ons leert. Ten eerste: leef volgens Gods geboden en ten tweede: predik het evangelie'.

Hoe ik mijn eerste prediking op de Arbat hield

De volgende dag ging ik na het werk naar de Arbat om het evangelie te verkondigen. Het indrukwekkendste aan de perestrojkatijd was voor mij dat men alles horen en spreken mocht zonder iets te verzwijgen. In die tijd liepen duizenden over de Arbat om dit wonder mee te maken. Het was nu mogelijk om hardop uit te spreken wat eerder nauwelijks iemand durfde te denken! Het waren hoofdzakelijk politieke groepjes die daar bij elkaar kwamen en luid discussieerden.

Maar op deze dag ging ook ik naar de Arbat en in mij zat mijn ontdekking van het heelal: 'Jezus Christus is voor onze zonden gestorven, opgestaan en Hij zal terugkomen om ons tot Zich te nemen'. Ik ging niet zomaar maar ik droeg dit besef als een heiligdom bij mij. Ik dacht: 'Deze arme, ongelukkige mensen, ze gaan zo doelloos door het leven zonder het ware geluk te kennen! Maar ik zal hen nu van Jezus vertellen en dan zal het met hen veel beter gaan!'

Ik drong me in het midden van een groep van mensen die over politiek discussieerden en vroeg hen: 'Waarover praten jullie? Dat is toch alles dom geklets! Jezus Christus stierf voor onze zonden. Hij is op de derde dag opgestaan en zal spoedig wederkomen! Waarom maken jullie ruzie over zulke vragen? Belangrijk is het dat jullie gered worden!' Allen keken nu naar mij en begonnen me vragen te stellen. Maar ik kende de Bijbel nog helemaal niet en ik wist ook nog niet zoveel over het leven. Maar op alle vragen had ik één en hetzelfde antwoord: 'Geloof dat Jezus stierf, opstond uit de doden en vandaag leeft, dan zal er veel in jullie leven duidelijk worden. Maar het belangrijkste: Het zal goed met jullie gaan! Dat zullen jullie zelf merken en wel al heel spoedig!'

Het bestaan van God is niet te bewijzen maar men kan voor zichzelf persoonlijk de zekerheid krijgen dat Hij bestaat. De Bijbel zegt dat 'reizigers noch dwazen zullen daarop (de heilige weg) dolen' (Jesaja 35:8). Dat is juist het bijzondere aan het christendom, het geldt 'voor de koning als ook voor de molenaarsdochter'. Maar de mensen zoeken de waarheid graag ver weg van huis, zoals in de geschiedenis van Hodscha Nasreddin: Toen de buurman van Hodscha thuiskwam, zag hij daar Hodscha op zijn knieën liggen en

naar iets zoeken. ‘Wat heb je verloren?’, vroeg de buurman. ‘Mijn sleutel’, antwoordde Hodscha. De buurman hielp hem om de sleutel te zoeken. Toen vroeg hij: ‘Waar heb je hem verloren?’ ‘Thuis’, zei Hodscha rustig. Toen vroeg de buurman: ‘En waarom zoek je hem dan hier bij mij?’, waarop Hodscha antwoordde: ‘Omdat het hier lichter is’. Het lijkt voor ons op vele plaatsen ‘lichter’ te zijn, maar daar is de ‘sleutel’ – Jezus Christus – niet te vinden.

Toen ik na mijn eerste verkondiging naar huis ging, kwam er haastig een jonge, langharige man met een versleten jeans achter me aan. Hij zei: ‘Ik ben wel geen gelovig mens, maar op de één of andere manier bespeur ik dat wat u zegt waar is’. Nadat ik het adres van een protestantse gemeente te weten was gekomen, ging ik er met deze man heen in de straat Malyj Wusowskij 3. Toen de zeventienjarige – hij heette Borja en kwam uit Nowosibirsk – tijdens de godsdienst naar voren ging om zich te bekeren, was ik in die tijd erg verbaasd, want ik was toen zelf nog niet eens bekeerd! Ik stond op de galerij van de kerk en zag Borja bij het altaar knielen. Toen dacht ik: ‘Misschien wil God me hiermee laten zien, wat mijn opdracht in het leven moet zijn, namelijk mensen zoals deze Borja het evangelie te brengen’.

Gisteren nog zou deze jongeman iets hebben kunnen doen wat niet meer goed te maken zou zijn geweest. Later zag ik in de kindergevangenis in Moskou velen die daar slechts uit stommitieit waren beland of omdat ze niet goed hadden nagedacht. Ze hebben niemand op tijd op hun weg ontmoet, die hen tegen had kunnen houden en attent had kunnen maken op de gevaren. Dat leidt tot een treurig einde. De eerste helft van zijn leven leidt men een leven dat

de tweede helft van zijn leven totaal verderft. Hoe blij kan degene zijn, die al in jonge jaren de mogelijkheid ontdekt om anders te leven.

Gods Woord geneest de harten van de mensen

Het is ongeveer vier jaar geleden, nadat ik op de Arbat had gepredikt, toen er een jongen op me afstapte die Sascha heette en zei: 'Ik zal vandaag een eind aan mijn leven maken vanwege mijn vriendin. Ze is dood'. De jongen was ongeveer achttien jaar oud. Bij jonge, gevoelige mensen komt zoiets regelmatig voor. Ik sprak lang op hem in om dat niet te doen: 'Jij bent nog heel jong Sascha. Je hebt alles nog vóór je. Je zult dit overwinnen en alles zal weer goed worden. God verbiedt ons om zoiets te doen'. Maar het is moeilijk om een mens van deze daad af te brengen als hij zich dat vast heeft voorgenomen.

Helemaal aan het einde toen ik niet meer wist hoe het verder moest, zei ik tegen hem: 'Weet je, ik zou heel graag voor je willen bidden. Heb je daar iets op tegen? Daarna kan je gaan en doen wat je wilt'. Hij vond het goed. Ik bad met hem en toen we afscheid namen, dacht ik: 'Heer, wat zal er van hem worden?'

Na twee jaar gaf God een antwoord. We predikten juist op het station, toen plotseling deze jongeman naar me toekwam. Hij zei: 'Herkent u mij? Weet u wie ik ben? Ik zal u eeuwig dankbaar zijn voor die avond en het gebed dat u toen met mij gebeden hebt!' Wat was dat een vreugde! Hij was niet alleen in leven gebleven maar ook gelovig geworden en ging nu naar de kerk.

Leven en dood liggen natuurlijk in Gods hand maar het heeft toch een doel dat wij hier op deze wereld allen samen leven. Ik geloof, dat het leven en de zielen van de mensen op een onzichtbare manier met elkaar verbonden zijn en dat geen mens op aarde ons gewoon, puur toevallig ontmoet. Met ieder afzonderlijk op deze aarde heb ik veel gemeenschappelĳk: de eenzaamheid, de droefheid, het verlangen naar geluk, de teleurstelling, de onmacht en onherroepelĳkheid en uiteindelijk het grootste en geheimzinnigste, wat ons allen verbindt: de dood. We zouden elkaar alleen al uit medelĳden moeten omarmen!

Maar wij vergeten dat wat ons verbindt en in plaats daarvan veroordelen we elkaar, zijn jaloers op elkaar en maken ruzie. Hoe vaak leven mensen die goede vrienden zouden kunnen zijn, in vijandschap met elkaar en dat vanwege slechts de één of andere kleinigheid, zoals bij Iwan Iwanowitsch en Iwan Nikiforowitsch uit de novelle Gogols, waarin de één de ander een gans noemt. Dan word ik aan de regels van Pasternak herinnerd: 'Buiten woedt er al lang een sneeuwstorm en wij kunnen niet met elkaar opschieten' – 'tot elkaar doordringen' kunnen we met de hulp van de Heer Jezus.

Enkele jaren geleden leerde ik op de Arbat een mooie jonge vrouw kennen. Ze stond elke dag tussen de mensen, die naar onze toespraak luisterden. Op een dag vroeg ik haar: 'U werkt hier waarschijnlijk in de buurt, ik zie u hier vaak'. Ze antwoordde: 'Nee, ik kom expres naar de Arbat om de toespraak te horen. Alles begon met een wandeling door de stad. Ik wandelde over de Arbat en plotseling hoorde ik de woorden: 'Luister naar de gelĳkenis van de koning en zijn schuldenaars'. Ik bleef staan, luisterde beter en was

als verstard. Ik waagde het niet om me heen te kijken omdat ik de indruk had dat alle mensen zouden weten dat het hier over mij ging’.

Er kwam naar voren dat deze jonge vrouw al acht jaar geen contact meer had met haar moeder. Ze hield haar voor de ergste vijand in haar leven. Blijkbaar had de moeder een moeilijk karakter want ook haar man en haar zoon hadden haar verlaten. De jonge vrouw heette Ira en was ballerina. Ze zei dat ze zich altijd geschaamd had om over deze relatie te spreken maar het lag als een zware steen op haar hart en uiteindelijk ging het toch om haar eigen moeder. Nadat Ira op de Arbat de gelijkenis had gehoord, reed ze de volgende dag naar haar moeder, die in Wladimir woonde en verzoende zich met haar. Dat kwam mij later pas ter ore.

Gods Woord geneest de harten van de mensen en schenkt hoop, opdat er in ons leven een verandering ten goede kan komen. Dat ons leven reiner, blijer en glanzend kan worden. Gods Woord opent de deur naar de hemel. De belangrijkste oorzaak van alle menselijke noden kan men zo uitdrukken, zoals het door de kleine prins bij Saint-Exupéry gezegd werd: *‘De mensen? ... men weet nooit waar ze zijn te vinden. De wind waait hen weg. De wortels ontbreken hen...’* Zo worden we dan eens hierheen en dan weer daarheen gedragen, net zoals het uitkomt. Onze wortels en ons thuis zijn in het eeuwige huis van onze hemelse Vader. Buiten dit huis is er geen geluk en rust te vinden, slechts begeerten en steeds weer terugkerend verdriet.

In onze samenkomst vertelde een vrouw dat ze met haar man en haar zoon op een keer, toen ze nog niet gelovig waren, voor een dienstreis in een Afrikaans land was. ‘Het ging met mij in die tijd helemaal niet goed’, zei ze.

‘Overal werd er gelogen, op het werk werd er over anderen geroddeld en thuis waren er ook problemen: Mijn man dronk en ik kon niet overweg met mijn kind. Wat moest ik doen? Naar wie moest ik daarmee gaan?

Ik ging naar een winkel en kocht een beeld met een voorstelling van Christus. Toen ik de zaak verliet, dacht ik: eigenaardig, nu draag ik God in mijn zak! Ik kwam thuis, zette het beeld bij de muur en nam me voor om deze Christus van nu af aan alles over mijn onverdraaglijke leven te vertellen en ook wat voor slechte mensen overall om me heen waren.

Maar opeens kwamen de tranen bij mij. Ik wilde plotseling niet meer over de anderen spreken want ik zag in hoe slecht ik zelf was. Deze toestand deed me regelrecht schrikken. Ik ging het huis uit, maakte een lange wandeling en vroeg me af wat dat geweest was. Toen ik weer thuis was, werd ik rustig en had vrede in mijn hart’.

De hele wereld om ons heen bevindt zich in oorlogstoestand, want allen zoeken diegenen, die aan hun slechte toestand schuldig zijn. Iemand heeft eens treffend opgemerkt: ‘Oog om oog en spoedig is de hele wereld verblind’. Allen voeren oorlog met elkaar: de volken en naties, afzonderlijke gezinnen, de moeder met haar dochter, en alle gezinsleden hebben ruzie met elkaar. Maar deze hele eindeloze oorlog, die ten slotte een algemeen karakter aanneemt, begint in het hart van elk mens, die in oorlog met God leeft.

Wat waren er al verschrikkelijke rampen in de geschiedenis waaraan mensen schuldig waren die geen vrede met God hadden! Ze zijn op grond van hun dwaasheid schuldig geworden en meestal wegens bijzaken, die het eigenlijk niet waard waren. De mooie Egyptische koningin Cleopatra (69–30 vóór Christus) was eerst de geliefde van de Romeinse veroveraar

Gajus Julius Ceasar en later van de Romeinse veldheer Marcus Antonius die, nadat Rome aan Egypte de oorlog verklaarde, wegens zijn vurige hartstocht voor de koningin aan de kant van de vijand ging staan. Het is zoals Blaise Pascal zei: ‘.... *als de neus van Cleopatra ... iets korter was geweest, zou het aangezicht van de aarde vandaag er anders hebben uitgezien*’. Bijna alle problemen en de meeste oorlogen op de aarde ontstaan door onbelangrijke, armzalige neigingen, die de mensen najagen om hun kleine persoonlijke geluk te bereiken.

Maar het heeft geen zin om zijn geluk op aarde te zoeken, waar alles vergankelijk en onbetrouwbaar is, zoals het in Faust staat: *‘Ik zocht naar verborgen gouden schatten en hui-veringwekkende kolen bracht ik weg*’. Onze ziel vindt slechts bij God rust, bij God en in Zijn Woord.

Ik vind het verwonderlijk hoe Gods Woord op alle levensterreinen op de mensen werkt. Zijn Woord verandert niet slechts ons hart en onze ziel, maar ook ons lichaam. Toen we een keer op de Arbat predikten, kwam er een vrouw langs gelopen en riep enthousiast: ‘Ik heb gisterenavond jullie toespraak gehoord en de volgende ochtend waren mijn voeten genezen. Dit weet ik wel: Dat kwam door jullie!’ Wij moesten haar lang uitleggen dat wij geen genezingen verrichtten. Maar God kan alle dingen doen en Zijn Woord kan genezen en doden opwekken.

Een man vertelde ons op een keer wat hij dacht toen hij ons hoorde prediken: ‘Als dat waar is wat zij zeggen, dan moet toch mijn hoofdpijn ophouden’. Na de prediking dacht hij helemaal niet meer aan zijn hoofdpijn en ging naar huis. Maar toen kwam hij haastig terug met de woorden: ‘Goed dat jullie nog hier zijn, ik was al bang dat ik weer hoofdpijn zou krijgen als ik het jullie niet vertel’. Elk mens heeft intu-

itief de vrees voor God in zich ook wanneer ze soms door bijgeloof verwrongen is'.

Een ware 'moslim' was Isa

Op een keer had ik de mogelijkheid om aan de studenten van een universiteit in Oezbekistan de Blijde Boodschap te verkondigen. Na de lezing namen alle geïnteresseerden een 'Inschil', een Nieuwe Testament in de Oezbeekse taal, mee. De volgende dag kwam 's morgens vroeg een jonge Oezbeek naar me toe en vroeg om een Nieuw Testament.

Hij antwoordde: 'Ik heb gisteren een wonder beleefd. Tijdens de lezing werd ik eerst heel woedend want hoe kan men de koran, het heilige boek van de moslims, met de Bijbel vergelijken en daarbij nog beweren dat de hele koran op de Bijbel gebaseerd is! De Bijbel is toch een Russisch boek, niet voor Oezbeken en het christendom is een religie, waarmee we niets te maken hebben! Ik wilde opstaan en u tegenspreken, maar ik kon me niet bewegen. Toen ik mijn mond wilde opendoen, kon ik de onderkaak niet bewegen en daarna kreeg ik een lang aanhoudend licht sidderen. Toen ik thuis kwam, kon ik voor de eerste keer in acht jaar weer normaal slapen. Ik ben er zeker van dat dit te maken heeft met dat, waarover u gisteren gesproken hebt en dat dit boek wel heel bijzonder moet zijn. Daarom zou ik graag ook een exemplaar willen hebben'.

Op de leeftijd van twaalf jaar kreeg deze jongeman als gevolg van een sterke schok slaapproblemen zodat hij niet meer goed kon slapen. Acht jaar lang had men hem naar alle mogelijke inrichtingen gebracht: naar artsen en psychia-

ters, naar mensen met bovennatuurlijke bekwaamheden en tovenaars – niets had geholpen. Maar toen ontmoette hij Gods Woord ... En zoals altijd was er eerst verzet en innerlijk protest. Toen de apostel Paulus zich tegen het evangelie verzette, hoorde hij een stem, die zei: 'Het valt je hard tegen de prikkels achteruit te slaan'¹¹. Zo kon tweeduizend jaar later ook deze jonge Oezbeekse student zich niet verzetten tegen het evangelie.

Dat ik in deze universiteit over de Bijbel kon spreken, was alleen Gods genade en als een teken van Hem. Mijn nicht werkte daar en had mij uitgenodigd om de jonge mensen iets over de zin van het leven te vertellen. Ik wees haar erop dat zij ontslagen zou kunnen worden als ik daar iets van Jezus Christus zei. Destijds was ik heel verbaasd over haar antwoord: 'Ik ben al twee jaar een gelovige christin en heb nog niets voor Jezus gedaan. Deze jonge mensen moeten beslist iets van de werkelijke liefde en van het doel van ons leven horen. Overal ziet men drugsverslaafden, alcoholisten, er wordt gestolen en geplunderd – iemand moet hen toch helpen! Het evangelie roept ons op tot liefde aan alle volken en ook om de ouderen en leidinggevendenden te eren – is dat dan iets slechts?'

Later zou ik met mijn waarschuwing jammer genoeg gelijk krijgen. Mijn nicht werd op grond van mijn lezing ontslagen hoewel ze al twintig jaar aan de universiteit had gewerkt, vele onderscheidingen en oorkondes had gekregen en een hoge positie bekleedde.

Toen ik dus de lezing hield, had ik in de ene hand de koran

¹¹ Volgens de vertaling: 'Hoop voor allen'.

en in de andere hand de Bijbel. Wanneer ik aan moslims het evangelie verkondig, begin ik het gesprek nooit met een tegenstelling van de beide religies of met de voordelen van de Bijbel ten opzichte van de koran. *‘Voordat men begint ruzie te maken, moet men het eerst over dingen eens zijn, die niet te bestrijden zijn’ (Chesterton).*

Er zijn duidelijke waarheden die deze twee boeken gemeenschappelijk hebben: de profeten, enkele geboden, de feesten en – het belangrijkste – het monotheïsme. Er is in de koran zelfs een rechtstreekse aanwijzing en een oproep om de Bijbel te lezen bijvoorbeeld in soera (hoofdstuk) 5:72 *‘... Jullie bevinden je zelf op een niets, totdat jullie de Thora houden en het evangelie ...’* Of soera 5:50: *‘Wij lieten Jezus, de Zoon van Maria, op zijn sporen volgen tot bevestiging van datgene wat door de Thora al voorhanden was. We gaven hem het evangelie, daarin een richtlijn en een licht ...’¹².*

De eerste soera (hoofdstuk in de koran), de zogenoemde ‘soera tot opening van het boek’ lijkt erg op Psalm 1 in de Bijbel, dat van de twee wegen spreekt: de weg van de rechtvaardige, die ‘als een boom geplant aan waterbeken’, zal zijn, en de weg van de goddelozen, die zal zijn ‘als het kaf dat de wind verstrooit’. Hoe kiest men de juiste weg?

In de koran lezen we in soera 3:48 en 49: *‘O Jezus, zie, ik laat je sterven. Verhef je tot mij en reinig je van hen die ongelovig zijn. En ik zet je op de dag van de opstanding boven diegenen, die jou vervolgd hebben, boven diegenen, die ongelovig waren.... Wat hen betreft, die ongelovig waren, die bestraf ik met zware pijn beneden en in het hiernamaals; voor hen is er geen helper’.*

¹² Citaten volgens de vertaling van Lazarus Goldschmidt.

Hier wordt rechtstreeks iets over de dood en de opstanding van Jezus Christus verklaard (*'Ik laat je sterven. Verhef je naar mij'*), en ook over Zijn terugkeer ('op de dag van de opstanding'), wanneer alle doden opstaan en veroordeeld worden, afhankelijk van hoe ze tegenover de Heer Jezus stonden. Degenen die de Heer Jezus niet hebben aangenomen, zullen *'met zware pijn bestraft'* worden, zowel in dit aardse leven als ook *'in het hiernamaals'*, dus in de eeuwigheid.

Na één van de lezingen, die ik in het grote auditorium (leszaal van een universiteit) hield, stelde een luisteraar mij luidruchtig een vraag: 'Wat bent u eigenlijk, christin of moslim?' Ik begreep meteen dat dit een provocerende vraag was want de lezing was al bijna ten einde en allen hadden een goed humeur en waren bereid een Nieuw Testament mee te nemen.

Toen vroeg ik de jongeman: 'Hou zou u het woord 'moslim' vertalen?' – zwijgen. Niemand wist het. 'Het woord 'moslim' betekent: 'Godvrezende' of 'mens die God gehoorzaamt'. Een moslim is dus een mens die zich voor God en de mensen vernedert. En dat is ook het belangrijkste wat de Bijbel van de mensen wenst: Godvrezend te zijn. Godvrezendheid is een eerbiedig beven voor de Schepper en gehoorzaamheid tegenover God, want 'de vreze des Heren is het begin van de wijsheid', heeft de wijze Sulejman (Salomo) gezegd. Ik wil beslist bij die mensen behoren, die nederig en gehoorzaam zijn en ik geloof dat in mijn hart Isa (Jezus) leeft. Dat is mijn antwoord op uw vraag', zei ik. 'Maar nu wil ik u ook een vraag stellen: Wat zijn wij voor moslims als wij zo leven alsof God niet bestaat en ons daarbij op de borst slaan en zeggen, dat wij 'waarachtig gelovig' zijn. Een ware moslim was Isa, want Hij 'was gehoorzaam aan God tot in de dood, ja de dood aan

het kruis'. Hij gaf Zijn leven voor ons onwaardige mensen en wie Hem navolgt, die bevrijdt Isa van de zonde, en schenkt Hij eeuwig leven'. Na deze woorden namen bijna allen een Nieuw Testament mee en sommigen van hen volgen vandaag de Heer Jezus en dienen Hem.

Schakar en de Oezbeekse gemeente

Voordat ik weer naar Moskou vertrok, vroeg ik mijn tweelingbroer om deze studenten in hun geestelijke groei te ondersteunen. Maar mijn broer was zelf pas tot geloof gekomen. Hij woonde in een andere stad en was bovendien erg bang om zo'n verantwoordelijke opdracht op zich te nemen. Maar ik vroeg het hem toch steeds weer en beloofde om zelf spoedig te komen. Maar het werd niets met dat 'spoedig'. Toen ik na ongeveer negen maanden terugkeerde, was ik erg blij om te zien dat er nog meer mensen naar God zochten en regelmatig met mijn broer contact hadden.

Mijn broer vertelde mij dat God in deze tijd hem bij alles erg geholpen had en dat hij op een keer een bijzondere beleving had: 'Ik reed in de auto naar de samenkomst die 100 kilometer van mijn woonplaats plaatsvond. Toen dacht ik: wat voor recht heb ik eigenlijk om deze mensen te onderwijzen over het geloof als ik zelf nog aan zoveel dingen twijfel en nog zoveel dringende vragen heb? Plotseling keek ik naast me: daar zat een man. Ik schrok er niet van en was ook helemaal niet verbaasd maar ik begon hem vragen te stellen. Hij beantwoordde ze uitvoerig. Pas toen ik was aangekomen en de motor uitdeed, zag ik dat er naast mij niemand meer zat. Het was voor mij onbegrijpelijk hoe ik de 100 kilometer

had afgelegd want ik kon me geen verkeerslicht of kruising meer herinneren. Na deze belevens werd ik innerlijk rustig en was niet meer zo onzeker in mijn dienst voor de Heer'.

Zoontstond in Oezbekistan langzamerhand een gemeente. Ik verblijd me steeds over mensen die naar God zoeken! Ze hebben zo'n liefde voor Gods Woord! Een jonge Oezbeekse studente genaamd Dilja las de hele Bijbel in drie maanden in het Russisch door en het Nieuwe Testament twee keer in de Oezbeeksetaal. Daarbij moet gezegd worden dat hethaar niet toegestaan was om deze boeken in huis te hebben. Ze verstopte de boeken steeds en las ze stiekem 's nachts. Toen op een keer haar broer naar de christelijke samenkomst kwam om haar met geweld weg te halen, hoorde hij bij de ingang een lied dat hem heel erg ontroerde. Hij kwam daarna vaker naar ons toe, om, zoals hij zich later herinnerde, dit lied te horen. *'Op het late uur klopt er iemand aan de gesloten deur ... Het is de Heer, Hij klopt aan jouw deur ... Open je hart voor Hem, Hij geneest jouw smart. Nog één keer klopt Christus aan jouw deur...'* Dit lied sprak hem zo aan dat hij zich bekeerde en vandaag werkt hij samen met zijn zus voor de Heer.

Elke keer als die beiden van de samenkomst naar huis gingen, begroette hun moeder hen met een spade in de hand en uiteindelijk joeg ze de kinderen het huis uit. Aan het einde hield ze een mes op haar keel en zei tegen haar kinderen: 'Neem een besluit, of ik of jullie Jezus!' De zoon antwoordde: 'Moeder, we houden veel van u maar zet het mes liever bij mij op mijn keel. Als u mij dan vraagt: Of u, of Jezus zal ik heel zeker antwoorden: Jezus'. Toen viel het mes uit de hand van de moeder en ze viel krachteloos op haar knieën en begon te huilen. Daarna sprak ze wekenlang niet meer met haar kinderen.

Een andere moeder stond haar beide dochters in het begin niet toe om de Bijbel te lezen en de samenkomst te bezoeken maar de wegen van de Heer zijn onnaspeurlijk. Ze besloot om stiekem de Inschil (het Nieuwe Testament in de Oezbeekse taal) te lezen en toen ze het had doorgelezen goot ze ook stiekem een kruik water over haar hoofd heen en zei: 'Ik geloof in U, Isa Massich (Jezus Christus), de Zoon van God en doop me in Uw naam!'

Maar het is ook al voorgekomen dat ouders hun kinderen met hun hoofd tegen de muur sloegen omdat ze de Heer Jezus navolgden. Vele harten hebben zich tegen Gods Woord verhard en het is zoals de Heer Jezus zei: 'Ze weten niet wat ze doen'. Mijn zwager zei een keer boos tegen mijn zus toen hij op tafel een Bijbel zag liggen: 'Wanneer ik nog één keer zie dat je in dit boek leest, verbrand ik het!' Mijn zus antwoordde hem bedaard: 'Verbrand het rustig, ook mij kan je verbranden maar uit mijn hart kan je dit niet meer branden'. Mijn zwager was zo verbluft over dit antwoord en van de bijzondere gemoedstoestand van zijn vrouw, dat hij vol bevreemding en heel verward de kamer verliet en de deur achter zich dichtsloeg.

Een studente uit Kazachstan vertelde mij dat haar ouders haareerstnietnaar de christelijke samenkomsten lietengaan, maar toen stelde haar, aan sterke hoofdpijn lijdende moeder vast, dat de pijnen ophielden zodra ze met christelijke boeken in aanraking kwam. Daarop vroeg ze haar dochter om naar de samenkomst te gaan en christelijke literatuur van daar mee te brengen.

Veel mensen zijn gebonden aan boze machten en haten Gods Woord alleen al om deze reden. Ze slaan hun gezinsleden of jagen hen het huis uit wanneer ze horen dat deze

zich voor de Bijbel interesseren. Maar er zijn ook eerlijke mensen die naar ons toe komen en ons bedanken: 'Wat goed dat jullie er zijn! Hartelijk dank! Sinds onze zoon naar jullie toegaat, steelt hij niet meer, neemt hij geen drugs meer en vloekt niet meer...'

Bijzonder mooi is het om mee te maken hoe kinderen de blijde boodschap aannemen! Ik heb veel nichten en neven in de leeftijd van vijf en zestien jaar. Overdag moeten ze de koeien hoeden. Als ik op bezoek kom, houden wij 's avonds Bijbelstudie. Ze zitten dan vuil en vermoeid met stoffige voeten vol met krassen in een kring om mij heen en luisteren aandachtig. Op een keer zei ik tegen hen: 'Het evangelie is iets levends, het brengt elke dag verandering in ons leven. Hebben jullie de afgelopen week al enkele veranderingen bij jullie vastgesteld?' – 'Ja', riepen de kinderen vrolijk, 'wanneer we 's avonds Bijbelstudie hebben, lopen de koeien gemakkelijker van de wei naar huis!'

Op een keer kwamen de kinderen en waren treurig: hun paard was ziek geworden. 'Laten we voor jullie paard bidden', stelde ik voor. 'Nee, dat gaat toch niet', riep mijn broer verschrikt en hief zijn armen omhoog, 'we kunnen God toch niet lastig vallen vanwege een paard! Bovendien is het hoe dan ook morgenvroeg dood'. We baden daarna toch samen. De volgende morgen liep het paard weer rond.

Mijn andere broer bestrafte zijn kinderen meestal erg streng. Op een keer liep hij mijn neef achterna, haalde hem in, greep hem bij zijn lurven en had al de riem boven zijn hoofd hangen toen de jongen ademloos tegen hem zei: 'oom, sla mij niet – om Jezus' wil!' De oom was zo verwonderd dat de gordel uit zijn hand viel. Hij draaide zich om en ging naar huis.

De buurjongen uit Irangaf een keer tegen mij toe: 'Wij hebben een lerares in onze school bij wie ik vroeger nooit naar les ging. Die is nog jong en helemaal niet streng en iedereen buit dat uit en liegt tegen haar. Maar nu ga ik weer naar haar toe. Want God ziet alles. Ik heb ook medelijden met haar'.

In de perestrojkatijd gaf mijn broer een jaar lang geschiedenisles op een school. Destijds was er geen leerprogramma voor dit vak omdat bleek dat onze hele geschiedenismethode verkeerd was en er nog geen nieuwe geschiedenisboeken waren geschreven. Hoe moet men onderwijzen als men helemaal geen boeken heeft? Mijn broer besloot om dit gat op te vullen met Bijbelse geschiedenis. De kinderen mochten hem graag. Kwamen ze vroeger uitsluitend door het raam de klas binnen en was er in de hele school een oorverdovend lawaai, er heerste nu orde. Toen de schooldirecteur mijn broer op aanwijzing van zijn leidinggevende, opdroeg de school vanwege de Bijbellessen te verlaten, (wat hij ook deed), gingen de scholieren een week lang niet naar les toe. Ze verlangden van de directeur dat hun geschiedenisleraar weer aangesteld zou worden.

De kinderen uit de buurt kwamen vaak bij mijn broer in huis om de film over de Heer Jezus te bekijken. Er kwam ook een Duitse jongen. Zijn moeder verbood hem om naar de zondagsschool te gaan. Hij kwam altijd zonder dat ze daarvan wist. Sindsdien zijn zeven jaar voorbijgegaan en het gezin is intussen naar Duitsland geëmigreerd.

Toen de moeder op een keer weer op bezoek in Tasjkent was, vroeg ze overal waar mijn broer was. Ze wilde hem bescijst bedanken voor dat wat hij voor haar zoon gedaan had. Toen ze naar Duitsland ging en zag waar de jeugd zich daar mee bezighield en dat ze daar ook alcohol en drugs gebruik-

ten, kreeg ze grote zorgen over de toekomst van haar zoon. Maar de zoon, die intussen al een andere levensinstelling had, ging in Duitsland meteen naar een christelijke samenkomst. Zijn moeder ging met hem mee, want ze zag gewoon geen plaats, waar ze zich voor deze slechte wereld kon beschermen. Ze vroeg alle vroegere burens om 'deze man uit Tadzjikistan' hartelijk te bedanken dat hij haar zoon voor erge dingen bewaard had.

Mijn broer besloot om met zijn gezin naar de stad te gaan waar juist een gemeente van studenten was ontstaan. In de eerste dagen na de verhuizing stalen de burens zeventien kippen en de haan. Toen de vrouw van mijn broer de burens vroeg om de kippen terug te geven, weigerden deze pertinent. Twee uur later kwam er een sterke storm opzetten en van het huis van de burens werd een muur weggerukt. Dat was een raar gezicht: een huis met drie muren en binnen alles te zien. De buurman ging voor zijn huis zitten en greep naar zijn hoofd terwijl zijn vrouw naar het kippenhok liep en onmiddellijk mijn broer de gestolen kippen over de schutting wierp met de woorden: 'Hier hebben jullie ze terug, jullie kippen, we geven ze allemaal terug, we hebben er maar één opgegeten vandaag'.

Na enige tijd begonnen de autoriteiten de samenkomsten van de gelovigen te verhinderen. Daarvoor moest er een klacht van de burens over hen zijn en zij ondertekenden, uit angst voor de militie, alles wat men van hen verlangde. Dus ondertekende ook deze buurman de door de militie al voorbereide verklaring die zei dat er in het huis van mijn broer een soort vreemde mensen vergaderden en iets organiseerden waarmee ze alle mensen in de omgeving lastig vielen.

Mijn broer en zijn gezin hadden destijds met de gerechtelijke onderzoeken en bedreigingen tamelijk veel strijd.

Enige tijd later had deze buurman zo'n heftige ruzie met zijn vrouw dat zij naar het ziekenhuis moest. Daarop kwam weer de militie om deze keer verklaringen tegen de buurman te verzamelen waarvoor men hem naar de gevangenis zou kunnen sturen. De belangrijkste wens van de man van de militie was om passende steekpenningen te incasseren. Ze wendden zich tot mijn broer om de nodige uitspraken te verkrijgen. Hij moest opschrijven dat hij gezien en gehoord had hoe de buurman zijn vrouw geslagen had. Maar mijn broer weigerde dat te doen.

Toen de vrouw van de buurman uit het ziekenhuis werd ontslagen ging de buurman naar mijn broer toe en zei: 'Ik moet je om vergeving vragen. Misschien weet je het helemaal niet maar ik heb destijds een verklaring tegen jou ondertekend hoewel je onschuldig bent. Ik echter ben wel schuldig en er dreigde gevangenis voor mij maar jij hebt de situatie niet uitgebuit en geen wraak op mij genomen. Dank je wel!' Hij nam een Oezbeekse Nieuwe Testament mee en later kwam zijn vrouw en vroeg om nog een exemplaar voor haar familie in het dorp.

'Sindsdien hebben we rust' – De geesten van midden Azië en de kracht van Jezus

Op een keer kwam een oude vrouw naar mijn broer en zei: 'Ik heb gehoord dat hier gelovigen wonen. Helpt u mij alstublieft, ik was al bij de batjuschka¹³ en ook bij de moel-

¹³ *Omgangstaal voor een orthodoxe geestelijke.*

lah maar niets heeft geholpen. De oude vrouw en haar man hadden hun woning geruild voor een nieuwe, waarin men echter niet kon wonen want daar vlogen op onverklaarbare wijze voorwerpen door de lucht. De man zette een kruk boven zijn hoofd, omdat de voorwerpen het in het bijzonder voorzien hadden op zijn hoofd. Omdat mijn broer net niet thuis was toen de vrouw kwam, zei mijn schoonzus tegen haar: 'Ik geef u een Nieuw Testament. Lees het en als alles weer begint te vliegen, bidt dan het 'onze Vader' en vraag God voortdurend om hulp.

Devrouw nam het Nieuw Testament, legde een boekenlegger bij de bladzijde waar het 'onze Vader' staat, onderstreepte de woorden nog met haar vingernagel en ging naar huis.

Een maand later kwam ze terug, bracht een 3 liter glas zure room mee en zei vol blijdschap: 'Lieve vrouw, ik heb voor u een geschenk meegebracht. Uw middel heeft geholpen! Toen er weer dingen rond begonnen te vliegen, begon ik het 'onze Vader' te lezen. Toen ging het nog meer tekeer en mijn man, die onder de tafel was gekropen riep: 'Houdt op, moeder, het wordt zo nog erger!'

Maar plotseling merkte ik hoe ik innerlijk door dit gebed bewogen werd, zodat ik de woorden met mijn hele hart sprak. Na een poosje werd het rustig en het interessante is dat de voorwerpen die anders, als het ophield door het hele huis verspreid lagen, nu allemaal op hun plaats stonden. Toen het de volgende dag weer begon, haalde ik meteen het Nieuw Testament, knielde en las. Het hield meteen op en sindsdien hebben we rust'.

Ik heb al meerdere keren beleefd hoe mensen die door boze machten gebonden waren, bevrijd werden nadat ze

Jezus Christus om hulp hadden geroepen. Ik denk bijvoorbeeld aan een tienjarig meisje uit Azerbeidzjan dat in een Kazaks dorp woonde. Mij werd gezegd dat de mensen van overal vandaan naar haar toe kwamen omdat zij de gave van waarzeggerij en genezing bezat. Het was er mee begonnen dat bij haar 's nachts iemand in een ruimtepak verscheen, die haar een kleine steen gaf en zei dat ze de volgende morgen in staat zou zijn om Arabisch te schrijven en mensen te genezen. Zo was het ook. Hoewel ze niet wist hoe Arabische letters eruit zagen, schreef ze hele brieven in het Arabisch. Haar ouders gingen met haar naar de moskee en de moellah bevestigde, dat alles wat het meisje had geschreven over God ging.

Toen ik dit meisje bezocht, noemde ze al bij het binnengaan enkele feiten uit mijn verleden tijd. Ik onderbrak haar met de opmerking dat ik om een andere reden gekomen was en noch iets uit mijn verleden noch over mijn toekomst wilde weten maar alleen om te zien hoe ze Arabisch schreef. Ze antwoordde: 'Ik kan niet schrijven maar ik zal het eens proberen'. Ze keek naar de rechter bovenhoek van de kamer, en daarna liep haar hand, waarin ze een balpen hield, flink van rechts naar links over het papier.

'En lees mij dit nu eens voor', zei ik tegen haar. Ze antwoordde: 'Ik kan niet lezen maar ik probeer het'. Ze keek weer naar die plek in de kamer en begon met duidelijke Arabische uitspraak te lezen. Ze zat voor me, mager als een lat met grote, onrustige ogen. Bovendien merkte ik dat ze bang was om alleen te zijn, ook overdag. Maar uit de hele omgeving en zelfs uit verre gebieden kwamen de mensen naar haar toe om genezen te worden. Haar moeder zei dat ze dat van God had.

Toen ik met haar alleen was, zei ik haar heel duidelijk: 'Dat is niet van God, meisje'. Ze antwoordde mij rustig daarop: 'Ik weet dat het niet van God komt maar van satan maar ik ben erg bang voor de duivel, want hij heeft gezegd dat hij mij ombrengt als ik dit niet doe'.

Ik vertelde haar van de Heer Jezus en ook dat de Heer Jezus sterker is dan satan en dat satan grote angst voor de Heer Jezus heeft en de Heer Jezus door het gebed in haar hart komt en de duivel van daar kan weggagen. Ze luisterde rustig naar me en was het met alles eens. Maar toen wij het overgave gebed spraken en zij met de woorden 'Kom in mijn hart, Jezus' nasprak, greep ze naar haar hart en begon te schreeuwen: 'Het brandt in mijn hart, alles brand daar binnen!' Ik zei: 'De Heer Jezus is naar je toe gekomen, Hij woont nu in je hart'. Nadat we gebeden hadden, werd ze rustiger, haar gezicht veranderde volledig en ze straalde van blijdschap.

Door de angst die het meisje had, was ze acht maanden niet naar school gegaan maar nu ging ze meteen weer naar school. De schooldirectrice vertelde me later hoe het meisje haar tegemoet was gelopen met de woorden: 'Nu leeft Jezus in mijn hart!' Toen ik bij het erf, waar het meisje woonde, snoepjes aan de kinderen uitdeelde, nam ze haar snoep mee naar huis. Daar maakten ze er kleine stukjes van en elk kind kreeg een stukje om het te proberen omdat het van mij was en daarom geen gewoon, maar een 'heilig' snoepje moest zijn, dat genezen kan. Het meest blij was de moeder dat haar dochter weer gezond was geworden en dat ze weer naar school kon gaan.

Hoe sterk zijn de banden van de volken van midden Azië met boze geesten! Bijna in elke straat woont een tovenaars

en soms zelfs twee! Het is gebruikelijk om deze 'kracht' op anderen over te dragen, meestal op familie. Vaak gebeurt dit in moeilijke levenssituaties: bij familiale of gezondheidsproblemen. Men biedt de betreffende personen aan om een beroep te doen op deze 'kracht' en dan wordt in het gezin alles weer goed en met de gezondheid gaat het dan weer bergopwaarts. Dat de meeste van de praktiserende tovenaars vrouwen zijn is begrijpelijk. Het huwelijk en hun kinderen liggen hen het meest na aan het hart, zelfs voor deze hoge prijs.

Maar later is het heel moeilijk om zich uit deze cyclus van de duivel te bevrijden en ik geloof dat het zonder Gods hulp helemaal niet mogelijk is. Als men deze mensen van Christus vertelt, luisteren ze eerst aandacht maar daarna beginnen ze opeens zo verschrikkelijk te geeuwen dat je er misselijk van wordt. Tijdens het gebed waarin de mensen vrij willen worden van de duistere machten, heb ik regelmatig het volgende beeld gezien. Er komt bij hen schuim op de mond, ze rollen met de ogen, hun gezicht verkrampt en de naam 'Jezus' kunnen ze niet nazeggen. In plaats daarvan stoten ze ongearticuleerde klanken uit. Maar na het gebed, wanneer de duivel overwonnen is, wordt hun gezicht stralend helder en blij.

Vaak wordt deze 'kracht' van de ene op de andere generatie overgedragen. Mijn grootvader, de vader van mijn tweede moeder, woonde in de bergen en hield daar slangen waar mee hij sprak. Hij bezat wonderkrachten en tot op vandaag komen er nog steeds mensen, die zich hem nog herinneren of door de ouden van hem hoorden, naar zijn graf.

De eerste kinderen van onze tweede moeder stierven de één na de ander. In die tijd zei de opa tegen zijn dochter: 'Als

het volgende kind geboren wordt, geef ik hem 'kracht', dan zal het leven'. Zo werd mijn oudste halfzuster geboren, die een aardig en goed mens is. Ze bezit inderdaad magische bekwaamheden. Ze geneest bijvoorbeeld mensen met een zwarte of witte kip, afhankelijk met welke ziekte de betreffende persoon tot haar komt. Of ze ontvangt bepaalde informatie doordat ze met de tamboerijn slaat. Wanneer een baby continu huult, kan ze het tot bedaren brengen door zijn lichaam met een scheermesje te snijden.

Toen ik probeerde om haar van al deze dingen af te brengen, omdat dat alles niet goed is, stemde ze zwijgend daarin toe maar zei dat ze daar niet zo snel een beslissing over kon nemen en mij na veertig dagen een antwoord zou geven.

Maar na verloop van deze termijn zei ze tegen me: 'Ik kan het niet. Hier heb je een mes, je kunt me ombrengen, maar ik kan daarmee niet breken en jou alles vertellen'. Tijdens deze periode had ze de hele tijd een vreselijke steenpuist. De duivel die een vijand van de mensen is, houdt de zielen heel vast in zijn greep en voor zulke personen moet er met bijzondere volharding gebeden worden.

Toen ik weer een keer in Tasjkent was, reed men mij naar een achttienjarig meisje dat juist klaar was met school. Haar moeder klaagde dat er iets met haar dochter gebeurd was want ze was zo boos geworden en vroeg of men een schaap wilde slachten en een ceremonie wilde houden waarin ze als tovenares gewijd zou worden. Door het huis van dit gezin vloog naar men zegt een hand die alleen voor het meisje zichtbaar was en die haar sloeg en haar beval om zich te haasten voor de ceremonie. Het was niet gemakkelijk om te ontdekken wat de reden voor deze gebeurtenis was maar ik heb de schoolvriendinnen van dit meisje geraadpleegd

en ben te weten gekomen dat er velen van hen zich al met tovenarij bezig hielden.

Op een keer ging het meisje naar school om haar moeder, die daar als schoonmaakster werkte, te helpen. Daarbij 'stortte' de stok met de dweil op haar en 'gaf haar zo'n pak slaag' dat ze het nauwelijks overleefde. Het was moeilijk om met het meisje te spreken. Ze sloot zich helemaal voor mij af. Zulke mensen spreken helemaal niet graag over dat wat er met hen gebeurt. Alsof iemand hen beveelt om te zwijgen. Ze leven in hun eigen wereld die hen zelf niet bevalt, maar waar het ongelooflijk moeilijk is om uit te breken. Ondanks dat stond het meisje toe dat ik met haar bad. Na het gebed zag ik dat haar trekken weer zachter waren en haar gezicht weer kleur had gekregen.

In onze huidige tijd bloeien occultisme en sjamanisme overal, niet alleen in het Oosten maar ook in het Westen. Hier in de gemeente in Moskou zie ik hoe deze mensen tijdens de samenkomsten steeds voortdurend slapen, maar niet alsof ze erg moe zijn of uit verveling door de prediking, maar ze vervallen zogenaamd in een toestand van slaapwandelen. Het zijn mensen die of aan een zonde vasthouden die zich vast in hen geworteld heeft of een occult verleden hebben.

Strijd en geluk – als predikster op de Arbat

Op een keer maakte ik na een prediking op de Arbat iets interessants mee. Het was op een zomeravond. Ongeveertien personen stonden om mij heen en stelden vragen. Plotseling stelde een knappe, vriendelijk lachende, ongeveer twintigjarige vrouw met knalrode lippen, mij een vraag. Toen ik haar

begon te antwoorden, veranderden plotseling haar ogen. De pupillen ‘verdwenen’ en twee witte, verschrikkelijke kogels keken me aan. In plaats van een vriendelijke lach, liet ze haar tanden zien. Een dierlijk, angstaanjagend gezicht!

Toen ik dit zag verloor ik mijn geheugen: ik vergat wie ik was, hoe ik heette en waarom deze mensen om mij heen stonden. Maar plotseling noemde iemand in mij meerdere malen de naam ‘Christus’, en mijn geheugen keerde terug. Ik neem aan dat deze toestand niet lang duurde want allen stonden daar nog en hadden blijkbaar niets gemerkt.

Toen stelde de jonge vrouw nog een vraag. Ik stond met de rug naar haar toe en beantwoordde haar vraag zonder me om te draaien. Ik merkte haar leedvermaak want ze wist wat ik net meegemaakt had. Bij mij kwamen de woorden van de Bijbel in gedachten: ‘Hij Die in u is, is groter dan hij die in de wereld is’ (1 Johannes 4:4). Meteen merkte ik dat er zo’n kracht in mij kwam dat ik me heel kalm naar haar toekeerde en haar recht in het gezicht keek. Opnieuw zag ik de ‘wegdraaiende’ pupillen en ze liet opnieuw haar tanden zien maar ik sprak verder. De jonge vrouw probeerde opnieuw op mij in te werken maar deze keer lukte dat niet. Ze werd nerveus en er kwam een pijnlijke trek op haar gezicht.

Toen gebeurde er iets wat ik tot op de dag van vandaag niet kan verklaren. Allen hoorden mijn woorden over God en de Bijbel, maar in dezelfde tijd voerde ik met deze vrouw in gedachten een heel ander gesprek. Ik hoorde duidelijk de woorden die ze tegen mij zei zonder haar mond open te doen: ‘Ik ben sterker dan jij. Zie je wel hoe je geschrokken bent want mijn heer is sterker dan jij. Kom naar ons toe, ga met ons mee!’ Ook ik antwoordde haar verstandelijk en ik wist dat ze mijn gedachten hoorde alsof ze het antwoord dat

ik haar gaf van een blaadje aflas: 'Nee, Jezus is sterker. Ik heb geen angst voor jou en ook niet voor jouw heer. Ga weg, je zult sterven! Jezus is sterker'.

Ze provoceerde me steeds weer en bedreigde me maar ik antwoordde iedere keer: 'Jezus is sterker'. Zo ging dat een tijd lang door. Plotseling had ze drie anjers in haar hand. (Misschien had ze die vanaf het begin bij zich en had ik ze alleen nog niet opgemerkt). Ze gaf ze mij, kuste me en zei: 'Ik moest vandaag met hen meekomen'. Om een lang verhaal kort te maken, God liet dat niet toe. Maar de verschrikkelijke witte pupillen had niet alleen ik op die avond gezien. Ik herinner me dat een man tegen haar zei: 'Jonge vrouw, wat hebt u voor een afschuwelijke ogen!'

Zo probeerde de duivel mij helemaal aan het begin van mijn dienst op de Arbat af te schrikken. Maar wat voor een kracht ligt er in het Woord van God! Met God is het werkelijk zo: 'U hebt niet te vrezen voor de verschrikking van de nacht ... geen onheil zal u treffen' (Psalm 91:5,10).

Jij hebt een groot, gelukzalig geheim:

*De boze is machteloos; wij leven eeuwig, en God is bij ons.
(W. Solowjow)*

Als ik op de afgelopen jaren terugkijk kan ik met alle zekerheid zeggen dat de gelukkigste ogenblikken in mijn leven die waren waarin ik het evangelie gepredikt heb. Zelfs toen ik krachteloos wegging om te prediken, kwam ik bemoedigd en gelukkig naar huis terug en had zoveel nieuwe energie, dat ik meende bergen te kunnen verzetten.

De Russisch orthodoxe aartsbisschop Antonius Suroschkij schreef over de grote geestelijke noodzakelijkheid om van

Jezus Christus te getuigen: *'Al heel vroeg, toen ik veertien jaar oud was en het Nieuwe Testament las, merkte ik dat er geen andere opdracht in het leven kan zijn dan met anderen over die vreugde te spreken die het leven verandert en die zich aan mij in de kennis van God en Jezus Christus openbaarde. Iets later heb ik dan als jongeman gelegen en ongelegen, op school, in de metro en op jeugdkampen over Jezus Christus gesproken en hoe Hij Zich aan mij openbaarde. Van het leven, de vreugde, de zin en als zoiets nieuws, dat in staat was om alles te veranderen. Om niet over dit wonder te spreken zou een misdaad tegenover God zijn, die het volbracht heeft. En ook tegenover de mensen die overal op de wereld naar dit woord over God, de mensen en het leven verlangen...'*

Terwijl ik predikte, zag ik in het bijzonder bij het begin van de perestrojka vaak jonge mannen die hun tranen moeilijk in bedwang konden houden. Men merkte dat er iets van binnen bij hen afspeelde. Er zijn altijd zoekende en hongerige zielen vlakbij ons. De Heer Jezus zei van hen: 'Mijn schapen horen Mijn stem'.

Ik herinner mij hoe er, toen het regende, een echtpaar met een kind bij ons ging staan. Ze luisterden lang naar me maar uiteindelijk ging de vrouw met het kind naar een winkel om zich te warmen. Ze stuurde het kind meerdere malen naar de vader toe om hem te halen. Ten slotte kwam ze zelf en zei tegen hem: 'Kom naar huis, het kind bevriest! Jij bent niet alleen hier!' De man stond als aan de grond genageld alsof hij niets hoorde en hij alles om zich heen vergat: zijn vrouw, zijn kind. Sergej Iwanowitsch – zo heette hij – bekeerde zich later en liet zich dopen.

In de indrukwekkende vertelling van A.I. Solsjenitzyn over het leven in de goelag 'Een dag uit het leven van Iwan

Denissowitsch' wordt zo wonderbaar beschreven hoe Aljoschka, de baptist, aan Schuchow met heel eenvoudige woorden uitlegt wat men van God moet vragen: *'Aljoschka kroop met zijn Testament dicht naar Schuchow toe, heel dicht bij zijn gezicht. Van alle aardse en vergankelijke dingen, zo heeft de Heer ons opgedragen, moeten we slechts voor het dagelijkse brood bidden: Geef ons heden ons dagelijks brood!' – 'Het rantsoen ook', vroeg Schuchow. Maar Aljoschka sprak verder, zijn ogen waren sprekender dan zijn woorden en zijn hand trok aan Schuchows arm, streelde hem zelfs: 'Iwan Denissowitsch! Niet daarom zal men bidden dat men een pakket krijgt of een extra schep soep. Wat de mensen erg waarderen is afschuwelijk voor God. Bidden zal men voor geestelijke dingen: dat God al de boze onrust uit onze harten wegneemt...'* Als ons hart van deze 'boze onrust' bevrijd is, komen geloof en vrede naar binnen. En dan wenst men deze kostbare schat met anderen te delen. Daarom is het voor mij totaal onbegrijpelijk waarom sommige gelovigen, wanneer Gods Woord wordt verkondigd, op zijn zachtst gezegd zich heel raar gedragen. In plaats van te bidden, stellen ze vele, van het thema afleidende, vragen. Ik heb geleerd om de mensen te kennen aan hun vragen.

Een voorbeeld: 'Zegt u mij eens wat er in het tweede hoofdstuk van de Handelingen staat?' 'Ach, goedendag', zei ik, 'jullie zijn pinkstermensen, maar wacht even, beste mensen, de mensen moeten eerst iets over de Heer Jezus horen en daarna kunnen wij over de genadegaven spreken'.

Of: 'Hoe luidt het vierde gebod?' – 'Beste adventisten', geef ik dan als antwoord, 'niemand wil de sabbat van jullie afpakken, zoals het vierde gebod hen voorschrijft, maar wij spreken nu over Christus'.

Of de steeds gestelde vraag van de jehova's getuigen: 'Hoe luidt de naam van God?'

Op een keer kwam een jongeman in een zwart priester-gewaad naar me toe, waarschijnlijk een diaken van de orthodoxe kerk en verklaarde triomferend: 'In de Bijbel staat, de vrouw moet zwijgen!'

Ik vroeg hen: 'Wie heeft het eerste de opstanding van de Heer Jezus verkondigd?' Hij zweeg. 'De eerste verkondigster van het evangelie', zei ik, 'was een vrouw, namelijk Maria Magdalena, en uitgerekend haar droeg de Heer Jezus op om de blijde boodschap van Zijn opstanding aan Zijn discipelen te verkondigen! In de orthodoxe troparion¹⁴ wordt gezongen: 'O Pasen! Verlossing en leed! Want uit het graf stond Christus op vandaag, stralend als uit een paleis. De vrouwen roepen vol vreugde: 'Verkondig het aan de apostelen! – Christus liet de blijde boodschap van Zijn opstanding dus eerst aan de vrouwen weten en daarna stuurde Hij hen naar de apostelen om het ook aan hen te verkondigen. Bovendien, batjuschka' – ik wilde hem beleefd aanspreken, hoewel hij in werkelijkheid geen orthodoxe priester was, ook al droeg hij een priester-gewaad – 'nu zijn deze mensen juist hier gekomen en ik zelf zou ook graag horen wat zij ons te zeggen hebben. Komt u maar mee, ga op mijn plaats staan en vertel ons van Christus'. Toen was hij plotseling verdwenen.

Maar er zijn ook vele gelovigen, die werkelijk verheugd zijn als ze ons horen verkondigen. Ze bidden en ondersteunen ons op heel verschillende manieren.

Dat zijn er natuurlijk meer dan die, die ons van het wezen-

¹⁴ een in de regel kort lied van één vers, dat er toe dient om een gedenkdag van een heilige of een feestdag toe te lichten en waarvan het einde altijd een gebedsvorm vertoont.

lijke afbrengen. De duivel vindt het best dat wij met ongelovigen over alle mogelijke dingen spreken, als we maar niet over Christus spreken. Het is net zoals in het sprookje toen de vos de kraanvogel een vloeibare, op een platte steen uitgesmeerde griesmeelpap aanbood, die de kraanvogel met zijn smalle snavel niet kon pakken. De kraanvogel richtte zich tot de vos door hem uit een fles met een lange, nauwe hals iets te eten aan te bieden waar de vos niet bij kon. Precies zo gaat iedere vreugde aan het evangelie verloren wanneer wij, in plaats van de eenvoudige, blijde boodschap van Jezus Christus verkondigen, beginnen om moeilijke theologische vragen te bespreken, die voor ongelovigen hoe dan ook onbegrijpelijk zijn.

*Van nu af aan wil ik mijn mond
slechts voor dit ene openen!
In mijn woorden, vol geestdrift,
moet slechts de naam van Christus nog klinken
(A.K. Tolstoj)*

De moellah en de schoonheid van God

Op een keer kwam in een Oezbeekse Bijbelkring een moellah en zei: 'Ik wil graag begrijpen wat voor een kracht achter jullie geloof zit, als zelfs opgeleide mensen bereid zijn om de religie van hun voorouders te verloochenen'. Daarop antwoordde de jonge christenen: 'Wij verloochenen niets, maar door de Bijbel hebben we de religie van onze voorvaders beter leren begrijpen'.

De bovennatuurlijke geboorte van Jezus Christus vindt in de koran een bevestiging in de 'soera van Maria', waarin de

engel aan Maria verkondigt: 'Ik ben een gezant van de Heer, Die je een reine jongen geeft'. Maria antwoordde: 'Hoe zal ik een jongen krijgen daar mij toch nooit iemand aangeraakt heeft en ik ook geen hoer ben?' Daarop antwoordde de engel: 'Zo spreekt de Heer: dit is voor mij iets heel gemakkelijk. We maken hem tot een wonderteken voor de mensen en tot barmhartigheid van ons' (soera 19:19-21). De geboorte van Jezus Christus is dus een teken voor de hele mensheid want Jezus werd zonder een lichamelijke vader geboren. De woorden in de koran 'tot barmhartigheid van ons' betekenen dat God door Jezus Christus alle mensen barmhartigheid en verzoening van de zonden aanbiedt.

Deze moellah, zoon van een Oezbeekse muftis¹⁵ bleek een goed opgeleide man te zijn. Hij had aan de beste medresen¹⁶ van het Oosten gestudeerd en men merkte dat hij een gelovig mens was. Hij toonde zo'n kinderlijk enthousiasme over hoe God de wereld geschapen heeft. 'Zie toch eens', zei hij 'hoe interessant alles bij God is! Er zijn dingen, die naar menselijke voorstellingen onlogisch voorkomen, maar hoe betoverend zijn ze toch! Bijvoorbeeld de bergen en de heuvels: Die hebben helemaal geen gelijke vormen en toch fascineren ze ons. Bij de mens is alles schijnbaar logisch opgebouwd. Deze geprefabriceerde gebouwen en betonblokken, waarin wij wonen zijn allemaal hetzelfde en uniform. Maar soms heeft men behoefte om deze logica te ontvluchten. Naar de natuur, want bij God heeft alles een onverklaarbare, maar een echte en unieke schoonheid'.

¹⁵ Arabisch 'beslisser': een rechtsgeleerde in de islam, die in vragen over het religieuze recht raad geeft en rapporten uitbrengt.

¹⁶ Medrese, Aramees-Arabisch: een islamitische, juridisch/theologische hogeschool.

Na enige tijd begon deze moellah ons weer vragen te stellen over Jezus Christus. 'Verklaar mijn moslimziel toch eens, hoe God Zijn enige Zoon kon kruisigen! Ik heb de Bijbel gelezen en ben bereid om alles wat daar staat aan te nemen en Jezus als de hoogste van alle mensen die ooit op aarde leefden, als de grootste profeet te erkennen. Maar hoe kan men dan accepteren dat Hij God moet zijn? Hoe is het te begrijpen dat God aan het kruis hangt en de gemene mensen Hem, God, in het gezicht spuwen?'

Ik antwoordde hem: 'U hebt er zelf zo geestdriftig van gesproken hoe onlogisch onze God is en wat voor een geweldige, geheime schoonheid juist daarin is! U hebt uw vraag al zelf beantwoord en in dit opzicht geef ik u gelijk: slechts gekken kunnen geloven dat de almachtige God Zijn geliefde Zoon tot een smartelijke dood overgaf'.

Er is een wijsheid, die men met woorden niet verklaren kan. In Faust van Goethe staat het zo: *'Geheimzinnig op een heldere dag, laat de natuur de sluier zich niet ontnemen. En wat ze uw geest niet kan openbaren dat dwing je haar niet af met hendels en schroeven'*. Er is een ander, een geestelijk weten dat wij van de Heilige Geest ontvangen. *'Ieder, die de ontmoeting met de Eeuwige zoekt, vindt God in de innerlijke verbondenheid met Christus'* (Alexander Men).

Aan de ene kant is het heel gemakkelijk om zich tot Christus te wenden want Hij is altijd in onze nabijheid en wacht op ons maar aan de andere kant is het ook moeilijk omdat ons trotse verstand dit eenvoudige niet wil aannemen. Iemand heeft eens goed opgemerkt, dat het geloof het grootste en tegelijk het moeilijkste van alle dingen is. De gekruisigde Christus is voor de één een 'dwaasheid' en gewoon slechts 'onzin', maar voor de anderen is het een 'kracht van God'.

2

ZAAD EN OOGST

Met bloemen in de hand en een bespuwd gezicht

Op een keer stond ik met een mooie Bijbeluitgave in de hand in Moskou op het perron van drie treinstations. Hoewel het miezerde stonden er veel mensen om me heen. Toen kwam er een jongeman met slordige haren naar me toe, sloeg me op mijn hand en de Bijbel viel in de plas. De mensen schreeuwden van schrik en de jongeman liep weg. Ik raapte de Bijbel weer op, droogde hem aan mijn jas af en hield hem weer boven mijn hoofd. Toen kwam er plotseling een andere man naar me toe, die er ook tamelijk slordig uitzag. Ik drukte de Bijbel stevig aan mijn borst, maar hij zei: 'Ik wil de Bijbel kussen'. Ik hield hem de Bijbel voor, hij knielde in dezelfde plas, sloeg een kruis en raakte de Bijbel eerbiedig met zijn lippen en zijn voorhoofd aan.

Zo zijn er in ons leven vaak de grote dingen naast de gemene dingen te vinden en zelfs in de kleine ziel van een mens bestaan beide dingen zij aan zij, zoals de dichter Nadson het uitdrukte: 'Mijn hart is in de bergen maar ik zelf ben hier beneden'. Het is toch verbazingwekkend dat een boek bij de één haat oproept en bij de ander liefde. De geschonken vochtigheid bewerkt zowel een versterking voor de genezende eigenschappen van de medicinale planten evenals

een intensivering van de toxiciteit bij giftige planten. Eén en dezelfde wolk betekende voor de Joden licht maar voor de Egyptenaren duisternis. Eén en dezelfde zee was voor de één de redding maar voor de ander de ondergang. Zo zal het in deze wereld ook altijd met de Bijbel en Jezus Christus zijn. Op een keer reisde ik 's avonds laat met de metro. In mijn coupé zaten nog maar vier mensen. Ik aan het ene einde van de lange bank, een dronken man aan het andere einde en tegenover ons nog een dronken man, die aan de schouder van zijn vrouw met heel verdrietig uitzienende ogen sliep. Ik had opeens zo'n medelijden met haar. Ik nam een traktaat uit mijn zak en liet het haar zien. Ze nam het zwijgend aan. Eigenaardig genoeg werd de dronken man aan haar schouder meteen wakker en vroeg haar: 'Wat is dat?', waarop ze antwoordde: 'Waarschijnlijk iets over God'.

De man pakte het traktaat van haar af, verscheurde het en wierp het voor mijn voeten. Hoe wist hij dat het blaadje van mij was, wanneer hij net nog geslapen had? Geen vraag: de satan had hem dat ingefluisterd en hij had hem ook gewekt.

De andere dronken man, die met mij op de bank zat, vroeg mij: 'Waarom heeft hij dat papier verscheurd, wat staat daar dan in?' Ik raapte de snippers op van de grond en zei: 'Iets over God'. Toen sprong de man op en schold de ander met gebalde vuist uit: 'Jij schurk, jij! Dat gaat toch over God, hoe kon je dat doen? Een monster ben je, dat je God verscheurt en op de grond smijt!'

Gelukkig liep alles goed af maar ik moest later nog veel over deze gebeurtenis nadenken. Ze was als een teken voor mij waardoor God me veel dingen duidelijk heeft gemaakt... Een ruzie tussen twee dronken mannen om een traktaat, een boodschap van Christus. Deze strijd weerspiegelt voor mij

zo duidelijk onze hele wereld, die in een roes van dronkenschap leeft. De beide misdadigers, die rechts en links van Christus gekruisigd werden, zijn ook een beeld van deze wereld: de één is voor Christus, de ander tegen Hem. 'Deze is gesteld tot een val en opstanding van velen ... en een teken dat weersproken wordt...' (Lukas 2:34).

'... evenzo is het gesteld met de harten van de mensen; bij de een voert Gods barmhartigheid tot berouw, bij de ander roept het weerstand tegen Hem op en versterkt hen in hun boosheid' (Augustinus).

Nog een soortgelijk voorbeeld beleefde ik toen wij met de hele gemeente in een voorstad van Moskou naar een doopdienst reden. Tijdens de rit in de Elektritschka¹⁷ predikten wij. Een tot tranen bewogen vrouw bedankte ons en schonk ons een mooie bos bloemen, die ze van de Datscha (een tuincentrum) had meegebracht. Enige tijd later kwam er een man naar me toe en spuugde mij in mijn gezicht. Met de Bijbel in de ene hand en de bloemen in de andere hand stond ik daar met een bespuwd gezicht en de gelovigen keken me aan. Men begrijpt dat pas later, maar juist zulke ogenblikken behoren naderhand tot de gelukkigste in het leven.

Destijds liep Galja Sawitsch (een vrouw uit de gemeente) deze man achterna en zei: 'U vervloekt ons wel maar wij zegenen u'. En ze zette haar woorden kracht bij doordat ze hem nog één keer achterna riep: 'Denk er aan: u bent gezegend!' Zeker waren zeker 'vurige kolen' op zijn hoofd voor de man heel onaangenaam want men verwacht in zo'n situatie toch normaal gesproken alle mogelijke scheldwoorden en geen zegenwensen. Moge God geven dat deze woorden bij

¹⁷ Tram.

de man op een dag in zijn gedachten komen want mensen die zo'n haat tegen God in zich dragen, doen anderen, maar vooral zichzelf veel kwaad. Ze zijn als bijen, die met hun angel anderen pijn doen maar zichzelf het meeste schaden omdat ze daarbij sterven. *'Niemand verliest u Heer, behalve die U verlaten. En waarheen gaan ze of vluchten ze als ze U verlaten hebben? Slechts van U de barmhartige naar U toe, als de Toornige'* (Augustinus).

Enkele jaren geleden organiseerde mijn schoonzus in Oezbekistan op een markt een bibliotheek met christelijke literatuur. Er kwamen destijds veel mensen naar haar toe en ze bedankten haar voor de boeken. Maar op een keer kwam er een woedende Oezbeek en begon te schreeuwen: 'Waarom verkondigt u ons hier Christus?' En hij sloeg haar daarbij en wel zo erg dat ze een tand verloor. De boeken wierp hij in het water zodat ze nat werden.

Enige tijd later zocht hij mijn schoonzus op en verontschuldigde zich met de woorden: 'U herinnert zich zeker mij nog wel, ik heb u een tand uit de mond geslagen en toen u viel heb ik uit uw zak veertig roebel gestolen. Ik heb alles aan mijn oom verteld, die een moellah is en ik was er trots op om de islam op deze wijze verdedigd te hebben. Maar hij zei tegen mij: 'Jij hebt kwaad gedaan. Zo verdedigt slechts de satan de islam. Ga terug naar de vrouw en geef haar het geld terug. En vraag haar of ze jou wat boeken uit wilt lenen. Lees ze, het zal je geen kwaad doen. Misschien word je daarvoor wat slimmer en dan vergeeft Allah jou misschien'. Mijn schoonzus deelde haar vreugde met mij: 'Ik heb me zo over het gesprek met deze Oezbeek verheugd. Als alle mensen zo tot Christus zullen komen, zou ik het ook niet erg vinden van mijn andere tanden'.

Als onze zoekende zielen misvormd worden

Bij de verkondiging op straat heb ik al het mogelijke beleefd: boosheid maar ook dankbaarheid. Toen we op een keer in het metrostation 'Leninbibliotheek' predikten, waar wij onder het mozaïek van de 'eeuwig levende Wladimir Iljitsch' (Lenin) stonden, legden mensen een groot bruidsboeket voor onze voeten neer. Blijkbaar was voor iemand het bruidsboeket geen zonde van het geld toen hij dit wonder zag: degene, die eerst de kerken vernietigde en de gelovigen liet ombrengen, keek nu totaal hulpeloos vanuit zijn mozaïek naar beneden en hoorde het eeuwige woord van onze Heer Jezus Christus!

Het was een verschrikkelijke en tragische tijd toen onze zoekende zielen door de goddeloosheid misvormd werden. Al in de 17e eeuw schreef de Engelse filosoof Francis Bacon: *'Het atheïsme is als dun ijs, waar wel een enkeling overheen komt maar een heel volk verzinkt daarbij in de diepte'*. De mens zoekt een blijvende zin voor zijn leven, naar een zin die niet onderworpen is aan de dood. Alle mensen stellen zich deze indringende vraag, die ook de jongeman aan de oever van de zee in het beroemde gedicht van Heines stelt:

*O los voor mij het raadsel van het leven op,
dat kwellende, oeroude raadsel ...
Zeg mij, wat betekent de mens?
Vanwaar is hij gekomen, waar gaat hij naar toe?
Wie woont daar boven op gouden sterren?*

God is het einddoel en de zin van al het zoeken van de mensen en al zijn dromen. Mij is opgevallen dat bijna alle van

de meest verschillende mensen, met wie ik over dit thema spreek, hetzelfde antwoord geven: ‘Zonder geloof kan men niet leven, aan het één of ander moet men toch geloven’. De mens is volgens zijn natuur een religieus wezen en men kan zijn geloof niet van hem roven.

Maar er is ook een verkeerd geloof. In het Romeinse rijk bijvoorbeeld droeg de keizer een goddelijke titel en voor zijn beeld werd het wierookvat gezwaaid als voor het beeld van God. De christenen moesten in die tijd sterven wanneer ze weigerden om dit te doen.

Nog niet zo lang geleden was er ook bij ons zo’n dwaalgeloof. Wij hadden ook onze ‘heilige drie-eenheid’ – Marx, Engels en Lenin – en onze hemel – de schitterende, stralende toekomst van het communisme. Onze verlossing van al het kwaad was de wetenschappelijke technische vooruitgang. In onze liederen zongen wij dat we nu in ons zelf, in onze eigen menselijke kracht geloofden, zoals het in de bekende hymne staat: ‘Niemand kan ons verlossen, geen god, geen tsaar en ook geen held. We krijgen het voor elkaar uit eigen kracht om onszelf te bevrijden’. En het is ons ook ‘gelukt’: aan de macht kwam een totalitair regime.

Ik kan me nog goed herinneren hoe wij in de Sovjettijd met Wladimir Iljitsch ‘geïnfecteerd’ werden. Een jaar lang gaf ik op een dagschool bijles aan een groep kinderen met leerproblemen. Ik bracht hen naar de bibliotheek en zei: ‘Hier, kinderen is de bibliotheek. Hier zijn veel rekken met louter boeken en één daarvan zullen we nu lezen. Het heet: ‘Het Meilied’ en is van Wladimir Majakowski’.

Ik heb de titel van het boek en de naam van de auteur minstens tienmaal herhaald, maar toen ik aan de kinderen vroeg ‘Hoe heet dit boek?’ zwegen ze slechts. Ik zei: ‘Mei-...’

en zij: ‘...- lied!’ Daarna vroeg ik: ‘En wie heeft het geschreven?’ Zwijgen. ‘Wla-di-mir...’, zei ik hen voor, waarop ze allen luid in koor riepen: ‘...Iljitsch!’ Zo’n invloed had in die tijd deze Iljitsch op ons leven! Er zou een willekeurige Wladimir kunnen komen en hij zou door de arme kinderen enthousiast als Wladimir Iljitsch Lenin begroet worden.

Om te prediken gingen wij vaak naar het mausoleum van Lenin. Daar spraken we de mensen meestal als volgt aan: ‘Hier ligt hij, over wie we al op de kleuterschool gezongen hebben: ‘Lenin leefde, Lenin leeft en Lenin zal leven’. Zeventig jaar lang hebben we een dode als een levende behandeld. Maar alles was uiteindelijk bedrog en een grote zonde voor God. Nu moeten we op Hem zien, Die werkelijk leeft, Wiens graf leeg is. Hij is opgestaan en Hij is de Enige, de altijd Levende, Die vandaag leeft en eeuwig zal leven, want Hij is Jezus Christus, de Zoon van God! – Of denk aan dat andere lied, dat wij allemaal goed kennen: ‘Lenin leeft altijd, Lenin is altijd bij jou, Lenin is in jou en in mij’. – Dat was toch ook een leugen, waar ons hele leven van doortrokken was en het overschaduwde. Alleen Jezus Christus leeft altijd, Hij is altijd bij u en Hij kan in ons leven. Hij heeft het Zelf gezegd: ‘Blijft in mij en Ik in u’.

De kruisweg in het hart van Moskou

We probeerden om de mensen op de vele christelijke symbolen die precies in het hart van Moskou vereeuwigd zijn attent te maken. Het Rode Plein was oorspronkelijk als een ‘model’ van de kruisweg van de Heer Jezus naar Golgotha gepland. Om de pelgrims de reis naar het verre heilige

land Palestina te besparen, besloot men om een Golgotha in Rusland, midden in Moskou te creëren. Alle aanduidingen hier wijzen op het christendom: op de plaats van de huidige poort naast het historisch museum bevonden zich de ‘opstandingpoort’ en de ‘opstandingkerk’, die aan de opstanding van de Heer Jezus moesten herinneren en de hoofdboort van het Kremlin met de klokkentoren heette zelfs in de tijd van de Sovjets ‘Spasskaja’. Maar dat dit woord rechtstreeks met het Russische woord ‘Spassitel’ (‘Verlosser’) samenhangt, heeft men ons altijd als het kon, verzwegen. Al in de 20e eeuw speelde de klokkentoren van de ‘Spasskaja poort’ de niet officiële hymne van het Russische rijk: ‘Wanneer onze Heer in Sion geroemd wordt’. Dit lied van de componist D.S. Bortnjanskij bij de tekst van de dichter M.M. Cheraskow kent en zingt men in de hele wereld.

De aanduiding van de ‘Lobnojemjesto’ (‘voorhoofdplaats’) op het Rode Plein komt van het woord ‘lob’ (‘voorhoofd’), wat wijst op het woord ‘schedel’, en ‘schedelplaats’ is ook de betekenis van het woord ‘Golgotha’. De reisgidsen stelden de toeristen deze plek als plaats voor waar de Strelitzen¹⁸ werden terechtgesteld. Maar in de hele geschiedenis vond op de schedelplaats maar één terechtstelling plaats.

Deze plaats herinnert aan Golgotha, waar onze Koning en Man van het lijden, de ‘Man van smarten’, Zijn smartelijke dood stierf. Dat de ‘voorhoofdplaats’ zich buiten het Kremlin bevindt, achter de muur is geen toeval omdat ook de Heer Jezus ‘buiten de poort’ (van Jeruzalem) stierf.

¹⁸ Russisch ‘Strelzy’: ‘beschermen’, in Rusland in de 16e eeuw opgerichte troepen, die o.a. als lijfwacht van de tsaar werden ingezet. Na hun opstand van 1698 liet Peter de Grote meer dan 1000 Strelitzen terechtstellen.

Eenmaal per jaar, op Palmzondag, leidde de tsaar een paard aan de teugel waarop de patriarch zat, van de 'opstandingpoort' naar de 'voorhoofdplaats', die Jezus Christus moest voorstellen en de mensen legden wilgentakken op deze weg. Destijds wist het volk nog heel goed wat dit alles te betekenen had.

In de buurt van de 'voorhoofdpoort' bevindt zich een buitengewone mooie kerk. Ze werd in de 16e eeuw naar aanleiding van de onderwerping van de Khanats Kasan gebouwd en 'Pokrowskij Ssobor (Maria beschermkerk, ook bekend onder 'Basilius kathedraal') genoemd. Maar het volk gaf deze kerk de naam van Wassilij Blaschennyj, ter gedachtenis aan de zwakzinnigen, die zelfs de tsaren de waarheid durfden te zeggen. Dit weerspiegelde de diepe waarheid dat in de wereld niet de tsaren en koningen de belangrijken zijn, niet degenen die volken veroveren en hen onderdanig maken maar die de mensen de waarheid zeggen zoals het in de Bijbel staat: 'Gelukkig zij die worden vervolgd ter wille van de gerechtigheid' (Mattheüs 5:10).

Napoleon die vele volken overwon, verloor aan het einde al zijn macht en roem. Hij werd naar het eiland St. Helena verbannen waar hij tijd had om over zijn leven en zijn overwinningen na te denken en waar hij zich tot Christus wendde. Hij boog zich voor deze arme Timmerman uit Nazareth, Die zonder wapens en macht meer mensen veroverde dan Napoleon met al zijn macht en sterkte.

De geschiedkundige Philip Schaff schreef: *'Jezus Christus veroverde zonder geld en wapens meer mensen dan Alexander de Grote, Ceasar, Napoleon enz. Zonder een opleiding en zonder wetenschap gestudeerd te hebben, wierp Hij meer licht op de menselijke en goddelijke dingen dan alle filosofen*

en wetenschappers bij elkaar. Zonder de spraakkunst geleerd te hebben, sprak Hij over het leven als geen ander vóór Hem. Geen redenaar en geen dichter had zo'n succes als Jezus. Zonder zelf een regel geschreven te hebben, bracht Hij meer mensen tot schrijven en leverde meer thema's voor preken, gebeden, discussies, kunstwerken, wetenschappelijk werk en lofliederen als het hele gezelschap van groten van oudsher tot op vandaag. De in een kribbe Geborene en als een misdadiger Gekruisigde beslist vandaag over het lot van de mensen van de beschaafde wereld en bepaalt het geestelijke leven van een derde van de mensen van onze aarde'.

Hoe het tot antisemitisme in Rusland kwam

Afsluitend over het Rode Plein zou men zeggen dat deze oorspronkelijk als plaats van een heilige wereld gepland was: Hier was Golgotha, de vrijheid, eeuwig leven en liefde – alles heel aanschouwelijk. Maar waarom werd dit alles met voeten getreden en vergeten? Omdat 'Rusland wel gedoopt, maar niet verlicht is geweest'. En zo werd er wel 'snel aangespannen, maar langzaam gereden'. Daarom droegen veel Russen, omgeven door symbolische beelden voor Jeruzalem, een haat tegen het Oude Testament, het Heilige Land en tegen de Joden in zich. Menigeen zei bijvoorbeeld dat Jezus Christus geen enkele betrekking tot Israël heeft en anderen waren van mening dat men de Bijbel niet moest lezen omdat ze door Joden geschreven was.

Een gelovige broeder vertelde eens hoe hij in de trein aan een medereiziger een Nieuwe Testament gaf. Hij bladerde er lange tijd in en zei ten slotte: 'Hier zijn brieven aan alle

mogelijke volken: de Romeinen, de Efeziërs, de Kolossers en zelfs aan de Joden¹⁹, maar geen brief aan de Russen! Zoiets lees ik niet!

In werkelijkheid zijn de Nieuwtestamentische brieven niet aan bepaalde volken gericht, maar aan de bewoners van verschillende steden en provincies. Ook de brief aan de Hebreëen is eigenlijk geen brief aan de Joden als volk maar aan die Joden, die in Christus geloofden.

Op een keer zag ik hoe de kunstenaar Ilja Glasunow naar ons toe kwam om onze prediking te horen. Zijn tentoonstellingen in de 'Manege'²⁰ worden altijd heel goed bezocht. Van Glasunow komt het beroemde schilderij, dat de hele geschiedenis van Rusland met zijn helden, tsaren en politieke en militaire leiders voorstelt en waar het in het centrum boven hen allen de Heer Jezus aan het kruis is afgebeeld. Hij luisterde naar de prediking tot het einde en stelde ons daarna voor om hetzelfde in de academie voor kunsten voor te dragen maar hij voegde er aan toe: 'Maar het moet alles orthodox zijn'.

Een jaar later trof ik hem weer op de Arbat. Toen schold hij op het Bijbelgenootschap: 'Dat is een Joodse vereniging van vrijmetselaars. Al het slechte hebben we aan hen te danken!' – Schijnbaar is de opmerking over de Russische intelligentie waar. Ze geloven 's ochtends in Nietzsche, 's middags in Marx en 's avonds in Jezus Christus.

John Powell schrijft in zijn boek: 'Why am I afraid to love?' ('Waarom ben ik bang om lief te hebben?') over het levensverhaal van Michael Gold, een Amerikaanse jongen

¹⁹ Bedoeld is de Hebreënbrief. In het Russisch is de aanduiding voor 'Hebreëen' en 'Joden' identiek.

²⁰ Een tentoonstellingsgebouw in het centrum van Moskou.

van Joodse afkomst: *'Hij werd door een groep van oudere jongens omringd die hem vroegen: 'Hé bengel, ben jij ook niet een Jood? ... Jullie Joden hebben toch Christus gekruisigd. Je bevindt je nu op christelijk gebied, hier zijn allemaal christenen! Wij laten je wel zien waar jouw plaats is!' En ze begonnen op Michael in te beuken, sloegen hem in zijn gezicht tot bloedens toe, scheurden zijn kleding en joegen hem naar huis waarbij ze hem na riepen: 'Wij zijn christenen, maar jullie hebben Christus gekruisigd! Ga weg waar je thuishoort! Wij hier zijn christenen, maar jullie hebben Christus gekruisigd!'*

Toen Michael thuis kwam vroeg zijn geschrokken moeder hem: 'Michael, wat is er toch gebeurd? Hij vlijde zich tegen zijn moeder aan en bracht er met zijn met bloed besmeurde mond moeizaam uit: 'Mama, wie is Jezus Christus?'

Toen hij al oud was geworden kreeg Michael Gold in een katholiek, door Dorothy Day geleid liefdadigheidscentrum, regelmatig te eten. Ze zei eens over hem: *'Michael Gold eet elke dag tussen de middag aan de tafel van de Heer maar hij zal Hem wel nooit aannemen, omdat er deze dag geweest is waar hij Zijn naam voor de eerste keer hoorde'*. Als men deze geschiedenis leest, kan men denken: het waren toch maar kinderen van wie men niet veel kan verwachten. Maar uiteindelijk hebben deze kinderen van volwassen verantwoordelijkheid dragende mensen geleerd om Joden te haten.

Een tijd lang maakte een oude man mij op de Arbat het leven moeilijk: als wij predikten, passeerde hij ons en zei: *'Luister niet naar haar want zij is een Jodin!'* En zo ging het elke dag. Ik gaf hem elke keer hetzelfde antwoord: *'Ik ben geen Jodin maar iemand uit Tadzjikistan!'* Maar toen dacht ik: *'Waarom moet ik mij verdedigen?'* En hoe meer

haat tegenover de Joden ik opmerkte in mijn omgeving, des te groter verlangde ik ernaar om hem in bescherming te nemen. Onze Heer heeft gezegd: 'Zegent, die u vervloeken ...' Dus begon ik voor deze oude man te bidden en God hielp mij daarbij.

Toen bezocht Werner Gitt ons. Hij was directeur bij het natuurkundig technische instituut in Braunschweig (Duitsland) en heeft twee boeken over het bestaan van God geschreven, die wij op de Arbat aan voorbijgangers uitdeelden. Toen er geen boeken meer over waren, kwam deze man en vroeg alle mensen waar ze die boeken vandaan hadden maar mij zag hij niet. Toen vroeg ik aan Werner Gitt om de laatste beide exemplaren, ging naar de man toe en gaf ze aan hem. Zijn gezicht straalde toen hij de boeken zag, maar toen hij opkeek en begreep wie ze hem gegeven had, keek hij er somber in. Hij rukte de boeken naar zich toe en was plotsklaps verdwenen. Daarna liet hij mij op de Arbat met rust en wie weet heeft hij door dit voorval God leren kennen.

Gelegen en ongelegen – voor stadion en etage

God wil graag dat wij de blijde boodschap altijd verkondigen: 'Predik het Woord, gelegen en ongelegen' (2 Timotheüs 4:2).

De Engelse schrijver J.R. Kipling herinnerde zich hoe tijdens een wereldreis per schip generaal William Booth, de stichter van het Leger des Heils, aan boord van het schip verscheen. Hij werd door een groep leden van deze organisatie begeleid, die op tamboerijn en trommel sloegen. Der-

gelijk gedrag irriteerde de mopperende Kipling en hij zei dat tegen de generaal. 'Beste jongeman', antwoordde Booth, 'als ik slechts één ziel voor Christus zou kunnen winnen, doordat ik een handstand maak of met mijn voeten op de tamboerijn speel, zou ik dat ook nog leren'.

Zelfs de meest onbetekenende vermeldingen over God kunnen met de tijd mensen veranderen, die helemaal onverschillig staan ten opzichte van het geloof. Mijn voormalige buurman was een gesloten en niet zo'n spraakzaam iemand. Toen ik hem een paar woorden over de Heer Jezus zei, uitte hij zich arrogant en verachtelijk over God. Ik wenste hem desondanks elke keer Gods zegen, als ik hem in het trapenhuis tegenkwam.

Hij was beroepsmilitair en werkte bij een bouwkundig kantoor waar militaire vliegtuigen werden ontwikkeld. Al tijdens de Sovjettijd reisde hij de hele wereld over en was vaak in Amerika. Hij verdiende natuurlijk heel goed en had veel privileges, waarvan wij in die tijd niet van durfden dromen. Zulke mensen zijn gewend om slechts op menselijke kracht en macht te bouwen, in het bijzonder op zichzelf. De woorden van het evangelie 'mijn kracht wordt in zwakheid volbracht' zijn hen totaal vreemd.

Daarbij is de kracht van de Heilige Geest in de gelovigen in werkelijkheid als een wervelstorm, die zo'n macht heeft, dat een staalplaat door een vermolmde tak doorboord kan worden. Toen de beroemde, aan Parkinson lijdende Amerikaanse evangelist Billy Graham in Moskou predikte, getuigde ook de sinds vijftientig jaar aan haar rolstoel gebonden Joni Eareckson van haar geloof en ze werd door de bijna blinde Oleg Schewkun vertaald. Deze drie gehandicapte mensen brachten in het Olympia stadion van Moskou een

publiek van zeventigduizend gezonde mensen bijeen. In de zaal was geen enkele vrije plaats meer en buiten waren er witte doeken opgesteld waarvoor duizenden mensen in de koude oktoberregen stonden om de prediking van Christus te horen. Zo is de kracht van God in de zwakken machtig!’

Maar nog even terug naar mijn buurman. Toen de Sovjetmacht in elkaar stortte, was het ook voor velen die het beter hadden, gedaan. Mijn buurman werd werkeloos en was op allen kwaad, ook op God. Op Oudejaarsdag schonk ik hem een Bijbel. Ik dacht dat hij dat niet zou afwijzen omdat het in Rusland gebruikelijk is om met Oud en Nieuw elkaar iets te geven. Ik legde een bladwijzer erin bij de Spreuken van Salomo en zei hem dat deze spreuken behulpzaam konden zijn en ons duidelijk maken wat de mensen bezighoudt, welke geheime gedachten, wensen en daden ze hebben en nog veel meer.

Vaak vinden ongelovigen het boek Spreuken mooi. Ze zijn verbaasd hoe eenvoudig, precies en heel scherp daar al onze levenswaarheden worden beschreven. Ik herinner me hoe men ons ongeveer tien jaar geleden in slechts één nacht – alle belangrijke gebeurtenissen vonden in ons land’s nachts plaats toen het geplaagde volk sliep – van al onze honderd roebel biljetten ontdeed. Toen we ’s morgens wakker werden, was een geldhervorming gerealiseerd en men had het volk gewoon beroofd. Enige tijd later verloor het totale tegoed op de spaarbankboekjes zijn waarde. Destijds las ik mijn familie voor uit hoofdstuk 23 van het boek Spreuken van Salomo: ‘Tob u niet af voor rijkdom, zie van uw voornemen af. Richt u uw oog erop, hij is er niet meer. Want plotseling maakt hij zich vleugels als een arend vliegt hij ten hemel’.

Mijn broer amuseerde zich destijds over de waarheid van deze woorden. Zijn geld had ook 'vleugels gemaakt' en was als een arend weggevlogen. Sommigen lachten omdat men er niets aan kon doen, maar anderen zijn in deze situatie gek geworden. Zulke gevallen waren er ook. Mij werd verteld hoe een oude man de hele dag in paniek over de markt liep en de mensen aanbod om zijn honderd roebel biljet in elk geval voor één roebel van hem te kopen. Maar deze gewaardeerde rode biljetten, waarvoor men gisteren nog een hele maand moest werken, waren vandaag niets meer waard. De man wierp ten slotte zijn geld in een vuilcontainer, ging naar huis en hing zich op.

Ik schonk mijn buurman dus een Bijbel. Een jaar later verruilde ik mijn woning en verhuisde naar een ander stadsdeel. Ik nam geen afscheid van de buurman, want hij was toen niet thuis. Maar een half jaar later kwam hij mijn telefoonnummer te weten en belde mij op om te bedanken voor de Bijbel. Hij was werkelijk in het boek Spreuken begonnen te lezen, eerst heel twijfelend, maar daarna vond hij het zo mooi dat hij verder las. Nu hing hij met zijn hele hart aan de Bijbel. Maar hij had vooral de heilzame invloed van dit boek op zijn leven ontdekt. Intussen spreken wij soms via de telefoon over Gods Woord en ik bemerk zo'n verandering aan hem, dat ik het nauwelijks kan geloven.

In de nieuwe woning ben ik nu al drie jaar en het komt zelfs voor dat ik de mensen in de lift iets van mijn geloof vertel als er gevraagd wordt: 'Naar welke verdieping moet u?' Er is in het leven altijd een gelegenheid om het gesprek op het geloof te brengen ook bij de getallen. Naar de tweede verdieping nemen de meeste mensen de trap.

Het cijfer 'drie' is bij de Russen in het bijzonder geliefd zoals ook het spreekwoord zegt: 'Alle goede dingen bestaan uit drie'. Bij 'vier' kan men aan de vier windrichtingen of de vier elementen denken of ook aan de vier evangeliën, die aan ons de blijde boodschap van het evangelie doorgaven. Het getal 'vijf' herinnert ons aan de vijf boeken van Mozes, waarin de tien geboden staan, die niemand ooit volmaakt gehouden heeft behalve Christus. Over het getal 'zes' komt men in het bijzonder goed tot een gesprek: in zes dagen heeft God de wereld geschapen. En met 'zeven' gaat het nog beter: op de zevende dag heeft God alles voleindigd en heeft Hij ons bevolen om op deze dag zo te leven, dat hij geheiligd wordt dan zal ook in onze ziel harmonie en orde heersen. Na de 'zeven' die beantwoordt aan de laatste dag van de week, komt de 'acht' die het begin van een nieuwe week aangeeft, een beeld voor een begin van een nieuw leven. Na het aardse leven begint voor elk mens een ander, namelijk het eeuwig voortbestaan. Aan het einde van deze wereld komt de wederkomst van Christus. Dan begint het rijk van God, waar alles heel anders zal zijn dan hier. Daar zullen geen ziekten, geen dood en geen tranen meer zijn.

Overigens heb ik gemerkt dat de mensen hier van mystiek houden. Al het ongebruikelijke wekt de nieuwsgierigheid op in het bijzonder als het hen persoonlijk aangaat. Daarom luisteren ze geïnteresseerd wanneer men hen iets over het nummer van hun etage vertelt en ik ben blij dat ik een aanknopingspunt heb om van mijn geloof te getuigen.

Een paar dagen geleden had ik bezoek van mijn buurman die beneden mij woonde, een voormalig KGB medewerker, die nu bij de federale veiligheidsdienst werkt. Ik heb geluk

met mijn 'militaire' buurman, maar hij is de eerste die mijn getuigenis van Christus meteen aannam. En nu kwam hij om een Nieuw Testament bij mij te halen. We zaten ongeveer twee uur bij elkaar en dronken thee. Ik zong voor hem liederen van de Heer Jezus, die hij heel mooi vond en die hij overschreef. Ik merkte dat hij innerlijk ontroerd was.

Maar zijn buurman die met hem op de etage woont en een geestelijke is, schuwde zich niet om hem te bekritisieren. Hij kon zelf niet precies uitleggen waarom. 'Het is gewoon zo', zei hij, 'dat alles op zo'n dag verkeerd gaat en elke keer iets gebeurt, als ik hem ben tegen gekomen. Daarom kijk ik altijd eerst, voordat ik de woning verlaat, door het kijkgatje of de paap er is. Ik ga principieel nooit meer met hem in de lift. Dus woon ik naast een priester maar aangenaam vind ik dat niet'.

Ik zei tegen hem: 'Dat ligt in geen geval aan de geestelijke maar aan u en aan uw relatie met God. De ziel van alle problemen is een probleem van de ziel'. Mijn buurman luisterde aandachtig naar mij en beloofde in de toekomst moeite te doen om iets positiever over de geestelijke te denken en – boven alles – de Bijbel te lezen.

Verheugend is dat ook de portier aan de ingang van ons huis vragen heeft en hij zoekt nu al steeds uit zichzelf een aanleiding om met mij over het geloof te spreken. Ook verheug ik me over een vrouwelijke schilder, die onze huisingang geschilderd heeft. Gisteren nog heb ik haar een Johannes evangelie gegeven en vandaag zei ze mij al dat ze pas laat in de nacht in slaap was gevallen, nadat ze het helemaal had doorgelezen.

Wie is mijn naaste? – Over drinkers, landlopers en prostituees

Op dit moment bid ik voor de alcoholisten, die zich in ons huis bevinden. Met hen gaat het goed bij ons in Rusland! Dag en nacht maken ze kabaal, gebruiken scheldwoorden, schreeuwen om zich heen en slaan elkaar. En daarbij zijn dat kinderen van 'hoge dieren', van ouders die in de regering zitten. Overal ziet men bij ons dronken mensen: bijna in elk huis zijn ze er en in het hele land laat men zich ongeremd vollopen met wodka.

Enige tijd geleden vertelde de toneelspeelster Lena Densissowa over haar, aan drank verslaafde buurman die haar steeds weer 'onder water zette', omdat hij in zijn dronken toestand vergat om de waterkraan in de badkamer dicht te draaien, zodat het voortdurend door het plafond drupte. In het begin had ze vaak ruzie met hem gemaakt maar toen ze gelovig werd, ging ze naar hem toe en vroeg om vergeving, werd vriendin van zijn vrouw en nodigde hen in de gemeente uit. Deze man had twee hoge opleidingen, maar door de alcohol was hij zo afgetakeld dat zijn hele vocabulaire aan het einde slechts nog uit vier woorden bestond: 'Nu is het uit'. Toen in de gemeente een keer werd opgeroepen om zich te bekeren, ging deze man naar voren, hilde heftig en daarna begon hij weer normaal te spreken. Later herinnerde hij zich: 'Na het gebed voelde ik me opeens zo goed. Ik merkte net zo'n warmte en vreugde als vroeger, toen ik nog een kind was'.

In onze gemeente waren meer van zulke gevallen. Sergej, die zich zelf een 'rasdronkaard' noemde, goot zich vroeger zo vol dat hij in zijn dronkenschap tractoren en bulldozers

zag, die zijn woning binnenreden en hem van de ene hoek naar de andere joegen. Hij heeft zich daarna bekeerd en ook zijn vriend Mischa meegenomen naar de samenkomsten. Met hem heeft hij vroeger zo veel gedronken dat beiden een week lang niet onder de tafel te voorschijn kwamen: 'De duivel liet hen niet gaan'.

De beide mannen van wie er één gestudeerd had, waren naar Moskou gekomen om geld te verdienen. Ze vonden werk op een bouwterrein en woonden in een hostel. In dit hostel verdrongen ze hun geld want daar dronk iedereen. Ik heb dit hostel bezocht – een vreselijk beeld: te beginnen bij de portier, zijn ze allemaal dronken. Toen ik de kamer binnen kwam, zag ik drie bedden. Op twee daarvan lagen mannen in de leeftijd van dertig en veertig met glazige ogen. Micha stond in de gang en riep: 'Zondaars, keer om, bekeer je!' Toen kwamen de mensen op handen en voeten uit hun kamers en kropen in de kamer van Mischa. Maar het was zinloos om met hen ernstig over God te spreken. Daarom stelde ik voor om met hen te bidden. Als een hoopje ellende strekten ze zich uit op de vloer, de een op zijn hurken de ander liggend. Ze huilden en riepen luid, bijna woedend: 'Heer, erbarm U!' Een vreselijke scene, die diep indruk op me maakte.

Velen van hen waren drie maanden later al niet meer in leven: de leraar Wolodja was dronken van een steile ladder gevallen en daarbij omgekomen. Walja werd vermoord... Er sterft elke dag iemand. Belt men de ziekenauto dan krijgt men als antwoord: 'Naar de alcoholisten komen we niet'. En deze 'hel', dit dal van de dood bevindt zich bijna in het hart van Moskou, bij metrostation 'Elektrosawodskaja'. Door een gelovige zuster, Lena Koslowa, die een apotheek leidt, kon een mens worden gered. Ze stelde artsen op de hoogte die

eerst een verkeerde diagnose van longontsteking stelden en toen weer twee weken nodig hadden om de man weer wat op de been te krijgen. Maar Sergej en Mischa werden gelovig en hielden op met drinken. Mischa werkt nu in een gemeente in de stad Pensa.

Gods Woord heeft invloed op de mensen en verandert hen. Daarom hebben wij het nodig. De Heer Jezus antwoordde de farizeeën die van Hem verlangden dat Zijn discipelen zouden zwijgen: 'Ik zeg u: als dezen zwijgen, zullen de stenen roepen' (Lukas 19:40). Ik heb een keer meegemaakt hoe een dakloze op een treinstation in deze zin 'riep'. Terwijl ik daar predikte, kwam hij regelrecht naar me toe en onderbrak hij mij met de vraag: 'Wat is de grootste zonde?' 'Waarschijnlijk de trots', antwoordde ik. Hij hief zijn wijsvinger op en zei luid: 'Juist, de trots is de ergste van alle zonden!' Daarna plofte hij op de bank en ging daar languit op liggen.

De mensen lachten. Na enig tijd stond hij open kwam weer naar me toe. Allen waren benieuwd wat er nu zou gebeuren. Om de situatie wat luchtiger te maken, vroeg ik: 'Hoe heet u?' Hij draaide zich om naar de mensen in de wachtruimte en riep vanuit het diepst van zijn ziel: 'Ik heet schoft!!! Een menselijke naam heb ik niet verdiend! – Luister goed naar me, mensen. Alles wat jullie hier over God en de Bijbel horen klopt, het is de waarheid!' Hij keek de mensen een paar seconden lang zwijgend aan en wendde zich daarna tot mij: 'Het heeft geen zin dat u voor al deze mensen zoveel moeite doet, ze zijn allemaal blind en doof'. Daarna liet hij zich weer op de bank vallen.

Van alle mensen kan men in het leven iets leren. Maar wat kan mij een landloper geven, wat kan ik van hem leren? Ten eerste, en dat is het belangrijkste, hij kan mij heel grondig

bijbrengen hoe welwillend God is want ik ben niet beter dan hij en het is slechts Gods genade, dat het mij niet zo vergaat als hem. Ten tweede sprak deze man zo moedig over God dat men alleen maar een voorbeeld aan hem kan nemen. We moeten ons voor Christus niet schamen. De apostel Paulus zei: 'We zijn dwaas om Christus' wil (1 Korinthe 4:10). En als wij als gelovigen niet van de Verlosser spreken, dan zullen deze arme mensen, de daklozen en drinkers, tot onze schande zo goed als ze kunnen over God 'roepen'.

Met een jong meisje maakte ik een keer het volgende mee: indronkentoestand schreeuwde ze woedend naar ons: 'jullie zijn een sekte, jullie zijn niet orthodox!' Ik vroeg haar: 'Wat is er met jou gebeurd?' Ze viel in mijn armen en begon te huilen. De mensen om ons heen keken ons verwonderd aan en dachten waarschijnlijk dat hier magische wonderkrachten in het spel waren, zo snel voltrok zich deze metamorfose voor de ogen van alle aanwezigen. Dit mooie, aardige meisje was naar haar vriend gereden, die ze lang gezocht had om daarna vast te stellen dat hij al een ander gevonden had. Toen was ze ingestort en begonnen met drinken. Wat er daarna op het treinstation met zulke meisjes gebeurt, kan men wel bedenken.

De dieven en prostituees reageerden in het begin afwijzend op onze verkondiging en verstoorden ons op vele verschillende manieren. Maar toen leerden wij hen beter kennen en begonnen ze ons te respecteren. Uiteindelijk begroetten ze ons zelfs luidruchtig, wanneer wij de wachtruimte betraden alsof we oude vriendinnen waren. Toch konden ze onze verkondiging niet aanhoren en verlieten de ruimte maar ze stoorden ons niet meer. Gods Woord ontsteekt de harten en roept ertoe op een besluit te nemen zoals bij de verloren zoon

in de gelijkenis. Ik geloof dat de woorden die zij op dat moment hoorden toen zij de ruimte verlieten, bij hen eens weer in gedachten zullen komen en al zou het op hun sterfbed zijn als hun hele leven in alle details aan hen voorbijtrekt. Dan kan het zijn dat deze minuten voor hen de belangrijkste van hun leven worden.

*Hoe betreur ik het nu! Mijn hart is tot de dood toe bedroefd.
Mij straft de niets ontziende beul: mijn geweten.
Diep beschaamd lees ik het boek van de verleden tijd
degeschiedenisvanmijnspoorloosverdwenen, vruchteloze leven.
(A.N. Pleschtschejew)*

Hoe kan het zo ver zijn gekomen dat deze mensen beland zijn waar ze nu zijn? Misschien omdat ze bij de mensen in hun omgeving – en ook bij ons – geen liefde vonden? De Heer vraagt ons zoals Hij eens aan Kaïn gevraagd heeft: ‘Waar is jouw broeder?’ Want we zijn allemaal voor elkaar verantwoordelijk. Mij ontroeren de woorden van Niemöller: ‘Toen de Nazi’s de communisten haalden, heb ik gezwegen. Ik was toch geen communist. Toen ze de sociaaldemocraten opsloten, heb ik gezwegen. Ik was toch geen sociaaldemocraat. Toen ze de katholieken ophaalden, heb ik niet geprotesteerd. Ik was toch geen katholiek. Toen ze mij kwamen halen, was er niemand meer die kon protesteren’. Er bestaan geen ‘naasten’ en de ‘mensen veraf’, maar elk mens die we op onze levensweg ontmoeten, wordt onze naaste.

Het is ongelooflijk wat men van de mensen op de treinstations hoort! Een jongeman bekende dat hij homoseksueel was en hier op het station, vlak voor onze ogen jongens aanspreekt, die bijna nog kinderen zijn, om hen te verleiden. Ik

heb lang met hem gepraat. Zulke mensen zijn ziek, ja bijna bezeten. Ik hoop echt dat deze jongeman op die dag niets verkeerd doet.

Aan hoeveel slechte invloeden en verzoeken staan onze kinderen vandaag bloot! *'De ziel van een kind is als een rijke, vruchtbare bodem. Wat men in hem zaait, groeit snel en krijgt diepe wortels. Maar de vraag is: wat zaaien wij in onze kinderen? Wat leren wij hen? Wat voor een voorbeeld geven wij hen? Wanneer we in de tuin een jonge boom zien, die is omgewaaid door de wind, of een bloembed, dat grof werd vertrap, vinden wij het jammer. Daarom let er op om toch geen schaduw op de reine kinderziel te werpen en bezoedelt haar onschuld met geen enkele vuilspuiter. In de tuin beschermen we elke kleine boom voor vogels en dekken de jonge loten met stro af zodat ze niet bevriezen. Is de ziel van een kind soms minder waard dan een appelboom of een kersenboom?'* (Theophan Satwornik).

Een andere jongeman ging, nadat hij naar onze verkondiging geluisterd had, naar het loket van het treinstation en gaf zijn treinkaartje terug. Hij had elf jaar onschuldig in de gevangenis gezeten. Zo iets is bij onze Russische rechtspraak geen zeldzaamheid. Maar hij kende de ware schuldige en al de elf jaren door droomde hij slechts van één ding: zich te wreken. Nu was hij vrij en wilde dit 'vuile zaakje' opknappen. En nu hoorde hij, terwijl hij op de trein wachtte, uitgeremd een prediking over de liefde van God en de vergeving: 'Doet dan aan ... innige ontferming ... geduld. Elkaar verdragen en elkaar vergevend, als de één tegen de ander een verwijt heeft: zoals ook Christus u vergeven heeft, zo ook u!' (Kolosse 3:12-13).

Na de prediking zei hij tegen mij: Dat was de eerste keer dat ik over vergeving hoorde. Ik dacht altijd dat het heel normaal en goed was om zich te wreken voor onrecht'. 'Als het gaat volgens gerechtigheid', zei ik, 'dan mogen we geen seconde in deze wereld leven want wij zijn allemaal zondig, de ene meer de ander minder'. We spraken nog een poosje met elkaar en baden daarna samen. Hij gaf zijn treinkaartje terug en reed gelukkig naar huis. Het was alleen maar om deze reden dat hij op deze dag op het treinstation was.

Er zijn mensen die zo dicht bij hun bekering staan, dat er bijna niets meer nodig is en de engelen in de hemel kunnen zich verblijden. Aan de andere kant is het ook erg belangrijk om mensen die verdwaald of vertwijfeld zijn, tijdig tot staan te brengen. *'Waarom zijn de mensen zelden heel goed? Omdat zij vergeten dat er een God is'*. De meeste mensen verprutsen hun leven door het simpele feit dat ze Gods Woord niet kennen en niet door Gods Woord onderwezen werden. 'Oefen de knaap volgens de eis van zijn weg, ook wanneer hij oud geworden is, zal hij daarvan niet afwijken' (Spreuken 22:6).

Een Bijbel voor de minister van cultuur

Al zo vaak heb ik vastgesteld dat ook onze eigen menselijke woorden een reusachtige macht bezitten. Een poosje geleden bezocht ik mijn nicht in het ziekenhuis. In de hal begroette een man mij. Het bleek dat wij beiden vele jaren geleden aan het filosofische instituut in de Wolchonkastraat gewerkt hadden. Hij was daar afdelingshoofd, schreef boeken en woordenboeken, terwijl ik in dit instituut 's avonds als schoonmaakster werkte.

Ik vroeg hem heel verbaasd: 'Hoe kunt u zich mij dan nog herinneren en mij herkennen? Ik was toch alleen maar een schoonmaakster!' Hij antwoordde: 'U hebt een keer een zin gezegd die ik mij al vijftien jaar herinner. En nu lig ik hier in het ziekenhuis. Men heeft bij mij de halve maag verwijderd. En ik denk, wat had deze schoonmaakster toch gelijk toen ze tegen me zei: men moet blij zijn met het leven!'

In die tijd was ik nog niet gelovig en ik zei ongeveer dit tegen hem: 'De zon schijnt, we hebben handen en voeten – dus laten we toch blij zijn!' Nu denk ik: wat een eenvoudige woorden. Hoe kon deze man daar zo van onder de indruk zijn? Vaak praat men zoveel en men weet niet meer tegen wie men wat gezegd heeft. En dan is er iemand die in het ziekenhuis ligt, nadenkt en zich woorden herinnert die men vijftien jaar geleden tegen hem gezegd heeft. Met woorden kan men een mens troosten en blij maken maar woorden kunnen ook beledigen en dodelijk verwonden. Als al het woord van mensen al zo'n macht bezit, welke uitwerking moet dan wel het Woord van God hebben?

Ons communistische systeem was niet voor niets zo bang voor Gods Woord. Hoewel het eigenlijk eigenaardig is, want de Bijbel leert om de machthebbers te gehoorzamen, bij het werk eerlijk te zijn en de familiebanden te onderhouden. Welke regering zou dat niet wensen? Ze hadden dit Boek in elk huishouden gratis kunnen aanbieden om zelf in vrede te kunnen leven! Maar destijds was het totaal onmogelijk om ergens een Bijbel op te scharrelen. Waar de communisten het meest bang voor waren in dit Boek was de vrijheid die Christus aan de gelovigen geeft: '...en u zult de waarheid kennen en de waarheid zal u vrijmaken' (Johannes 8:32).

Het christendom begon met een gebeurtenis die een grote nederlaag leek: namelijk met Golgotha, de plaats waar Iemand gekruisigd werd, Die de mensen alleen maar liefde en goede dingen gaf. En daarna was er een handjevol 'gekken', die beweerden dat deze Mens leeft. Wie zou gedacht hebben dat er op deze manier een wereldreligie zou ontstaan? Tegenover de 'solide' menselijke logica lijkt het geloof in Jezus Christus iets heel onbetekenends te zijn. Maar als is het nog zo klein als een 'mosterdzaadje', zonder dat geloof houdt niets stand op aarde.

*Er ontbrak een nagel.
Het hoefijzer ging verloren.
Zonder hoefijzer
stropelde het paard.
Het paard stropelde,
en de commandant kwam om het leven.
De cavalerie werd verslagen,
het leger vluchtte.
De vijand kwam in de stad
en had geen erbarmen met de gevangenen.
-Alles slechts,
omdat er in de smederij geen nagel was!
(S.J. Marschak)*

Dat is de reden waarom 'onze stralende communistische toekomst' op niets uitliep: er was geen spijker! Er was geen geloof in God en daarom stortte de grootheid en macht waarvoor de hele wereld sidderde plotseling in elkaar, zonder dat er een schot gevallen was.

Op een avondbijeenkomst ter gelegenheid van een nieuwe uitgave van het Nieuwe Testament, die in een miljoenenoplage verscheen, sprak ik de bekende toneelspeler Jurij Solomin aan, die in die tijd minister van cultuur was en zei hem dat ik hem graag een Bijbel wilde geven. Hij noemde mij een tijdstip en ik ging met een gelovige zuster naar hem toe. In plaats van, zoals gebruikelijk, tien minuten bleven we ongeveer anderhalf uur in zijn kantoor. Hij deed alle telefoons uit en luisterde aandachtig naar onze uitspraken over de Heer Jezus. Daarna zei hij: 'Wat jammer, dat deze schat aan ons voorbijging. Ik ben minister van cultuur maar ik schaam me om te moeten toegeven dat mijn geestelijk niveau niet uitgaat boven dat van een kinderbijbel. De eigenlijke Bijbel begrijp ik niet. Zo ver hebt u het met ons gebracht!' Hij bedankte ons hartelijk voor het gesprek en toen wij zijn kantoor verlieten, keken meerdere buitenlandse delegaties die op een ontvangst bij de minister wachtten, ons verbaasd aan alsof ze zich afvroegen: 'Waarmee konden die mensen zo'n interesse bij hem opwekken?'

Elk mens op de aarde heeft een gevoel voor het ware en het eeuwige en voelt zich daartoe aangetrokken. Wie zou er niet gelukkig willen zijn? Maar het geluk ligt steeds in onszelf verborgen, niet buitenaf. Wij echter proberen het in de dingen te vinden die ons omgeven en zijn daarmee niet ver gekomen. Op elke manier probeerde men om al het levende en eeuwige uit onze arme hoofden te verbannen. In zijn vertelling: De uitgedroogde voorn' beschrijft Saltykow-Schtschedrin het heel treffend met het beeld van een vis, een voorn:

‘Ze vingen een voorn, namen haar uit het water en hingen haar aan een lijn in de zon: daar moest ze verdorren. Dus hing de voorn één, twee dagen en op de derde dag was haar huid op de buik rimpelig geworden. De kop was verdroogd en de hersenen in de kop waren uitgedroogd en week geworden. En zo leefde de voorn verder. ‘Wat goed’, zei de verdorde voorn’, dat ze deze procedure met mij hebben uitgevoerd! Nu heb ik geen overbodige gedachten meer, geen onnodige gevoelens, geen overbodig geweten – dat alles bestaat nu niet meer! Al het overbodige in mij is verdwenen, eruit genomen en verdord en zo zal ik heel rustig en opgelucht mijn weg vervolgen!... De hoofdzaak is, zei ze nu nog een keer tegen zichzelf ‘dat niemand iets weet, vermoedt of begrijpt en dat wij allemaal in een roes leven!’

Totalitaire regimes hebben altijd slaven nodig die in voortdurende angst leven en wiens horizon slechts ‘van de stal naar de drinkplaats’ reikt. Het belangrijkste in ons land was, om ons met wat dan ook bezig te houden zodat wij als dronkaards leefden en vooral niet over diepzinnige dingen nadachten.

Dat is niet nieuw, de geschiedenis herhaalt zich voortdurend. Men hoeft alleen maar aan Farao te denken. Hij gaf zijn Israëlitische slaven geen toestemming om aan God te offeren. Hij was van mening dat het een nutteloze bezigheid was en zei: ‘...want zij zijn lui, daarom roepen zij: laten wij onze God gaan offeren. Het werk van deze mannen moet worden verzaamd, zodat zij daarmee bezig zijn en geen aandacht schenken aan leugentaal’ (Exodus 5:8–9).

Als er geen God is, dan is er ook geen onsterfelijkheid, dan heeft het leven geen zin. Dan heeft W. Rosanow gelijk met

de woorden: *'Een wormpje baarde een wormpje. Het wormpje kroop een beetje, daarna stierf het. – Zo is ons leven!'* De individuele mens die door een hand zonder erbarmen met een willekeurig noodlot in de ijzige leegheid van de kosmos werd geworpen, lijdt en kwelt zich zijn hele leven zonder doel om daarna in het niets te verdwijnen. Maar in de diepte van onze zielen bespeuren wij: dat kan niet zo zijn. *'Wij bespeuren en weten dat wij onsterfelijk zijn'* (Spinoza). We vermoeden dat ons leven het één of ander doel moet hebben, dat het voor iets bedoeld is en dat er iemand moet zijn, Die ons geschapen heeft.

Mijn vroege, blauwe eeuwigheid

Vaak hebben wij mensen al in onze vroege kindertijd gedachten over het eeuwige. Ik was nog heel klein toen ik voor de eerste keer met de dood geconfronteerd werd. Ik vroeg aan de volwassenen: 'Waarom ligt deze oom zo stijf als een steen, waarom beweegt hij zich niet meer? Wat gaat er nu met hem gebeuren?' Men zei mij dat hij in de grond gelegd zou worden. Toen vroeg ik verder: 'En wanneer komt hij weer terug?' Toen kreeg ik een antwoord, dat mij destijds choqueeerde: 'Nooit'.

Ik vertaalde dat meteen naar mezelf toe: als ik sterf, kom ik nooit meer terug. En zo begon ik als vijfjarige weetgierig de getallen te leren, eerst van één tot tien, en daarna alleen nog de grote: honderd, duizend..., en zelfs het woord 'triljard' leerde ik. Ik wilde altijd weten welk getal aan het woord 'nooit' beantwoordde. Maar toen zeiden de volwassenen tegen mij dat na triljard (de zesde macht van een miljoen) er niets meer was.

In mijn familie dachten ze dat ik wel een grote wiskundige zou worden, maar slechts mijn kleine hart wist in die tijd dat ik deze getallen nodig had. Ik trok me terug op een eenzaam plekje en telde door de vingertjes om te buigen hoe lang het niet zou duren wanneer ik zou sterven. En ik herinner me nog als de dag van vandaag dat ik op het moment toen ik het woord 'triljard' uitsprak, de eeuwigheid voor me zag. Ze was blauw en het leven in haar was wonderbaarlijk maar ik was er niet, dat hadden ze mij gezegd en ik begon bitter te huilen. Ik vond dat het grootste onrecht dat er op de wereld was. Ik heb vaak op die manier de tijd op mijn vingers afgeteld en de eeuwigheid heeft me niet bedrogen, ze kwam steeds weer: blauw, groots, stil en heel mooi.

Ik heb nooit iemand over dit geheim verteld. Het was voor mij zo iets belangrijks en het kwam mij voor dat de volwassenen met hun 'nooit' mijn blauwe eeuwigheid niet zouden kunnen begrijpen en haar onrecht zouden kunnen doen. Ik ben er diep van overtuigd dat wij veel wonderbaarlijke dingen zouden zien als wij al onze belevenissen als kind zouden kunnen herinneren: *'Probeer binnen in je te kijken. In je ziel, je zult verbaasd zijn over de verborgen en geheime dingen die je zult ontmoeten'* (F.I. Tjutchew).

Elke menselijke ziel streeft er intuïtief naar om naar die onbegrijpelijke, raadselachtige kracht waar ze vandaan komt terug te keren, 'Als een hert, dat naar waterbeken smacht, zo smacht mijn ziel naar U, o God' (Psalm 42:2). Deze eeuwige behoefte van de menselijke ziel naar gemeenschap met de Almachtige kan door gebed en het lezen van de Heilige Schrift bevredigd worden. Daarbij bespeurt de ziel Gods tegenwoordigheid, ze huivert vol

eerbied, verwondert zich en is diep onder de indruk. F.M. Dostojewskij uitte zich enthousiast: 'Heer! Wat voor een boek is deze Heilige Schrift. Het is zo wonderbaar en vol van kracht aan de mensen gegeven! Hoeveel vragen worden hier opgelost en hoeveel verborgenheden geopenbaard...'

3

Nieuwe woorden, nieuwe wegen – nieuw leven

Hoe ik een Bijbel van aartsbisschop Pitirim kreeg

Toen mijn ziel onrustig was en zocht, zonder te weten waarom, raadde een man die zich algemeen voor religie interesseerde mij aan om de Bijbel te lezen. Hij zelf had Gods Woord nog nooit gelezen en vermeldde dat zo tussen neus en lippen. Maar deze raad trof mij in het hart en ik begon naar een Bijbel te zoeken. Dat was ongeveer twee jaar vóór de perestrojka. Maar er was nog nergens een Bijbel te koop zelfs niet op de zwarte markt. En ik herinner me nog heel precies met hoeveel moeite ik dit Boek vijftien jaar geleden in een kerk aan de ‘Wtoroj Obydenskij Pereulok’ straat van een vrouw kreeg die daar kaarsen verkocht. Later hoorde ik dat zij een professor was, een wereldberoemde wetenschapster, die alles achter zich had gelaten en naar de kerk was gegaan. Ze gaf mij de Bijbel op zo’n manier dat niemand het zag en ik betaalde er destijds anderhalf maandloon daarvoor. Ik wilde voor mijn broer nog een tweede Bijbel kopen maar er waren er niet meer. De vrouw adviseerde mij om bij de ‘uitgeverij van de patriarchen van Moskou’ te informeren.

Ik reed daarheen en zag bij de ingang een toegangspoortje en een burgerwacht, die het toegangskaartje wilde zien. Ik begreep natuurlijk meteen dat ik hier niets te zoeken had en meteen weer naar huis kon rijden. Maar opeens was de burgerwacht met iets anders bezig en toen was ik binnen alsof iemand mij had meegenomen. In de hal vroeg ik een man in burger hoe men een Bijbel kon krijgen. Hij antwoordde: 'Wat denkt u wel! Ik werk hier al vier jaar en heb er zelf niet een! Maar, burgeres, hoe bent u hier überhaupt binnen gekomen?' Ik zei van schrik iets onverstaanbaars en verdween naar de eerste verdieping.

Ik besloot naar iemand in een priestergewaad te zoeken want een burger aanspreken was nu al te gevaarlijk. Maar er was nergens iemand te zien. Slechts akelig veel vitrines met vergulde kleding voor geestelijke en kerkelijke voorwerpen waren er. Plotseling zag ik achter een deur die op een kier stond een man in een zwart gewaad en zei: 'Ik heb een Bijbel nodig!' De secretaresse kwam eraan gerend en rukte mij van hem vandaan maar ik liet niet los. Toen zei de man met de lange witte baard vriendelijk: 'Geen angst, u krijgt een exemplaar'. Ik vroeg: 'En wanneer?' Hij antwoordde op een zangerige toon: 'Nu'. Toen schreef hij een papiertje uit en daarmee kon ik een Bijbel van dertig roebel kopen. Dat was een zevende van de prijs, die ik voor mijn eerste Bijbel betaald had.

Pas later hoorde ik dat ik met de aartsbisschop Pitirim, de directeur van de patriarchen uitgeverij gesproken had. Hij keek me destijds verbaasd aan en vroeg steeds weer wie ik was en waar ik vandaan kwam en aan het einde zegende hij mij. Ik ging met een omweg daar vandaan want ze hadden me zo aan het schrikken gemaakt dat ik de hele

tijd de indruk had dat iemand mij achterna zat. Maar wat voor een geluk was het destijds om een Bijbel te krijgen die ik aan mijn broer kon schenken! Hij gebruikt die vandaag nog steeds.

Het wonder in de brandende vuilcontainer

Ik geloof dat de Bijbel als de braamstruik bij Mozes is: ze brandt maar verbrandt niet. Letterlijk niet en ook niet in overdrachtelijke zin. Nog niet zo lang geleden vertelde ik aan een Kazak in mijn geboorteplaats van Christus. Ik wilde hem een Nieuw Testament geven maar hij zei: 'Ik heb er al één. Toen ik op een keer langs het huis van mijn neef liep, brandde daar een reusachtige vuilnishoop. Toen maakte ik een wonder mee: deze vuilnishoop brandde, maar het boek daarin brandde niet. Ik wachtte totdat het vuur was uitgedoofd, haalde het boeke uit en las de titel: Nieuwe Testament van onze Heer Jezus Christus. Ik ben wel een moslim maar ik geloof dat een boek dat in het vuur niet verbrandt heilig moet zijn. Nu lees ik daarin wanneer ik de meloenen op het veld bewaak. Ik heb het altijd onder mijn hoofdkussen liggen'.

Ik ging naar mijn neef en dacht zo bij me zelf: 'Nou ja, beste man, omdat mijn boeken bij jou niet verbranden, schenk ik je nog zo'n boek'. Maar mijn neef was een felle tegenstander van Jezus, daarom had hij het Nieuwe Testament in het vuur geworpen. Ze zijn met acht broers in een gezin, de ouders zijn al gestorven en de meeste zonen zijn nog niet getrouwd. In deze omgeving is het niet zo gemakkelijk om te trouwen, want men heeft een bruidschat nodig. Zonder een bruidschat geeft niemand zijn dochter

weg. Zo was de situatie toen God mij weer met een Nieuwe Testament naar hem stuurde.

Mijn neef zij tegen mij: 'Waarom spreek je altijd met mij over Jezus? Kan Hij mij dan wel een vrouw geven?' 'Ook dat kan Hij', zei ik, 'laten we daarvoor bidden'. We baden en daarna zei een neef tegen mij als afscheid: 'Welnu, wanneer Hij dat werkelijk doet, zal ik in jouw Jezus geloven'. Ik antwoordde: 'Ik zal jou nog aan jouw belofte herinneren'.

Na enkele maanden bezocht ik hem weer. Hij kwam mij vrolijk tegemoet en riep: 'Weet je, deze Jezus bestaat werkelijk! Hij heeft mij geholpen en mij een vrouw gestuurd! Dat jij gebeden hebt, heeft iets geholpen!' Als ik alle omstandigheden in aanmerking neem, moet ik zeggen dat het werkelijk een wonder was, en het beste wist hij dat zelf wel. Daarom heeft hij zijn belofte ook gehouden. Als ik hem nu bezoek, zegt hij mij steeds dat hij de Bijbel leest. Zo gaat het soms met hen die Gods Woord verbranden: ze zijn boos op God, gooien zijn Woord in het vuur maar God behandelt hen met liefde en goedheid en vervult ook nog hun innigste wensen!

Een Iranese vrouw uit mijn geboortedorp vertelde mij met veel verdriet dat haar man haar twee jaar geleden verlaten had. Het viel haar zwaar om zichzelf en haar twee kleine zonen te eten te geven. 'Zal mijn man bij mij terugkomen als ik dit boek van jou aanneem?', vroeg ze mij. Ze kon blijkbaar aan niets anders meer denken. Wat moest ik tegen haar zeggen? 'Ja, hij komt terug, neem het rustig aan'. Twee weken gingen voorbij en toen zocht ze mij op, greep me bij mijn arm en leidde mij in haar huis, waar ook haar man en twee zonen waren. Ze liet me stiekem het Nieuwe Testament zien dat ze onder haar kussen verstopt had en zei: 'Het heeft werkelijk geholpen'. Ik zei tegen haar: 'Weet

je, het is geen talisman, het is het levende Woord van God, dat moet je lezen’.

Zo komt God naar sommigen toe door hun wensen niet te vervullen en komt tot anderen waar Hij vreugde schenkt. Hij is altijd bij ons: *‘God is altijd bereid, maar wij zijn heel vaak niet bereid. God is ons nabij maar wij zijn ver weg van Hem. God is binnen maar wij zijn buiten. God is thuis maar wij zijn in de vreemde’* (Meister Eckhart).

Zulke wonderen zoals ik beschreven heb, gebeuren in het leven van alle mensen. Het is alleen jammer dat wij ervan weglopen, altijd in haast en geen tijd hebben om onze Schepper daar echt voor te danken! Zo was het met de geschiedenis in het Nieuwe Testament toen de Heer Jezus tien melaatse mannen genas en slechts één van hen terugkeerde om Hem te danken.

‘Ulmas, sta op, bekeer je!’

Een uit de Oezbeekse stad Fergana stammende Tadzjiek genaamd Ulmas vertelde mij dat hij als soldaat in Afghanistan was. Toen hij na de oorlog naar huis terugkeerde, schonk een Russische soldaat hem een klein Johannes evangelie. Thuis las Ulmas dit boek en was erg ontroerd door wat hij daarin las, in het bijzonder over de openbaring, dat Jezus Christus Gods Zoon is. In de islam wordt Christus alleen maar voor een groot profeet aangezien.

Zo vertelde Ulmas het zelf aan mij: ‘Toen ik op een keer ’s nachts in mijn bed lag, hoorde ik een stem: ‘Ulmas, sta op, bekeer je!’ Ik had nog niet geslapen en dacht dat het mijn vrienden waren, die voor het raam een geintje wilden uit-

halen met mij. Ik ging het huis uit maar daar was niemand te zien. Ik ging weer liggen en weer hoorde ik de stem: 'Ulmas, sta op, bekeer je!' Dat gebeurde drie keer. Ik begreep nu dat het niet mijn vrienden waren, maar iets anders. Van angst trok ik de dekens over mijn hoofd en beefde de hele nacht tot aan de ochtend'.

Ulmas' vader was een moellah en hij had zijn kinderen bijgebracht om te bidden en zich te houden aan de tradities van de islam. Op bepaalde dagen bidden de moslims tot zons-
ondergang op het kerkhof en gedenken daarbij alle profeten. 'Ik knielde op het kerkhof', vertelde Ulmas mij verder, 'en bad tot alle profeten. Toen ik tot Iso-Pajchambar (Jezus, de profeet) kwam, kwam dat kleine boekje in mijn gedachten, het Johannes evangelie. Toen zei ik: 'Ik geloof Jezus, dat U de Zoon van God bent'. Plotseling zag ik hoe van de kerkhofpoort Jezus naar me toekwam. Hij was in geheel wit gekleed en twee engelen waren bij hem, die in de Oezbeekse taal zongen: 'Geloofd zij Jezus!' Toen hij naderbij kwam, zei ik: 'Vergeef mij Jezus! En Hij antwoordde: 'Ik vergeef je, Ulmas'. Dat gebeurde drie keer (ik vroeg Hem net zo vaak om vergeving, als toen ik de stem in de nacht had gehoord). Toen verscheen er een trap die naar de hemel leidde en hij ging deze trap op naar boven. De twee engelen zongen weer: 'Geloofd zij Jezus'. Ik riep Hem achterna: 'Neem mij mee, Jezus!' Hij keerde Zich om, glimlachte en zei: 'Ik kom weer, dan haal ik jou'. Nadat ik geknield had, stond ik weer op en ik voelde mij zo licht alsof ik me gewassen had en daarbij een ton vuil was kwijtgeraakt.

Overgelukkig liep ik van het kerkhof naar de straat. Daar kwam mijn vriend, een Tartaar, mij tegemoet met wie ik twee jaar geleden ruzie had gemaakt en die ik sindsdien

nooit weer gesproken had. Ik omarmde hem uitbundig en zei: 'Geloofd zij Jezus Christus!' Toen ik thuis kwam, zei ik dezelfde woorden. Ik kon niets anders zeggen dan dat wat de engelen gezongen hadden. Mijn familie geloofde dat er met mij iets gebeurd was of dat ik drugs had genomen. Mijn vader zei; 'Ga in bed liggen en morgen vertel je ons alles'. Maar de volgende morgen kwamen weer de woorden op mijn lippen 'Geloofd zij Jezus Christus!' Toen begrepen mijn ouders dat ik werkelijk wat buitengewoons beleefd had. Later bekeerde de hele familie van Ulmas zich tot Jezus, zelfs zijn vader.

En dan was er nog een andere man, de achttienjarige Oezbeek Iljas. Ik leerde hem kennen toen hij net tot geloof gekomen was en in Tasjkent twee weken aan een Bijbelseminar deelnam. De les duurde van negen uur 's morgens tot vijf uur 's avonds en daarna, vanaf zes uur werkte hij tot twaalf uur middernacht in een winkel. Aansluitend deed hij tot drie, vier uur het huiswerk voor het seminar en haastte zich de volgende morgen weer naar de les. Ik was erg blij toen ik zo'n ijver voor Gods Woord bij mijn volk zag.

Ik vroeg hem wat zijn familie van zijn geloof vond en of ze er niet tegen waren. 'Nee, überhaupt niet', antwoordde hij. 'We hebben in onze familie zo'n wonder beleefd, dat ik hen niet lang hoefde te overtuigen dat Jezus God is. Toen ik op een keer thuis kwam, hoorde ik dat mijn kleine zusje, die nog een zuigeling was, zich verslikt had tijdens het voeden en gestorven was. Ze lag daar en was blauw aangelopen en de gezinsleden stonden om haar heen. Toen liep ik naar haar toe en zei luid: 'Jezus Christus, Zoon van God, neem het één of andere dier van onze boerderij maar laat mijn zusje weer opstaan. U kunt alle dingen doen want U bent God!' Plotse-ling begon mijn geliefde herdershond buiten op het erf te

janken en viel bij de drempel dood op de grond. Maar mijn zusje ontwaakte weer. Nu bidt mijn hele familie tot Jezus'.

God heeft bij elk mens Zijn bijzondere toegang: in het leven van de één doet Hij dit en in het leven van de ander doet Hij wat anders – elk mens heeft zijn bestemming. Maar ons probleem is dat wij vaak niet merken hoe God werkt. Ik herinner mij dat aan het begin van de perestrojka tijdens de prediking op de Arbat een man mij vroeg: 'Wat zou u tegen een vrouw van God zeggen, wiens zoon niet uit Afghanistan is teruggekeerd? Mijn zoon was in Afghanistan en is in leven gebleven. Maar hoe zou het met de vrouw gaan, wiens zoon niet terugkwam?' Wat moet men daarop antwoorden? Ik wist het niet. Maar toen moest het zo zijn dat in het kleine groepje van mensen een sierlijke vrouw stond, die zachtjes zei: 'Mijn zoon is niet uit Afghanistan teruggekeerd. Maar ik ben daardoor gelovig geworden'. De man was zo verbaasd, dat zijn mond open bleef staan en hij grote ogen opzette. Maar daarna begon hij onsamenhangende dingen uit te slaan, die totaal niet sloegen op dat wat er gezegd was.

Ik keek hen beide aan en dacht: 'Heer, wat is dat toch? De één is gezond en verzadigd en zijn zoon leeft, maar hij heft dreigend zijn vuist omhoog naar de hemel, is ondankbaar en vreselijk boos. De andere moest eigenlijk totaal terneer geslagen zijn door leed maar ze straalt juist en haar ogen staan vriendelijk'. Het was als in een bekende gelijkenis van de arme oude vrouw, tot wie een jongeman zegt: 'Waarom heb ik uw God nodig, oudje? Wat heeft dat u gebracht? Nu hebt u slechts nog twee tanden in uw mond?' Waarop de vrouw hem antwoordde: 'Ach beste jongen, als jij zou we-

ten hoe dankbaar ik God ben dat deze twee tanden precies boven elkaar staan. Zo kan ik nog prima op een appel bijten en van het aroma genieten!’ Deze jonge gezonde man had tweeëndertig tanden in zijn mond maar hij was met niets tevreden. Maar de oude zieke vrouw had slechts nog twee tanden en zij was gelukkig en zag alles als grote genade van God aan. Maar de jongeman had het leven nog vóór zich en op een dag zou hij ook daar zijn waar de oude vrouw nu was en zich haar herinneren.

Wat Guli Fjodorowna mij vertelde

Ik heb een bekende in de leeftijd van 84 jaar. In 1937 werd ze getroffen door represailles en sindsdien zat ze zestien jaar lang in verschillende strafkampen van Stalin. Haar hele jeugd bracht ze door in de gevangenis zonder te weten waarvoor. Zo verging het destijds miljoenen mensen. Ik leerde Guli Fjodorowna enkele jaren geleden in het ziekenhuis kennen toen ik een zuster van onze gemeente bezocht. We werden vriendinnen en sindsdien bezoek ik haar vaak. Haar man is zevenennegentig jaar oud, bijna een eeuw, maar zijn geheugen is nog heel goed. Guli Fjodorowna vertelde me enkele verhalen die ik hier wil doorgeven.

In het gevangenkamp had Guli Fjodorowna een vriendin, die een achtjarige zoon genaamd Viktor thuis achterliet. Na de gevangenneming van de moeder werd hij naar een internaat gestuurd, waar hij een ‘speciale opvoeding’ kreeg. Elke morgen werd de jongen in het midden van de kamer op een stoel gezet om voor alle anderen als een eed de zin te zeggen: ‘Mijn moeder is een volksvijand en daarom is ze ook mijn vijand’.

Zijn moeder zat twintig jaar in de gevangenis. Al die jaren bestond de zin van haar leven alleen maar uit te overleven om haar zoon te vinden. Toen ze uit de gevangenis ontslagen en in vrijheid gesteld werd, zochten zij en Guli Fjodorowna lange tijd naar de zoon. En na veel inspanningen vonden ze hem uiteindelijk. De kinderen kregen destijds andere achternamen maar de vrouwen konden het exacte adres opsporen.

Ze reden erheen, belden aan en toen deed een man van achtentwintig jaar de deur open en vroeg: 'Wie zoekt u?' Bleek en met sidderende lippen stond zijn moeder voor hem en staarde haar zoon slechts aan. Guli Fjodorowna zei ten slotte: 'Viktor, dat is je moeder!' 'Ach', zei hij met een toon van verachting, 'zij kan wel weggaan. Maar wacht u hier in de hal'.

Na enkele minuten was er een hartverscheurende kreet uit de kamer te horen. 'Ik stormde de kamer binnen', vertelde Guli Fjodorowna mij, 'en ik zag mijn vriendin op de vloer liggen. Ze sidderde, had krampen en schuim op de lippen. 'Wat heb je tegen haar gezegd?' vroeg ik aan de zoon. 'Ik heb tegen haar de waarheid gezegd: een moeder wil je voor mij zijn? Een volksvijand ben je en daarom ook mijn vijand!', antwoordde de jongen. Na drie dagen waarin ze steeds psychotisch herhaalde: 'Viktor, eindelijk heb ik je gevonden, mijn Viktor!', stierf mijn vriendin in het ziekenhuis.

Deze vrouw had twintig jaar strafkamp overleefd met honger, koude, luizen, slagen en spot. Ze had bij de bouw van de dam tot haar heupen in het ijskoude water moeten staan – alles hield ze vol omdat ze wist: ergens leeft mijn zoon, mijn vlees en bloed. Maar deze doodde haar met slechts één zin.

Oleg, een andere jongeman, ook een zoon van een onder represailles lijdende vrouw, ging als zevenjarige naar zijn oom in Kurk. Het was zijn oudste zus met veel moeite gelukt

om de jongen van het kindertehuis te redden, door hem naar haar oom te sturen. Ze vertelde de oom dat de moeder van het kind in Karaganda in de gevangenis zat. Het was aan het begin van de oorlog en de zus moest naar het front. De oom vreesde voor zijn leven omdat hij de zoon van een familie-lid bij zich had tegen wie represailles uitgevoerd waren. Hij bracht de jongen naar het bos en liet hem daar aan zijn lot over. Hij schreef aan de zus van de jongen aan het front dat haar broer gestorven was. De zuster deelde dat mee aan de moeder in de gevangenis, die sindsdien rouwde om haar zoon.

Maar de jongen bleef in leven. Hij dwaalde lange tijd in het bos totdat hij eindelijk een straat bereikte. Een auto met geëvacueerde kinderen kwam langs en nam hem mee. De jongen kwam in het internaat en werd één van de besten. Toen hij de school beëindigde, vroeg de directeur hem om een geschenk te wensen. De jongen, die intussen een jongeman was geworden zei dat hij in plaats van een geschenk liever geld zou krijgen om met de trein naar Karaganda te kunnen reizen. De directeur riep hem bij zich in zijn kantoor en vroeg hem voorzichtig: 'Waarom wil je eigenlijk naar Karaganda?' De jongeman antwoordde: 'Ik wil mijn moeder vinden, ze is daar in de gevangenis'.

Daarop gaf de directeur hem het geld. De jongeman ging naar een winkel en kocht daar zoveel brood als hij kon krijgen op zijn levensmiddelenkaart (in die tijd kreeg men brood alleen op bonnen). Een vrouw die met hem in de rij stond, vroeg hem waarom hij zoveel brood nodig had. Toen kwam aan het licht dat zij in dezelfde gevangenis had gezeten en zelfs met zijn moeder op dezelfde kamer had gelegen. In Karaganda waren er in die tijd honderden gevangenis-sen, en de jongeman kende het adres niet zodat hij zijn moeder zon-

der deze vrouw zeker niet zou hebben kunnen vinden. Maar Gods plan is volmaakt en zo reisde de man met het exacte adres en het brood, dat hij onder zijn kleding verborg, naar Karaganda.

Toen men zijn moeder meedeelde dat er een ongeveer twintigjarige man naar haar vroeg, kwam ze zonder iets te vermoeden naar buiten en zag de jonge onbekende, die zijn blik naar de grond had gericht. Toen ze naderbij kwam, haalde hij het brood tevoorschijn, gaf het haar en keek haar vol verwachting aan. Het waren de ogen van haar man. Toen de moeder haar zoon herkende, gaf ze van schrik een schreeuw en viel flauw.

Een heel ander verhaal met een andere blijde afloop. Verschillende mensen die een verschillende jeugd hadden. Hoe zou het nu wel gaan met de jongeman die zijn moeder met woorden doodde nadat de hele waarheid over die tijd en ons voorgelogen patriottisme aan het licht gekomen was! Je kunt medelijden met hem hebben want hij werd slachtoffer van een verschrikkelijk systeem. Zonder Gods hulp en de grote vergeving van Christus kan men na zo'n ervaring alcoholist worden, of zelfmoord plegen of helemaal gek worden.

De mens is toch een vreemd wezen: één enkel woord kan hem soms het leven kosten maar aan de andere kant kan hij onbeschrijfelijk zware omstandigheden verdragen. Guli Fjodorowna herinnerde zich dat er in de strafkampen heel verschillende mensen waren waaronder ook heel begaafde mensen. Er was bijvoorbeeld een jongeman, een musicus uit een Wolga Duitse familie, van wie men in het kamp zijn vingers hadden afgehakt en die met zijn verminkte vingers zo goed op de gitaar kon spelen zoals ze het nog nooit gehoord hadden. Voor het spel hield hij zijn vingerstompjes boven

het vuur om ze te verwarmen zodat ze een beetje buigzamer werden.

Ook van het volgende noodlot vertelde Guli Fjodorowna mij: een voormalige vrouwelijke professor van de universiteit in Kiev, Esther Solomonowna, citeerde 's nachts op haar brits zachtjes omvangrijke passages van Dickens. 'Ik had toen het grote geluk', vertelde Guli Fjodorowna aan mij, 'via relaties een extra portie half gaar gekookte haver te regelen, doordat ik de zware emmer uit het toilet droeg'. Esther Solomonowna was destijds nog nieuw en zei tegen mij: 'Guli Fjodorowna, u bent toch een kunstenares, wat doet u daar? Schaamt u zich niet om zo iets voor een bord haver te doen? – 'U zult dat spoedig begrijpen', antwoordde ik haar. Het duurde niet lang toen Esther Solomonowna mij vroeg of ik niet met iemand zou kunnen spreken zodat ze ook zo'n baantje zou krijgen. Ik zette me voor haar in en men nam haar aan. 's Avonds na het werk zei ik tegen haar: 'Schaamt u zich niet, Esther Solomonowna, de volle emmers uit het toilet te dragen?' U kunt toch alle werken van Dickens citeren!' Ze antwoordde: 'Ja, maar men heeft honger hè'.

Zij zelf, Guli Fjodorowna, leerde in de gevangenis God kennen toen ze op een keer door ziekte bijna gestorven was. Hoewel ze ziek was, moest ze meewerken aan de bouw van de dam, waarbij men tot de heupen in het koude water stond. De vriendinnen sleepten haar letterlijk op hun schouders naar het werk, want in de barakken werden zieke mensen doodgeschoten omdat men geloofden dat men simuleerden en zouden kunnen vluchten. 'Ik keek naar de dam', vertelde Guli Fjodorowna, 'en dacht: nu is ook voor mij de laatste dag gekomen. Zodra ik in het ijzige water afdaal, komt met zekerheid mijn einde. Ik wierp een afscheidsblik naar de hemel,

maar toen schreeuwde er plotseling uit het diepst van mijn ziel: 'Heer, als U bestaat, laat dan deze dam breken!' Op dat moment stroomde voor alle ogen het water door de dam! In een paar seconden werd de dam weggevaagd en we werden allemaal naar de barakken teruggestuurd. Aan dit voorval heb ik het te danken dat ik in leven bleef en sinds dat tijdstip weet ik heel zeker dat God bestaat'.

Wat is dat voor een geheimzinnige kracht, die de mensen ertoe aanzet om in een wereld vol boosheid en leed te leven? *'De wereld hoe ze is, lijkt op een grote gevangenis, een ziekenhuis, ja een psychiatrie. Ze is een groot kerkhof voor de vergane mensheid en onsterfelijk in haar is slechts de dood'* (W.F. Marzinkowskij).

Hoe Said tienduizend volt overleefde

Deze grote, onbegrijpelijke honger van de mensen naar leven is heel zeker een gave van God. Vaak verloopt ons leven midden door doornen en beproevingen. De mens ontkomt soms net aan de dood. Ieder van ons heeft dat minstens wel één keer beleefd. Maar helaas heeft de mens een slecht geheugen voor het goede. In het begin vertelt hij nog iedereen dat alleen God hem geholpen heeft. Hij rent naar de kerk en steekt veel kaarsen aan. Maar later denkt hij erover na als over een gelukkig toeval. In de Russische volksmond zegt men: 'Zijn er zorgen, vraag dan naar God. Maar spoedig zijn ze weg en dan is God niet meer nodig'.

Ik heb al veel mensen leren kennen die bijna verdronken zijn, in de lucht geblazen zijn of iets anders hebben beleefd, zodat men slechts verbaasd kan zijn hoe ze daar uitkwamen!

Door een wonder van God ongetwijfeld! Een duidelijk voorbeeld is mijn neef Said, de tienjarige zoon van mijn tweelingbroer, die als voorganger in Oezbekistan werkt. Hij werd op het schoolplein in een transformatorhuisje door een slag met tienduizend volt getroffen. De kinderen hadden gespeeld en Said was in het openstaande huisje gekropen en de anderen hadden hem daarin opgesloten. Van angst hield hij zich aan de leidingen vast. Er was een flinke knal. De jongen zag er helemaal zwart uit en werd naar de intensive care van het ziekenhuis gebracht. De arts herinnerde zich, dat hij toen één ding wenste: dat het kind tot de morgen in leven mocht blijven, en dat hij 'bij de overdracht als hij weg zou gaan, geen dode te melden zou hebben'.

De jongen leeft door Gods hulp nu nog steeds, nadat hij verschillende operaties moest ondergaan en vaak op de intensive care was. Dat was voor veel mensen een duidelijk bewijs van de macht van God, in het bijzonder in het ziekenhuis. Eerst moest de arm van de jongen geamputeerd worden, maar daarna alleen de hand en toen wilde men slechts één vinger amputeren en uiteindelijk bleef de hele hand met alle vingers gespaard. De hand is alleen een beetje krom. Maar de jongen kan alles met zijn hand doen. Hij turnt er zelfs mee aan de rekstok. Door dit ongeval hebben destijds in het ziekenhuis veel mensen iets van God gehoord en een Bijbel gekregen en ik geloof dat voor sommigen van hen een nieuw leven begon.

Ik weet niet hoe het zou zijn wanneer dat met een ander kind gebeurd was. Of dat kind het ook overleefd zou hebben? Omdat het transformatorhuisje open stond zou vroeg of laat zeker een ander kind er in zijn gekropen. Maar ik denk dat het geen toeval was dat het lot op het christelijk gezin viel.

En hij heeft het overleefd omdat de gemeente dag en nacht voor hem bad. Hij overleefde het als een getuigenis van de almacht van God Die zich aan de gelovigen openbaart, als ze tot God bidden.

*Mijn God is een God van lijdende,
een God, Die het bloed rood geleverd heeft.
Een God, Die Mens is, maar met een
ziel van de hemel.
En ik buig me met mijn indringende bede voor
Zijn leed en Zijn reine liefde.*

(S.J. Nadson 'De God-Mens')

Een soortgelijk voorval gebeurde er ook met de zoon van een andere voorganger, Semjon Borodin uit Krasnodar, vader van zeven kinderen. Zijn zevenjarige zoon werd door een overvolle bus overreden. God zij dank is ook hij in leven gebleven. Bij het lopen schommelt hij een beetje van de ene naar de andere kant als een eend maar hij kan lopen en zelfs zwemmen.

Het gebed bewerkt wonderen! Mensen die God fulltime dienen, zijn een bijzonder 'volk' en ze beleven vaak bijzondere dingen. In de Bijbel vinden de gelovigen troost: 'Maar wij weten dat hen die God liefhebben, alle dingen meewerken ten goede...' (Romeinen 8:28). Leed heeft een doel, als je jezelf daardoor laat veranderen.

Eén van mijn broers leerde de Heer Jezus kennen door het lijden. In het begin was hij mijn grootste tegenstander en beklagde zich zelfs bij onze vader over mij dat ik onze hele familie te schande maakte doordat ik Christus verkon-

digde. Mijn vader dacht daar lang over na en zei uiteindelijk: 'Wij hebben slechts één God'. Dat zal hem, een diepgelovige moslim, eenmaal worden aangerekend want Jezus heeft gezegd: 'Wie niet tegen u is, die is voor u'.

Nadat mijn broer aan een ernstige vorm van suikerziekte leed en geopereerd werd, dacht hij over veel dingen opnieuw na. En ten slotte gaf hij zijn hart aan de Heer Jezus. Destijds was hij bijna gestorven maar nu loopt hij weer rond. Een ziekte kan soms een zegen zijn wanneer men zich daartegen niet verzet en niet in opstand komt maar ze in nederigheid aanneemt en zich tot God wendt. *'Hoe nodig hebben wij alle mogelijke smarten! Waar zou ik geweest zijn als er niet ernstige ziektes in mijn leven waren geweest! Voor wat voor een onbetekenend mens zou ik mezelf houden zonder al het leed! Maar omdat ik er elke minuut er aan herinnerd wordt dat mijn leven aan een draadje hangt ... en dat ik voor de talenten die God mij gaf überhaupt geen procent geef, zal ik als de laatste misdadiger veroordeeld worden... Ik hoor dat alles en verootmoedig mij steeds weer. Ik vind geen woorden hoe ik de Planner in de hemel voor mijn ziekte kan danken'* (N.W. Gogol).

Men zegt toch ook dat louter zonnige dagen door de tijd een woestijn laten ontstaan. Verdriet en ziekten zijn omstandigheden waarin de Heer ons in het bijzonder wil ontmoeten. Door deze dingen wil God ons veranderen maar in het bijzonder wil Hij ons medegevoel en medelijden leren, want wie zelf door duistere tijden ging, kan het leed van anderen beter begrijpen.

Het goede komt naar jou terug

Toen ik op een keer op de Arbat predikte, kwam er een man naar me toe en vertelde een leerzaam verhaal uit zijn leven: hij was vroeger schooldirecteur in een Siberisch dorp geweest. Daar moesten de vrouwen het water uit een bron halen die ver weg was en bovendien aan een helling lag. Bijzonder moeilijk was dat in de winter want op de bevroren heuvel vielen de vrouwen met hun schouderjuk vaak engleden de helling af waarbij ze zich soms ook bloedig verwondden. Daarom ging men met water heel spaarzaam om en voor de vrouw was het de ergste straf als haar dronken man het water gewoon zo op de straat goot. Maar omdat Russische mannen zelden nuchter zijn, was het leven van deze vrouwen echt een gezwog. In de naburige omtrek werd in die tijd juist naar olie geboord. Toen zorgde de schooldirecteur van dit dorp voor valse papieren, waarin stond dat hij een medewerker van het districtscomit  was en dat er een ‘bepaling’ van boven was om in dat verwaarloosde dorp een bron te boren. De arbeiders geloofden de papieren en begonnen te boren. De vrouwen waren erg blij natuurlijk! Ze waren hun schooldirecteur oneindig dankbaar en vereerden hem sindsdien.

De tijd ging voorbij. De directeur ging met pensioen en trok met zijn vrouw naar de stad. De vrouw deed in die tijd een opleiding voor genezer en begon mensen actief te ‘genezen’. Voor het geld dat ze daarmee verdiende bouwde ze een huis. Op een keer zei de man tegen haar: ‘Als je beweert dat je de gave van God hebt, waarom vraag je er dan geld voor? Dat is zonde’. Hij had de Bijbel wel niet gelezen maar merkte dat men, wat men geschonken krijgt gratis door moet geven.

Dit gepraat werkte op de zenuwen van de vrouw en ze joeg hem het huis uit. De directeur verhuisde naar zijn alcoholverslaafde broer maar die beschuldigde hem na een maand van diefstal en zette hem ook uit het huis.

‘Toen stond ik op straat’, zei de man, ‘en dacht: waar moet ik nu heen? Ik heb geen familie meer. Weet u wat voor gevoel dat is als men niet meer weet waar men heen moet? Plotse-ling werd me duidelijk dat men slechts daarheen zou moeten gaan waar men goede dingen doet waar men in herinnering is gebleven en op elkaar wacht. Waar je slechte dingen ge-daan hebt en anderen geschaad hebt, wacht men op jou net zo weinig dan de hond op de knuppel’.

De directeur reed dus naar de vrouwen in dat dorp. Ze waren hem niet vergeten en waren blij om hem te zien en boden hem een dak boven zijn hoofd aan. Dus woont hij tot op de dag van vandaag bij hen.

*Voor alle op de aarde levende wezens
geloof ik in de wet van de instandhouding van de massa:
niets vergaat zonder sporen achter te laten...
Zo is ook het goede van een massa,
dat, als je het doorgeeft aan je burens,
zeker naar jou terugkomt.*

(N.K. Doriso)

In de goedheid ligt een grote kracht. Guli Fjodorowna vertelde mij dat zij, toen men haar afhaalde om haar naar de gevangenis te brengen als herinnering aan haar moeder, net nog een stukje goed ruikende zeep kon meenemen. Ze bewaarde dat stukje zeep, zonder het te gebruiken, en heel soms als niemand het zag, rook ze eraan en werd aan haar ouderlijk huis herinnerd.

Bij haar in de gevangenis zat destijds de verschrikkelijke Maschka, een bedriegster, die al meerdere keren voor moord gezeten had. Die schreeuwde op een dag: 'Hé, vrouwen, wie heeft er van jullie zeep? Hier is een nieuwe vrouw, heel vuil en geschaafd, die moet maar eens gewassen worden!' Maar wie geeft onder zulke zware omstandigheden, zijn kostbare stukzeep weg? Allen zwegen. Toen haalde Guli de waardevolle zeep van haar moeder en gaf het aan Maschka. Die zei tegen haar: 'Dank je meisje, dat zal ik nooit vergeten'.

Na enige tijd werd Guli Fjodorowna erg ziek. Er waren helemaal geen medicijnen. Men wilde haar met spiritus inwrijven maar dat was er ook niet. Toen Maschka hoorde dat zij die haar de zeep had gegeven ziek was, zette ze de hele gevangenis op zijn kop en stuurde zelfs iemand naar de naburige mannenafdeling om spiritus te krijgen. Men vond wat spiritus, wreef Guli daarmee in en ze werd weer gezond.

Zo kan goedheid weer goedheid bewerken. Kwade dingen hebben overigens ook de tendens om naar je terug te komen. In de gevangenis was een heel strenge opzichtster. Ze gaf de gevangenen niet genoeg brood, maar niemand had de moed zich bij haar te beklagen. Maar Guli meldde aan de gevangenisopziener dat er brood werd gestolen en dat de gevangenen honger leden.

Toen de vrouwen op een keer in een kuil leem stampten, zorgde de met wraakgevoelens vervulde opzichtster ervoor dat Gulli alleen in de kuil was en probeerde haar daar te verdrinken. Toevallig zag iemand dat en Guli werd gered.

Twee dagen later werd het kind van de opzichtster erg ziek. Om het kind te redden was er dringend bloed nodig en

wel met een zeldzame bloedgroep die Guli had. In paniek liep de opzichtster rond en vroeg aan iedereen om bloed af te staan. Maar de gevangenen hadden leedvermaak en dachten dat haar nood een straf van God was. Niemand van hen stond bloed af. Naar Guli ging de opzichtster niet na wat er gebeurd was. Maar Guli besloot zelf om bloed af te staan voor het kind. Toen ze uit de spreekkamer kwam, viel de opzichtster haar aan de voeten en kustte ze. De andere gevangenen keurden het af van Guli en zeiden: 'Waarom heb je dat gedaan? Laat haar kind toch omkomen, ze wilde jou toch ook ombrengen?' Guli antwoordde: 'Maar wat heeft dat kind daarmee te maken? Het kan er toch niets aan doen dat het zo'n moeder heeft'.

In het leven komt aan het einde toch alles hoe het moet zijn. Nu leeft Guli en is blij dat ze destijds een kind gered heeft. W.W. Rosanow schreef: *'Wat is het beste in de verleden tijd, aan ver achter ons liggende tijden? De goede of enigermate juiste daad. Dat is het, wat zich in de ouderdom als een heldere, blijde streep uitbreidt. Maar jammer genoeg kijken slechts weinig mensen getroost naar deze streep. Pas in de ouderdom ziet men, dat men een goed leven had moeten leiden. In jonge jaren denkt men daarover helemaal niet na en ook in de rijpere jaren niet. Maar in de ouderdom is de herinnering aan een goede daad of een tedere, attente relatie van de enige 'verblijdende gast' in de kamer (in de ziel).*

Over de oorlog, over de ziel en over grensoverschrijdingen

Op een keer waren bij het treinstation jonge mannen die in Tsjetsjenië geweest waren en anderhalve maand naar huis mochten. Zulke ernstige gezichten! Ze waren moe en niet bepaald spraakzaam maar ze namen een Nieuw Testament mee. Maar één jongeman wilde er geen hebben en antwoordde op mijn verbaasde navraag: 'Mijn Bijbel is mijn machinegeweer, het beschermt me ook'. Ik schrok van deze woorden en ik zei tegen hem: 'Spreek liever niet zo, mijn jongen. Zeg geen 'hup' voordat je gesprongen hebt. Je moet nog een jaar in het leger zijn en spoedig ga je weer naar Tsjetsjenië. Misschien zien wij elkaar nooit meer. Maar denk in moeilijke tijden wat je hier gehoord hebt en bidt dan tot God om jou te helpen'. Ik geloof dat God elk gebed dat uit het diepst van een ziel komt verhoord hetzij door een twijfelaar of besluiteloze uitgesproken.

Met jongemannen als deze moet men in liefde spreken. Deze oorlog heeft hen slecht gemaakt. Natuurlijk stellen ze zichzelf de vraag: 'Waarvoor moet ik eigenlijk sterven? Zou het voor iets echts of verhevens zijn ... maar als het slechts om 'een kleine zaak' van de één of andere personen gaat, waarom moet ik dan mijn enige leven daarvoor geven?' Maar bij elke oorlog gaat het om 'kleine zaken' van de één of andere mensen en nooit zal er een rechtvaardiging voor een oorlog zijn.

Een korte dialoog van twee soldaten geeft de hele betekenis van de oorlog weer: 'Vriend, waarom breng je mij om?' – Om welke reden? Nou, jij woont toch aan de andere kant van de rivier! Als je aan deze kant zou leven, zou ik een groot onrecht doen om je te doden. Maar jij woont daarginds, dus

ben je mijn vijand, en ik verricht een heldendaad wanneer ik je dood!' Zo worden mensen zonder een oorzaak vijanden. Maar wij zijn niet in de wereld gekomen om elkaar om te brengen, maar om naar God te zien en Hem en de naar Hem geschapen anderen lief te hebben.

'Stieren hebben horens, hazen zijn snel, gemzen kunnen goed springen en hebben goede ogen. Andere dieren zijn bijzonder groot en hebben een slurf. De vogels hebben vleugels en de bijen hebben een angel. De natuur geeft aan ieder iets om zich te beschermen... Alleen de mens komt helemaal naakt op de wereld, is hulpeloos, weerloos en arm...' Zo schrijft Grigorij Nisskij in een traktaat met de titel: 'Waarom de mens weerloos en onbeschermd is'. Wij zijn zo geschapen omdat de mens het verbazingwekkendste en bewonderenswaardigste wezen van de aarde is. In hem heeft het hele heelal plaats. Zijn lichaam heeft dezelfde opbouw als het lichaam van dieren en bestaat uit dezelfde deeltjes waaruit de hele schepping is samengesteld.

Maar zijn ziel is groter dan de hele wereld: ze kwam van God en daarom heeft ze verstand en is onsterfelijk. Volgens haar natuur streeft de mens naar de eeuwigheid. Ze moet anders tevreden gesteld worden dan het lichaam. Ze verlangt naar iets hogers, naar waarheid, schoonheid en naar het goede. Het is haar doel om grenzen weg te nemen en uit twee één te maken'.

In mijn vaderland zijn er nu veel grenzen. En één daarvan, de grens naar Kazachstan, loopt in de buurt van ons dorp. Ons dorp behoorde in die tijd, toen ik daar nog woonde, bij Oezbekistan, en een keer bij Kazachstan. Om acht uur 's avonds werd deze grens gesloten. Op een keer wilde mijn broer, de

voorganger, met zijn vrouw van Kazachstan naar Oezbekistan naar een samenkomst van gelovigen reizen. Toen ze tegen half acht bij de grens kwamen, was die al gesloten. Voor hen stonden vijf auto's maar niemand werd doorgelaten.

Toenging mijnschoonzus naar de grensposten om te horen wat er aan de hand was. 'Wij hebben dat zo besloten en daarom is dat zo!', luidde het laconieke antwoord. 'En wie ben je eigenlijk wel dat wij jou een verklaring moeten geven?' 'Ach, als jullie zouden weten wie mijn vader is zouden jullie niet zo tegen mij spreken', antwoordde ze verdrietig en draaide zich om. De grensposten vroegen haar daarop naar haar naam. Mijn schoonzus was eerst zo verward over de onverwachte vraag maar toen bezon ze zich en noemde haar meisjesnaam: Rudenko. Toen zei één van de grenswachten nerveus tegen de anderen: 'Dat is toch de voormalige districtsofficier van justitie! Doe snel de grens open!'

Het interessante is, dat mijn schoonzus überhaupt niet wist, dat de voormalige districtsofficier van justitie Rudenko heette. Achteraf bekeken, lijkt dit grappig en puur toeval te zijn maar bij gelovige mensen bestaat er geen toeval. Mijn broer en mijn schoonzus reden verder, dankten God dat ze op tijd in de samenkomst waren en baden voor de grensoldaten aan wie ze een Nieuw Testament hadden gegeven. Geen situatie in het leven is toevallig: God schenkt ons Zijn tekenen en leert ons om diepgaande gesprekken met de mensen te voeren. Wie weet, welke reactie onze woorden in de harten teweegbrengen van hen met wie wij spreken? Een dichter drukte het zo uit: *'Het is ons niet gegeven van te voren te weten welke uitwerkingen onze woorden hebben'*.

Op een keer moest ik naar Tasjkent vliegen. Terwijl op het vliegveld de douanebeambte mijn paspoort controleer-

de, zei ik enkele woorden over de Heer Jezus. Verbaasd keek ze mij met vochtige ogen aan en begon vragen over God te stellen. Er vormde zich een lang rij en ik wilde het gesprek beëindigen omdat ik het onaangenaam vond maar zij liet mij niet gaan. Een vrouw van de parate hulpdienst kwam erbij staan maar toen ze hoorde waarover wij spraken, ging ze weer weg. Hoe hongerig zijn sommige mensen naar het Woord van God! Vaak wonen deze mensen heel dicht bij ons in de buurt en hebben ze maar heel weinig nodig, slechts een paar woorden van de liefde van de Heer Jezus! Want deze woorden zijn niet gewoon maar woorden. Hierin is het leven!

Toen ik op het treinstation predikte, heb ik al veel meegeemaakt, hoe in de loop van de verkondiging de atmosfeer in de wachtruimte veranderde. Op zulke momenten merkt men het zelfs psychisch dat het geestelijke klimaat zich verandert. Ik ben ervan overtuigd dat dit met de levende God te maken heeft, Die de harten van de mensen dat hen meesleept in hun treurige gejaagde en met haat gevulde gedachten, aanraakt. Dan komen er nieuwe gedachten door Gods licht bestraald en scheppen deze bijzondere geestelijke atmosfeer. De gedachte is daadwerkelijk iets materieels. Dat merken niet alleen ik en die bij mij staan, maar ook de mensen in de wachtruimte. Ze bedanken mij vaak en vragen: 'Vertel ons toch nog iets'.

Voor de prediker zelf is het in ieder geval heel belangrijk dat hij zich in een toestand van liefde en stilheid bevindt. Dat wordt ongelooflijk sterk overgedragen op de mensen. Vaak brengen de mensen mij van blijdschap en als teken van dankbaarheid noten of snoepjes of bieden mij hun laatste koppen (Russisch muntstuk) aan. Pas geleden kwam er een dakloze die tien jaar in de gevangenis gezeten had. Hij was

zo geraakt door mijn prediking dat hij niet wist hoe hij zijn gevoelens tot uitdrukking kon brengen. Toen zei hij: 'Mag ik u een keer kussen?'. 'Dat mag u', antwoordde ik hem en hij gaf me een dikke klapzoen op mijn wang.

Een andere keer kwam er een man naar ons toe en zei: 'Ik herinner me u weer. Vorig jaar hebt u hier ook gepredikt en mij een Nieuw Testament gegeven. U weet helemaal niet wat dat voor ons betekend heeft. Destijds was onze zoon juist vermoord en in de Kazakse woestijn begraven. We zaten eenzaam en verloren hier op dit station, onze ziel schreeuwde van verdriet, we wilden niet meer leven. Maar wie was daar nu eigenlijk geïnteresseerd? Toen hoorden we opeens dat er geen dood meer is, omdat de dood door de Heer Jezus overwonnen is, Die deze overwinning op Golgotha behaald had. Hij, onze Verlosser heeft gezegd: 'Wie in Mij gelooft, zal leven, ook al sterft hij' (Johannes 11:25). Deze woorden hebben ons destijds zo getroost, dat wij innerlijk gewoonweg weer opgestaan zijn. Nu lezen wij regelmatig in het Nieuwe Testament. Het is onze enige ware troost.

*Hoe armzalig is alle aardse kracht,
Om de woedende boze mensen te weren.
U steunt onder uw bedrukkende last,
die u als een graf wil verteren.*

*Vergeet niet in zulke tijden het Boek,
dat God ons uit liefde heeft gegeven.
Schep daarin kracht, Zijn Woord doet u goed,
het helpt u naar het eeuwige leven.*

(F.I. Tjutschew)

Het kwam ook al eens voor dat vreemde mensen mij op straat of in de metro aanhielden en zeiden: 'Toen ik de laatste keer in Moskou was, ging ik express naar de Arbat en zocht daar lange tijd naar u, omdat ik een prediking wilde horen'. De mensen vergeten het niet als ze iets van de waarheid hebben gehoord. Ze zoeken Gods Woord.

Op een keer vond een jongeman ons. Het bleek dat hij enkele maanden geleden met een groep satanisten vaak naar de Arbat was gegaan en ons woedend als bezetenen bij het prediken stoorden: ze sloegen wijnflessen kapot, schreeuwden luid over Nietzsche. En iemand die nog maar een paar slechte tanden in zijn mond had, fluisterde mij in het oor: 'We brengen je om'. We gingen toch verder hoewel het ongelooflijk moeilijk was.

En toen, een half jaar later, kwam de voormalige satanist Aljoscha naar ons toe en zei: 'Ik was in die tijd heel verbaasd dat jullie niet bang voor ons waren want we waren met velen en bedreigden jullie. Ik dacht toen: Wat moet dat voor een geloof zijn als zij überhaupt geen angst voor ons hebben! Toen er daarna blaadjes met het adres van een gemeente werden uitgedeeld, nam ik er één aan en ging weg en bekeerde me. Nu ga ik regelmatig naar de kerk en ik heb u gezocht om u te bedanken'. Zulke getuigenissen zijn natuurlijk buitengewoon bemoedigend en geven een nieuwe kracht.

Deze satanisten stuurden in die tijd een bode naar me toe, hun 'afgezant', die lang en indringend op me insprak om mij ertoe te bewegen om me bij hen aan te sluiten en hun organisatie te leiden! Hij lokte me steeds weer met roem en eer: 'We hebben een sterke structuur, u zult zoveel autoriteit bezitten dat één enkel woord van u alles zal betekenen!' Met dit voorbeeld wil ik anderen waarschuwen en

laten zien op welke wijze mensen in slechte organisaties verzeild raken. Ik weet niet of het me in die tijd lukte om deze jongeman te overtuigen om deze vereniging zo snel mogelijk te verlaten.

Maar dit moet men de satanisten nageven: ze zijn er goed in om 'gezanten' uit te kiezen. Deze was een aardige, vriendelijk uitziende jongeman, heel goed gekleed en met een aangename manier van spreken. Het viel me zwaar om me voor te stellen hoe zo iemand een satanist kon zijn. Door zulke mensen als hij, komen jonge mensen binnen en met zulke woorden worden ze verleid.

De verkondiging van het evangelie kan op heel verschillende manieren door donkere machten verhinderd worden. Op een keer kwamen tijdens een prediking twee mannen naar ons toe. Eén van hen, ongeveer twee meter groot, droeg een zwart overhemd. Hij ging demonstratief door de mensenmenigte naar voren, hief zijn arm omhoog, wees op zijn horloge en zei zo hard dat allen het konden horen, tegen zijn vriend: 'Ik stel de stopwatch in, binnen twee minuten houdt ze haar mond!' Alle mensen waren nu geconcentreerd op het horloge en niemand luisterde meer want iedereen wachtte wat er nu zou gebeuren. Hij had het zo zeker en zelfbewust aangekondigd.

Deze twee minuten kwamen me als een eeuwigheid voor. Ik begon uit het hoofd geleerde verzen uit de Heilige Schrift te citeren, het ene vers na het andere en dat was mijn redding. Er gingen twee minuten voorbij, daarna vijfen nog een paar. Uiteindelijk ging de man bedeesd en beschaamd weg.

Een helper is een grote schat!

Natuurlijk was het God, Die mij in al deze situaties geholpen heeft. Onverschrokkenheid komt van Hem maar onafhankelijk daarvan handelt God ook door mensen. Een grote hulp was voor mij in die tijd de zeventienjarige Lena Preobraschenskaja die er gewoon bij stond en bad. Ik heb haar tijdens een prediking op de Arbat leren kennen. Ze is stil en terughoudend maar heel trouw in de dienst van de verkondiging. Later predikte ze ook zelf op straat en wel zo dat haar vader, een professor het niet kon geloven want hij wist hoe gesloten zijn dochter was. Hij kwam stiekem op de Arbat, verstopte zich in de menigte en luisterde met open mond naar zijn dochter, zoals hij later toegaf. God kan iemand verbazende bekwaamheden verlenen zodat men dingen kan doen die men eerst nooit deed.

De actieve zuster in de gemeente was onze Marina. Ze leidde de gebedsgroep en was heel veel met mensen in de weer. (Nu is ze met een voorganger van een andere gemeente getrouwd en werkt in die gemeente mee). Marina was goed opgeleid, ze had rechten gestudeerd. Voordat ze zich tot God bekeerde, had ze zo'n mensenvrees dat ze nauwelijks waagde om de bibliotheek op te bellen om naar de openingstijden te vragen. In plaats daarvan reed ze twee uur heen en weer om slechts aan de deur van de bibliotheek de openingstijden af te lezen. God heeft haar totaal veranderd!

Om helemaal alleen te prediken is moeilijk en ook wat gevaarlijk. Daarom is een helper in zulke momenten een grote schat en een echte vreugde! Maar het belangrijkste is een sterke ondersteuning door het gebed. De Heer Jezus stuurde ook altijd twee mensen samen in de dienst van de

prediking. Zo ging ik lange tijd met Lena de straat op. Later voegde nog een andere jonge vrouw zich bij ons, Olja Soboljewa, zodat we een kleine groep van predikers waren. Het interessante daaraan is dat wij allemaal geen ‘kerkmensen’ zijn, maar gewoon de brandende wens in ons droegen om Jezus Christus te verkondigen.

Ik ging ook naar andere gemeenten en vroeg hen of zij met ons op de Arbat wilden prediken. Toen ik naar de adventisten ging, zag ik dat ze erg van de Bijbel hielden. Ze zitten altijd met balpennen en notitieblokken en schrijven alles mee. Dat is me goed bevallen. Ik dacht: ze zullen zeker meegaan naar de Arbat omdat ze opgeleid zijn en alles weten. Op de Arbat zijn juist zulke mensen nodig want daar, in het centrum van Moskou, zijn er veel intelligente mensen!

Ik gaf een papiertje door naar voren: ‘Waarom vertellen wij elkaar alleen maar iets over Jezus? We zijn toch allemaal gelovig? We kunnen beter naar de Arbat gaan, daar roemen de aanhangers van Krisna over hun Krisna met tamboerijnen, liederen en mooie kleding, maar onze Jezus is heel alleen, niemand looft Hem daar en niemand spreekt over Hem’. Als reactie op dit briefje zou ik een verschrikkelijk commentaar vanaf de kansel horen: ‘We gaan naar de universiteit om te prediken en wat de Arbat betreft, zo heeft de Heer Jezus gezegd: ‘Werpt uw parels niet voor de zwijnen’ (Mattheüs 7:6).

Daarna ging ik naar de Pinkstergemeente. Daar sprak een profeet, een zekere Wasja uit Saransk, een woord over mij uit: ‘Ik zal een jonge sturen en een oude maar jou heb ik niet gestuurd’. Hij vroeg me: ‘Heeft God jou naar de Arbat gestuurd?’ ‘Ja’, zei ik, ‘Jezus heeft toch gezegd: ‘Ik zend

u... ga heen en predik het evangelie....' Daarop antwoordde deze Wasja: 'Ga liever niet alleen naar de Arbat, dat is te gevaarlijk'. 'Er komt niemand met me mee!', antwoordde ik. Daarna bood Wasja mij aan: 'Ik kom een keer in de maand naar je toe en dan gaan wij samen'. Maar daar is tot nu toe niets van gekomen.

Daarna ging ik naar de Baptisten bij wie juist Iwan Semjonowitsch Gnida het Woord uitlegde. Ik vroeg: 'Waarom studeren jullie altijd maar weer de Bijbel? Het is nu toch Pasen, alle mensen gaan op de Arbat wandelen. Kom, laten we hen: 'Christus is opgestaan' voorzingen en hen van Christus vertellen!' Toen stonden de jong mensen op en Iwan Semjonowitsch zegende ons en niet zonder ons meerdere malen te waarschuwen: 'Maar niet te lang en wees voorzichtig!' Ik verbaasde me destijds over die bezorgdheid en dacht: 'Gaan deze mensen überhaupt er wel eens op uit? Het lijkt wel of ze op een andere planeet wonen!' Daarna hoorde ik de reden van deze angst en ook hoeveel de gelovigen in ons land al geleden hebben. Hun angst zit heel diep en dat moet men altijd voor ogen houden.

Wij gingen toen één- of tweemaal samen naar de Arbat, maar daarna zeiden ze tegen mij: 'Wees niet boos op ons, zuster, maar dit is jouw werk, ga toch maar liever alleen'. Ik was niet beledigd vooral omdat ik later van de Baptisten morele ondersteuning ontving, wat voor mij heel belangrijk was. Vandaag nog denk ik met dankbaarheid aan de voorzitter van de bond van evangelische christenen en baptist Wassilij Logwinenko en zijn plaatsvervanger, Alexandr Firisjuk. Maar in het bijzonder wil ik Alexej Bytschkow en Witalij Kulikow bedanken die mij met hun instelling tegenover mij gesterkt en ondersteund hebben zonder het mis-

schien te weten. Mijn oprechte dank geldt natuurlijk ook het zendingsgenootschap 'Licht im Osten', waarmee ik al ongeveer tien jaar samenwerk.

Ik ben er zeker van dat christenen van alle denominaties Jezus Christus verkondigen, want de gemeente van God groeit op de hele wereld, hoewel wij onder elkaar vaak niet verzoend zijn waardoor de verkondiging verhinderd wordt. Misschien is het hier op zijn plaats zich aan een grap te herinneren:

Een gelovige kwam op een onbewoond eiland. Hij bouwde een huis, legde een tuin aan en stichtte een kerk en daarna een tweede, die er precies zo uitzag. Twintig jaar later merkte er een schip aan. De kapitein keek naar het bedrijf van de gelovige 'Robinson' en vroeg daarna: 'Maar waarom staan hier twee kerken?' – 'Dit is de kerk waar ik naar toe ga en dat is de kerk waar ik niet naar toe ga', antwoordde 'Robinson'. Jammer genoeg is dit in ons christelijk leven ook vaak het geval.

Op een keer hoorde ik in een orthodoxe kerk een prediking van de geestelijke Georgij Tschistjakow over de geboorte van de Heer Jezus Christus. Nadat hij het tweede hoofdstuk van het Lukas evangelie had voorgelezen, zei hij: 'In dit korte Bijbelgedeelte wordt vijfmaal 'het Kind op de armen van Maria' vermeld. Wat jammer voor onze protestantse broeders dat er bij hen wel het Kind, maar geen Maria is. Maar ik heb nog meer te doen met ons als orthodoxen want bij ons is er alleen maar een Maria en geen Kind'. Op de vraag van een bezoeker van een samenkomst 'Waarom hebben de protestanten geen liturgie?' antwoordde hij: 'Omdat hun hele leven een liturgie is!' Voor een orthodoxe geestelijke is het heel moedig om zoiets te zeggen! Maar de Heer Jezus leert ons, hoe wij met elkaar moeten omgaan: 'Maar laat elk

in nederigheid de ander uitnemender achten dan zichzelf' (Filippi 2:3).

Voor veel mensen zou het gemakkelijker zijn om de Heer Jezus te vinden als wij christenen niet zoveel ruzies hadden. De verkondiging van Jezus Christus helpt ons om de verschillen te overwinnen want ze geldt voor alle kerkgenootschappen: Jezus Christus is voor onze zonden gestorven, werd begraven en is op de derde dag opgestaan. De opdracht van de kerk is het om deze boodschap aan alle einden van de aarde te brengen.

De geestelijke honger in de Russische provincie

Helaas moet men vaststellen dat de gemeentes inderdaad een probleem met de verkondiging hebben. En daarbij neem ik een vreemde tendens waar: hoe meer ervaren we als gelovige zijn, des te meer houden we ons bezig met onszelf en des te meer nemen we afstand van de verkondiging.

Als wij ons tot God bekeren, zijn wij zo vurig en vol liefde voor de Heer Jezus dat wij de hele wereld van Hem willen vertellen. En deze blijde, aandoenlijke wens om aan de mensen Diegene te verkondigen, Die 'de schoonste van de mensenkinderen' is, schijnt nooit voorbij te gaan. Zoals koning David zeggen wij: 'Wie heb ik nevens U in de hemel. Nevens U begeer ik niets op aarde' (Psalm 73:25).

Maar dan gaat er een tijd voorbij en dan neemt de eerste liefde ongemerkt af. Dat neem ik ook bij mijzelf waar, dat ik nu minder predik dan in de eerste dagen na mijn bekering. Vaak wijzen we erop dat wij overbelast zijn, maar de apostel Paulus zegt: 'Want wee mij, als ik het evangelie

niet verkondig!' (1 Korinthe 9:16). De tijd is heel kort, de wereld en de mensen veranderen en ook de openheid voor het evangelie is niet altijd hetzelfde. Wanneer het vroeger al voldoende was om de Bijbel omhoog te houden, waardoor de mensen meteen bleven staan, mij omringden en voortdurend vragen stelden dan is dit vandaag alleen nog maar mogelijk op de treinstations, waar veel mensen uit de Russische provincies komen die nog deze geestelijke honger voelen.

Op een keer zei iemand tegen mij nadat ik op een treinstation gepredikt had: 'Daar is een man die vraagt u om naar hem toe te komen'. Ik ging naar hem toe en toen haalde hij een uniform van een overste en aansluitend een pistool uit zijn koffer. 'Nu zal hij mij wel doodschieten', dacht ik, 'de mensen doen vandaag al het mogelijke. Wie weet wat er allemaal in zijn hoofd omgaat'. Maar hij zei tegen mij: 'Ik wil niet meer verder leven'. Daarna begon hij hard te huilen. Ik zat naast hem en dacht: 'Zo'n sterke man! Hij heeft macht en invloed en is bewapend! Wat ben ik als een kleine zwakke vrouw daarbij vergeleken? Nu zit hij hier en huilt zonder zich voor de mensen te schamen'. Ik wist ook waarom hij hilde: zijn hart was moe geworden van een leven zonder liefde en waarheid. Het zou al bijna verstikt zijn zoals in een dichtgemetselde muur. Het horen van de woorden over liefde en vergeving was voor hem alsof hij na lange tijd weer diep kon doorademen.

Op een keer kwam er een krachtige, van gezondheid blakende, ongeveer vijftienjarige zeeman uit Moermansk naar ons toe en zei: 'Ik heb zo juist van u gehoord dat Jezus Christus vrede kan schenken. Probeer mij dan toch eens gerusttestellen! Nou, probeer hettocheens! Dat krijgt niemand

voor elkaar ook jullie Christus niet!’ Zijn ogen dwaalden onrustig heen en weer, zijn handen sidderden en ik dacht dat hij dronken was maar hij rook niet naar alcohol en wankelde ook niet. Hij vroeg mij indringend om naast hem te komen zitten om met hem te spreken. Hij had juist afscheid genomen van zijn broer die hij, zoals hij zei, nooit meer terug zou zien. Ze hadden ruzie gemaakt en waren als vijanden uit elkaar gegaan. ‘Mij kan niemand rustig maken!’ herhaalde hij steeds weer erg opgewonden.

Ik probeerde hem niet van het tegendeel te overtuigen maar ik stelde hem voor met mij te bidden en mij de woorden van berouw en van vergeving en van de goedheid van God na te zeggen. Hij herhaalde mijn woorden maar het klonk alsof hij het louter mechanisch deed. Maar toen ik na het gebed de ogen opendeed, herkende ik hem niet meer: vóór mij zat een volledig ander mens! En er waren slechts twee minuten voorbijgegaan!

Hij vergat zijn verdriet en begon vragen over de Bijbel te stellen. In het bijzonder interesseerde hem de ‘oerzonde’²¹. Zonde dacht hij, bestaat daarin dat de mensen nieuw leven krijgen, want het woord ‘eerstgeborene’ betekent ‘hij die het eerst geboren werd of het eerste op de wereld kwam’. Maar toen hij hoorde dat zonde betekent niet de wil van God gehoorzamen en dat met het begrip ‘oerzonde’ de eerste zonde, ‘die op de wereld kwam’, aangeduid wordt, namelijk de ongehoorzaamheid tegenover God, kon hij daar als een kind enthousiast over worden. Toen deze zeeman afscheid nam, schudde hij mij tevreden de hand en zei: ‘Ik dacht dat ik vandaag nog een hartinfarct zou krijgen, maar ik ben daad-

²¹ In het Russisch wordt ‘oerzonde’ letterlijk met ‘eerstgeborene zonde’ vertaald.

werkelijk rustig geworden, het is helemaal voorbij. Kijkeens, mijn handen trillen niet meer'.

Toen wij van het treinstation naar huis gingen, spraken twee gelovige Amerikanen ons aan, bedankten ons voor onze dienst en zeiden: 'Wij zijn beschaamd want het is toch mogelijk om Christus te verkondigen. Het gaat, de mensen zijn bereid om te luisteren maar wij zwijgen!'

Maar hierbij moet ik zeggen dat de mensen op de treinstations anders zijn dan de mensen ergens anders in Moskou. Ze zijn vaak veel hartelijker en eerlijker. Ook de gelovigen buiten de grote steden zijn anders dan in Moskou. Op een keer reisde ik met mijn broer naar Samarkand. Onze vader had de oudere broer Roman gezegd, dat hij toch beslist naar een moskee zou moeten gaan. Want Samarkand is in het bijzonder voor zijn moskeeën beroemd. Roman verheugde zich zeer op de moskeeën maar zijn blijdschap was van korte duur: ze lieten hem niet naar binnen. De eerste vraag die hem daar gesteld werd, luidde: 'Heb je jezelf gewassen?' Hij antwoordde: 'Nee, ik ben juist aangekomen en ben voor de eerste keer in Samarkand, ik ken hier niemand'. Maar men liet hem desondanks niet binnen.

In Samarkand raakte onze benzine op en in die tijd was het niet mogelijk om aan benzine te komen, ook niet voor veel geld. Ik had een adres van een christelijke gemeente. Maar ik kende daar ook niemand maar toch stelde ik mijn broers voor: 'Laten we daar maar heenrijden. Wanneer ze ons daar niet helpen dan helpt niemand ons'.

Toen we aankwamen, werden we als gasten van een andere planeet begroet: men bood ons een aparte kamer aan waar we konden uitrusten en daarna werd er een vrouw geroepen, die voor ons iets te eten kookte en later nodigden

ze ons uit voor een christelijke samenkomst. Daarmee was het nog niet gedaan: de mensen vulden onze tank vol met benzine zonder er een kopeke (Russisch geld) daarvoor te vragen en daarna begeleidde een auto ons de stad uit om ons bij de snelweg te brengen.

Mijn broer Roman zei de hele reis niets. Hij kon dat niet begrijpen. Hij geloofde de hele tijd dat men ons met anderen had verwisseld. Toen we weer thuis waren, vroeg onze vader meteen: 'Waren jullie ook in de moskee?' 'Ja', zei mijn broer, 'maar we werden niet binnen gelaten omdat we ons niet gewassen hadden'. 'Dat is ook goed zo', antwoordde onze vader, 'zonder zich te hebben gewassen, mag men geen moskee betreden'. 'Ja', zei Roman, 'maar toen raakte onze benzine op en toen reden we naar een christelijke gemeente. Daar vroeg niemand aan mij of ik wel gewassen was. Ze spraken me er niet één keer op aan dat ik een ander geloof had. Men bood ons een bed aan, gaf ons iets te eten en benzine en lieten ons ook de weg naar huis zien'. Mijn vader luisterde slechts zwijgend, liet zijn hoofd zakken en zei daarna niets meer.

Wegen van zegen van de Arbat traktaten

De mensen uit de randgebieden zijn anders. Op de treinstations zien we hun levendige interesse voor de Bijbel. Om bij de mensen uit Moskou interesse te wekken voor Gods Woord, bijvoorbeeld op de Arbat, is echter niet zo gemakkelijk. Ze 'weten alles'. Maar ook daar zijn altijd weer mensen die schijnbaar slechts op iemand gewacht hebben, die ze dan langenaandachtig beluisteren. Er zijn natuurlijk ook mensen

die onze traktaten weer weggoaien. Maar zelfs dan gebruikt God dat soms tot een zegen.

Opeenkeer kwamen er christenen in onze gemeente. Hun auto was een dag daarvoor, op een zaterdag, kapot gegaan. Ze kwamen uit een andere stad, ze waren op doorreis en kenden niemand in Moskou. Maar het ergste voor hen was dat ze op de dag van de Heer niet met andere gelovigen de samenkomst konden vieren. Ze slenterden over de Arbat en zagen plotseling voor hun voeten één van onze traktaten met de titel: 'Dat moet ik jou zeggen'. Ze waren ontzettend blij want daarop was het adres van onze gemeente afgedrukt. Eén van hen hield bij ons een prediking met als thema: Het waardevolle ligt op de straat, maar de mensen zoeken het in hun vertwijfeling heel ergens anders.

Op een keer trof ik zelfs in Chisinau²² een jongeman, die mij vertelde dat hij in Moskou bij een metrostation zo'n traktaat opraapte en daarna naar ons in de samenkomst kwam. Hij was heel dankbaar dat wij hem destijds geholpen hebben want hij had geen geld, zelfs niet voor de tram. Acht jaar later troffen we elkaar heel toevallig in een andere stad. Daar gaf hij mij een enveloppe met geld en zei: 'Geef dit aan uw gemeente en zeg hen dat ik nu christen ben en regelmatig naar samenkomsten ga en jullie niet vergeten heb'.

Een man van de Arbat vertelde in onze gemeente dat hij zo'n traktaat een keer aan een bekende, een alcoholist, gegeven had en die had enige tijd later tegen hem gezegd: 'Weet je, er bestaat werkelijk een God. Ik wilde me ophangen want ik kon het leven niet meer aan. Mijn gezin was

²² Hoofdstad van Moldavië

verwoest en op het werk had ik ontslag gekregen. Ik had geen vrienden en niemand had mij nodig en ik dacht: je hebt jezelf genoeg gekweld! Ik nam een touw met een lus, een fles wodka en nog een appel en ging naar het bos. Ik was volkomen nuchter. Eerst wilde ik een geschikte boom opzoeken en daarna onder deze boom voor de laatste keer nog iets drinken.

Twee uur lang liep ik door het bos maar ik kon geen boom vinden waaraan ik mij kon ophangen. Alle takken aan de bomen wezen naar boven, niet één uitgezonderd. In het begin ergerde ik me maar toen bezon ik me en kreeg opeens angst: hoe is dat toch mogelijk, dan is men in het bos en vindt geen tak om zich aan op te hangen? Toen herinnerde ik me aan uw traktaat en erkende dat het God was, Die mij de ogen had geopend zodat ik geen boom vond. Ik brak de domme fles in tweeën en liep naar huis. Nu drink ik niet meer'.

Een andere man had vroeger gestolen. Hij zat bij het treinstation en wachtte op de trein waarin hij iemand wilde beroven. Hij hoorde bij een bende. De leden 'bewaakten' een man, die met geld in zijn koffer uit een andere stad kwam en 'droegen hem over' aan elkaar om niet op te vallen. De dief, die op het station onze prediking gehoord had, goot toen in het glas van de man met het geld, toen hij in de trein zat, onopvallend een kalmeringsmiddel zodat hij in slaap viel. Maar toen de dief de aktetas met het geld wilde openen, hoorde hij duidelijk een stem: 'Raak het niet aan, anders zal je sterven!' De dief keek om zich heen maar er was niemand. Hij nam nog een keer de koffer in zijn hand en hoorde weer deze stem: 'Je zult sterven!' Van schrik liet hij de koffer staan en stapte bij het volgende station uit.

Later kwam hij naar ons toe en vertelde ons dit verhaal. 'Ik weet precies', zei hij, 'dat het daarom gebeurde omdat ik jullie prediking op het station gehoord had. Nu verstop ik mij voor mijn kameraden. Ze zouden mij niet geloven dat ik de koffer niet voor mezelf heb meegenomen. Maar ik wil ook helemaal niet meer stelen... Ik heb nu in een voorstad van Moskou een baan op een werkterrein gevonden'.

4

Het grootste wonder is de liefde

Hoe onze gemeente in Moskou ontstond

Zo predikten wij dus en uit de verkondigingen ontstond onze gemeente, die wij 'Blagowestije' (verkondiging) noemden. In het begin zou ik nooit geloofd hebben, dat zo'n ernstige zaak als een gemeente daaruit zou ontstaan. Alles begon toen een medewerker van de zendingsbond 'Licht im Osten' (licht in het oosten) Waldemar Zorn, tegen mij zei: 'Jij predikt hier, maar waar zijn je geestelijke kinderen?' Ik zei dat ik hen naar verschillende gemeenten stuurde want op de Arbat gaven verschillende gelovigen mij de adressen van hun samenkomsten. Maar daarop zei hij: 'Jij bent als een koekoek, die zijn eieren in vreemde nesten legt. Met mensen moet men toch werken. Ze willen dat je met hen bezig bent'. Hij bood mij twee kleine ruimtes in de boekenwinkel aan en sindsdien ontmoetten wij elkaar daar twee keer in de week.

Ik herinner me nog goed de eerste samenkomst. Er kwamen twee mensen. Ik liet hen op de bank plaats nemen en zei tegen hen: 'Wacht maar even, ik ben over vijf minuten terug'. Ik liep naar de straat omdat ik dacht dat twee personen veel te weinig waren voor een samenkomst op zondag. Ik wilde nog meer mensen uitnodigen. De Pjatnizkaja straat

is zonder meer niet erg druk en zeker niet op zondag. Maar toen zag ik in de verte twee gestalten. Ik weet niet meer wat ik tegen hen zei toen ze naderbij kwamen maar kennerlijk was mijn wens dat ze naar ons toe zouden komen zo groot en mijn gezichtsuitdrukking zo smekend, dat ze mijn voorstel niet konden afslaan hoewel ze zeiden dat ze geen tijd hadden. Het waren twee jonge meisjes van wie de één Christina heette, die later steeds naar onze samenkomsten kwam en ook haar ouders meebracht.

Mijn eerste prediking had het thema: 'Gaat heen en onderwijst alle volkeren!' Ik keek naar de vier mensen die tegenover mij zaten en zei: 'Waarom zijn jullie hier naar toe gekomen? De Heer Jezus heeft gezegd: Gaat heen en onderwijst. Maar jullie zitten hier en doen niets. In de tussentijd gaat ons land door drankzucht en drugsgebruik te gronde!' Zo ging het dan twee uur lang. Tot op vandaag ben ik verbaasd dat ze in deze samenkomst niet alleen zijn blijven zitten maar dat twee van hen de volgende zondag ook nog telkens een persoon meenamen. Zo ontstond langzaam onze groep gelovigen.

Ik had überhaupt geen idee hoe een samenkomst verloopt en als ik me mijn eerste stappen op dit gebied herinner moet ik lachen en huilen tegelijk. Ik nam het christelijke kindertijdschrift 'Tropinka' mee en loste met hen die naar de samenkomst kwamen de daarin afgedrukte raadsels op of ik las hen christelijke verhalen voor. Ik kende slechts één enkel christelijk lied dat wij in het verloop van de samenkomsten vier- of vijfmaal zongen. Niemand vond dat saai en allen zaten met stralende ogen en zongen het steeds weer zo mee alsof ze het voor de eerste keer deden.

Wat voor een rijkdom – mijn broeders en zusters

Daarna kreeg ik mensen aan mijn zijde, die mij ondersteunden. Op een keer zat er een vrouw van middelbare leeftijd naast mij in de metro en las een artikel met het opschrift: 'Vluchtelingen'. Ik vroeg haar: 'Wat schrijft de auteur over het vluchtelingenprobleem?' Ik weet niet meer wat zij mij antwoordde maar het was duidelijk dat de wereld geen antwoorden op zulke vragen heeft want de wereld bestrijdt slechts de gevolgen, waarbij de oorzaak van het probleem niet wordt erkend.

Het is net als in de bekende grap met de kippen: een man gaat naar zijn vriend en zegt: 'Mijn kippen gaan allemaal dood, weet je niet wat ik daar aan doen kan?' – 'Waarmee voer jij ze dan?', vraagt de vriend. – 'Met gierst', antwoordt de man, waarop de vriend hem de raad geeft: 'Je moet de gierst iets zouten!' Na een week komt de man weer bij zijn vriend en zegt: 'Ze sterven desondanks' – 'Wat geef je hen dan te drinken?', vraagt de vriend. – 'nou, water natuurlijk!' – 'Doe er dan een beetje suiker bij', zegt de vriend. Een paar dagen later komt de man weer bij zijn vriend en zegt: 'Alle kippen zijn dood!' – 'Wat jammer', antwoordde de vriend, 'ik had nog zoveel tips voor jou!'

'Ja, onze wereld met hun vele raadgevingen', zei ik destijds tegen de vrouw in de metro. 'Het probleem ligt veel dieper want het komt omdat de mensen zonder God leven. Dat is zo ongeveer als met de tsunami's, deze reusachtige golven, die het land tot tien kilometer achter het strand overspoelen en veel leed en verwoesting aanrichten. Maar de reden waarom zulke golven ontstaan, ligt in de diepte van de zee. Daar op de zeebodem begint het met aardbe-

vingen en geweldige vulkaanuitbarstingen'. De vrouw en ik leerden elkaar wat beter kennen en ik nodigde haar uit bij mij thuis en wij spraken tot diep in de nacht over God.

Ze vertelde later dat ze door een golf van geluk werd overstroomd toen ze na onze ontmoeting weer op straat liep. Ze had begrepen dat er wat heel beslissends met haar gebeurd was. Ze heette Tamara en was lerares informatica. Ze werd één van de belangrijkste medewerkster in onze gemeente, leidde Bijbelstudies en las zelf daarbij de Bijbel voor de eerste keer.

Later kwamen Viktor Antipow, Klawa, Galja, Lija, Katja en Ljudmila Janbulatowa naar ons toe. Haar man Dmitrij werd bij ons diaken. Toen hij nog in het leger was, vroeg Ljudmila hem in een brief om beslist het Nieuwe Testament te lezen. Hij bladerde daar soms wat in maar dat bracht hem natuurlijk niet verder in het geloof.

Toen hij uit het leger werd ontslagen, studeerde Ljudmila in Moskou en ze moesten een woning huren. De verhuurder bedroog hen. Hij verlangde een voorschot van hen en zei later dat hij dat niet had gekregen. Ik herinnerde me nog hoe Ljudmila destijds hilde. De gemeente hielp hen door dat ze het benodigde geld opraichten.

In die tijd ontdekte Dmitrij het evangelie voor zichzelf helemaal opnieuw. Hij bekeerde zich en diende de Heer. Nu is hij een leidende diaken in de gemeente en werkt als zending. Hij rijdt vaak naar het noorden en bezoekt mensen in de opvoedingsgestichten.

De beide andere diakenen van onze gemeente kwamen van de Arbat. De tweeëntwintigjarige Jurij, een arbeider die vaak dronken op de Arbat stond en ons stoorde bij de ver-

kondiging, kwam volgens zijn eigen woorden slechts naar de gemeente omdat hij meer schandalen wilde veroorzaken. Maar toen hij Lena zag, die bij ons orgel speelde, werd hij verliefd op haar en daardoor begon hij ook de Heer lief te krijgen. Enkele jaren later werd hij als diaken ingezegend. Nu hebben die beiden al drie kinderen. De voorzitter van het kerkbestuur voor het gebied om Moskou vroeg ons om Jurij voor de gemeente in Iwantejewka²³ vrij te stellen. Daar zijn dertig oude vrouwen en geen voorganger. We zegenden Jurij en nu doet hij daar zijn dienst.

Onze derde diaken, Jewgenij, is ingenieur en heeft evenals zijn vrouw, die toneelspeelster is, via de verkondiging op de Arbat de gemeente gevonden. Ze hebben elkaar in de samenkomst leren kennen en zijn getrouwd. Op de bruiloft zei de vader van Jewgenij tegen mij: 'Ik had een bezigheid waarbij ik de gelovigen onderdrukte en hen schade berokkende, precies zulke mensen zoals jullie zijn. Wie had dat gedacht, dat mijn eigen zoon er een keer bij zou gaan behoren, en dat ik met zulke christenen blij kon zijn over zijn geluk!' – Zo werd de Arbat voor velen bepalend voor hun leven.

Later kwamen er nog andere medewerkers bij: Igor is een aankomend diaken en Sascha, Ljuba, Pawel en Faina zijn onze musici. Er kwamen ook ijverige bidders bij: Marina, Anja, Slawa, Tanja, Ljudja en Jewgenia. We hebben twee goede zondagschool juffrouwen: Almira en Sascha. Als vertaalster werkt Lena bij ons en nog vele andere geweldige mensen zijn er bij ons.

De groep gelovigen is dus in getal en geestelijk gegroeid. Er kwamen ook vluchtelingen: Mukaramen Rosa uit Tadzjiki-

²³ *Stad nabij Moskou.*

stan en de Armeense Ella, die uit Azerbeidzjan vluchtte toen daar om Nagornyj-Karabach gevochten werd. Deze mensen die eens een huis, een gezin, een opleiding en een goede baan hadden, werden gedwongen om alles achter te laten en ver weg te trekken. Ze hebben alle materiële goederen verloren. Maar welk geld van de wereld kan de verwondingen aan de ziel weer goedmaken, die ze hebben doorgemaakt. Maar God heeft deze mensen nooit verlaten: ze hebben vrede voor hun zielen en bij ons een nieuwe familie gevonden. Er zijn ook hele goede artsen in onze groep gelovigen: de professor Nikolaj Antonowitsch en Irina Konstantinowna, die al veel gelovigen bij ons geholpen hebben.

Als ik terugblik, verheug en verwonder ik mij: hoe kon dat alles zo gebeuren? Met hoeveel hulpeloosheid is dit alles begonnen? Zo onzeker, onhandig en terughoudend was het begin, maar nu is daar een rijpe groep gelovigen uit ontstaan! Dat is zonder Gods kracht en medewerking niet mogelijk. 'Ik zal mijn gemeente bouwen en de poorten van de hades zullen haar niet overweldigen', heeft de Heer Jezus gezegd (Mattheüs 16:18) en dat geldt voor alle tijden.

Er komen wel heel verschillende mensen bij ons maar de eenheid in de Geest is verbazend. 'De kerk', heeft een prediker een keer gezegd, 'is de enige gemeenschap in de wereld waar de voorwaarde om daaraan deel te krijgen de onwaarheid en de nederige positie van de kandidaat is. Bij elkaar als gelovigen herstellen wij weer van de prikkels van deze wereld, van het geruis van de hartstochten en de alledaagse begeertes. We worden verlicht, geheiligd en in ons hart gereinigd. We komen dichterbij God en verenigen ons met Hem'.

Ik ben mijn gemeente heel dankbaar want ze heeft voor mij gezorgd en mij veel geleerd en doet dat nog steeds. Wat

voor goede mensen zijn er in onze samenkomst! Ze zijn echt en willen hun leven aan de Heer toewijden. Daar heb ik gezien dat mensen de grootste rijkdom in het leven zijn en hoewel mijn hele familie ver weg woont in Oezbekistan, komt mijn behoefte aan aandacht, zorg en liefde hier in Moskou niets te kort.

Toen ik nog bang was voor protestanten

Als ik terugkijk, verbaas ik mij over het grote plan van God. Hij heeft het zo gewild dat ik als enige uit een grote familie gerukt ben (ik kan het niet anders noemen) en in het verre Moskou opnieuw geworteld ben, slechts met het ene doel: om mij op de ontmoeting met de Geliefde voor te bereiden. Deze ontmoeting zou overigens al vijftientig jaar geleden plaats hebben kunnen vinden maar destijds heb ik dat helaas niet begrepen.

In die tijd gebeurde het volgende: in mijn eerste jaren in Moskou interesseerde ik me erg voor musea. Ik bezocht ze allemaal na elkaar. Ook de kunst interesseerde me, die men zou kunnen beschrijven als 'leugen, die ons aanspoort' of met een zin van Lermontow uitgedrukt: *'Hij straalde stil als een ster, lokte en riep, maar waarheen?'*

De kunst is iets wonderbaarlijks, maar iemand die niet in God gelooft, breekt zich het hoofd in al die musea, theaters, historische gedenkplaatsen en oude steden. De mens doet altijd moeite om de geestelijke leegte te vullen die toch alleen God kan vullen. Of hij verwisselt voortdurend iets: soms de meubelen en dan de kleding, dan de echtgenoot of het land. Iemand heeft daarover eens heel

goed opgemerkt dat de mens het verloren paradijs om zich heen wil scheppen.

Ik las dus in de krant 'Trud' dat er in Vilnius, de hoofdstad van Litouwen, het enige medicijnmuseum van Rusland is waarin de schedel van een mens in zijn ouderdom met een doorboord gat tentoongesteld was. Dit gat was toch niet gewoon. Blijkbaar had deze mens eens hele sterke hoofdpijn gehad en wijze mannen van de wildernis hadden het hoofd met een gloeiende speer doorstoken, in elk geval zo, dat de man nog vele jaren met het gat in zijn hoofd kon leven. Dat wilde ik natuurlijk beslist zien. Ik reed niet alleen naar Vilnius maar overtuigde mijn vriendin Alla, die ik van het werk kende en mijn zus Sina, die me juist in Moskou bezocht, over de buitengewone belangrijkheid van dit gat in een oude schedel.

Dus zochten we met zijn drieën in heel Vilnius naar dit museum en vroegen alle mensen maar niemand kende het. Na lang ronddwalen kwamen we uiteindelijk bij de rand van de stad. Daar zagen we drie jonge meisjes met hoofddoeken. We vroegen hen naar het medicijnmuseum. Ze antwoordden ons dat ze juist op weg daar naar toe waren en zo sloten we ons bij hen aan. Ze spraken onderweg niet met ons maar toen we het één of andere houten huis binnenkwamen, werden we door mensen begroet, en men maakte de voorste plaatsen op een zitbank voor ons vrij. Vandaag weet ik dat we in een gebedshuis terecht waren gekomen.

Op die dag vierde de groep gelovigen juist bruiloft maar de bruid en de bruidegom huilden en alle gelovigen baden luid en hartverscheurend. Ik vond dat allemaal heel vreemd. Maar ik schrok het meest van de prediker: hij keek me tijdens zijn hele toespraak aan en daarbij kwamen er vonken uit zijn ogen. Dat bedoel ik niet in overdrachtelijke zin maar letterlijk.

Ja, echte vonken kwamen naar me toe gevlogen en ik was de hele tijd bang dat ze me zouden aansteken. Zo iets heb ik in mijn hele leven nooit meer beleefd maar destijds geloofde ik dat ik geofferd zou worden en was het liefst weggelopen.

Maar toen was de samenkomst afgelopen. We werden uitgenodigd om aan het feest deel te nemen dat nog dezelfde dag op een andere plaats zou plaatsvinden. Ik dacht: 'Daar begint dan zeker alles weer'. Ik zei dat we snel naar ons hotel moesten teruggaan en haastte me naar de uitgang. Toen vroegen ze naar de naam van ons hotel en boden ons aan om een auto te sturen die ons zou afhalen en ons naar het bruiloftsfeest zou brengen. Dat overtuigde mij er definitief van dat ze mij en met mij mijn zus en vriendin daar zeker wilden ombrengen.

De volgende nacht kon ik van angst lange tijd niet in slaap komen en toen ik eindelijk in slaap viel, werd ik wakker door mijn eigen geschreeuw. Ik had van de prediker gedroomd, met de gloeiende ogen en de vonken, die hij op me losliet. Dat alles was de uitdrukking van wat een invloed de film 'Wolken boven Borskoje' op mij gehad had, doordat een vertekend beeld van protestantse gelovigen werd overgedragen, die zogenaamd volwassenen en kinderen offeren.

In die tijd zou alles heel anders hebben kunnen gaan als ik dit teken van God erkend had en deze wonderbare, ware christenengeloofd zou hebben. Dan zou mijn leven misschien helemaal anders zijn verlopen. Ik zou vele fouten met ernstige gevolgen, die ik uit domheid en onwetendheid in het leven maakte, niet gedaan hebben. 'Maar door de genade van God ben ik, wie ik ben', en ik dank de Heer voor alles wat ik tot nu toe beleefd heb'.

Van overwinningen en van droefheid

Voor mij lijkt het alsof ik twee lange levens heb gehad die als twee verschillende polen zijn. Aan de ene pool zou men zich in totale duisternis tot de dood toe kunnen bevriezen als niet Christus gekomen zou zijn om 'hen de ogen te openen opdat zij zich bekeren van de duisternis tot het licht en van de macht van de satan tot God' (Handelingen 26:18).

Er zijn in mijn leven ook gebeurtenissen geweest waarin ik de hand van God heel duidelijk merkte. Zo had ik bijvoorbeeld het grote geluk om in 1992 in het reusachtige sportcomplex 'Olympijskij', in Moskou, waarin ongeveer vijftigduizend mensen waren samengekomen om de beroemde prediker Billy Graham te zien en van zijn geloof te horen getuigen. Zeven jaar later in 1999, predikte ik samen met de dochter van Billy Graham in Frankfurt voor tienduizend mensen. Na de verkondiging kwamen in Duitsland wonende Russen naar me toe. We baden samen en ze bekeerden zich tot Christus.

Er waren veel tekenen van God, veel geestelijke zegen en 'Zijn genade aan mij is niet tevergeefs geweest'. Niet ik heb gewerkt, 'maar de genade van God, die met mij is'. Alles gebeurde door Zijn goedheid.

*Niet uit zichzelf brengt de aarde leven,
bloemen en vruchten voort.
Niet een halm zou er op haar zijn
wanneer niet het licht haar eerst bescheen.*
(Schandor Petefi)

Maar ik wil heel eerlijk zijn en toegeven dat er niet alleen overwinningen, maar ook nederlagen in mijn leven zijn geweest. Dan moest ik mij van mensen scheiden voor wie ik mijn hele hart had geopend en met wie ik in dezelfde dienst had gestaan. Was dat verraad of mijn eigen schuld? Waarschijnlijk beide. Lang niet altijd is de mens in staat om de hele diepte van wat het evangelie onderwijst in zich op te nemen. Zelfs christenen hebben daar lange jaren voor nodig, misschien hun hele leven. Ze gaan slechts langzaam omhoog op de geestelijke ladder. Voor christenen, die nog jong zijn in het geloof, is het soms heel moeilijk om midden tussen de veelheid van stemmen in deze wereld de stem van God te horen.

Enige tijd geleden werd ik psychisch diep geraakt toen ik hoorde dat iemand, die door de verkondiging op de Arbat tot geloof was gekomen, gestorven was. Hij heette Walera en was een drugsverslaafde. Ter herinnering aan hem heb ik nog een met de hand gemaakt Fins mes. Dit mes was zijn 'kind' geweest van wie hij, zoals hij zei, nog nooit gescheiden was. Als teken van zijn bekering schonk hij het mij.

Hij hield zich vaak bezig op de Arbat als zakkenroller. In het gedrang is dat helemaal niet zo moeilijk. Maar toen hij naar onze groep kwam en de Bijbel in mijn hand zag, probeerde hij de bij ons staande mensen niet te bestelen maar maakte zich snel uit de voeten. Het was op de één of andere manier een heilige plaats en zoals bekend zijn dieven een tamelijk bijgelovig volk. Maar één gedachte liet hem niet meer los: 'Waarover spreken zij dan überhaupt?' Hij kwam terug, luisterde aandachtig en kwam de volgende dag naar de samenkomst. Ik gaf hem het adres van een groep gelovigen die in Konkowa samen kwamen. Hij kwam daar tot geloof en liet zich dopen.

Zijn moeder kwam ook naar de doopdienst. Ze zei dat ze alleen maar was gekomen omdat ze wilde zien wat voor mensen dat zijn, die van haar zoon een ander mens hadden gemaakt. Een van haar beide zonen zit wegens moord in de gevangenis en de andere, Walera, was nog erger. Met hem was het helemaal niet uit te houden. Ik zei tegen haar: 'Denkt u dat men iemand met menselijke kracht in zo korte tijd kan veranderen? Het is pas een paar weken geleden dat hij de samenkomsten bezoekt en hij is al veranderd. Daarvoor konden noch school, noch militie noch de gevangenis of het ziekenhuis een beter mens van hem maken. In het ziekenhuis werd hij vanwege zijn drugsgebruik gedwongen opgenomen maar kon niet genezen worden. Hij gaf zich zelf desondanks steeds weer spuiten. Deze verandering konden mensen niet bij hem bewerken, ze zijn hem alleen maar tegen gekomen. Gered heeft God hem'. Walera had zijn hele leven geen contact met zijn broer maar na zijn bekering reed hij naar hem toe in de gevangenis en bracht een Bijbel voor hem mee en verzoende zich met hem.

Ik herinner me nog hoe Walera kort na zijn bekering zelf naar de Arbat ging om te prediken. Hij hield de Bijbel boven zijn hoofd en zei: 'Mensen, ik was een dief en drugsverslaafde. Ik ben hier naar toe op de Arbat gekomen en heb jullie bestolen maar Jezus Christus heeft mijn leven veranderd. Tot ik dertig was, hield ik nauwelijks iets in de hand dat zwaarder was dan een lepel maar nu verricht ik als lastdrager zwaar lichamelijk werk. Ik ben heel gelukkig over mijn leven met Christus!' Iemand uit de menigte zei tegen hem: 'Je hoeft ons niet wijs te maken, dat je ons hier zo mooi bestolen hebt. Dat geloven wij niet!' – 'Dat geloven jullie niet?', vroeg Walera. Toen keek hij naar links en rechts en het volgende ogenblik

had hij een portemonnee in zijn hand. Hij riep: 'Van wie is deze geldbeurs?' Toen riep een vrouw, die in de groep stond: 'Die is van mij! Ach heden mijn tijd, hoe heb jij dat toch voor elkaar gekregen?' Dit boezemde grote achting voor Walera in bij allen en ze luisterden nu bijzonder aandachtig naar hem.

In de loop van de jaren was Walera in verschillende gemeentes geweest. Altijd zocht hij iets. Hij pakte de muziektukken weer op want hij speelde heel mooi gitaar en zong daarbij. Hij was een eerlijk mens maar ook altijd onrustig en nooit helemaal tevreden met zijn geestelijk leven. In zijn huwelijk waren er problemen. Op een keer nam hij na een ruzie met zijn vrouw een handvol tabletten in. Buiten was het koud. Hij liep naar buiten en viel om. De mensen dachten dat hij dronken was, en zoals dat normaal is in zulke gevallen, keek niemand verder naar hem om. Toen de ziekenauto hem afhaalde, was hij nog een week op de intensive care maar kon niet meer gered worden.

Aan mij werd gevraagd om de begrafenisdienst te houden. Nooit eerder heb ik zo'n groot verdriet ondervonden. Ik voelde me ergens schuldig aan zijn dood, hoewel wij elkaar de laatste jaren niet meer gezien hadden. Maar de Arbat had ons zo verbonden dat ik sterk deelnam aan zijn leven en ook aan zijn dood. Aan het graf bekeerde zijn tweeëntwintigjarige zoon zich tot de Heer Jezus. Mijn enige troost is dat Walera in de week, die hij nog doorbracht op de intensive care, dicht bij de Heer was want de Heer was ook dicht bij hem.

In deze zekerheid versterkt mij het grote offer, dat God voor ons aan het kruis volbracht. Waarom was dit offer zo gruwelijk? Omdat Christus Zich met alle mensen solidair wilde verklaren. In het kruis van Christus ligt een grote kracht, een groot geheim verborgen. De schrijver A. I. Solschenizyn

beschrijft hoe hij een keer in de gevangenis een einde aan zijn leven wilde maken. Alles was voorbereid maar toen tekenden twee onbekende medegevangenen plotseling voor zijn voeten een kruis op de grond. Dit kruis liet hem daarmee ophouden...

Men weet allang dat de gelovigen in de Sovjetkampen en gevangenissen vaak meer despotisch behandeld werden dan de gewone gevangenen, maar juist de christenen hebben het vaak overleefd. Want er is geen werkzaamere overlevingshulp, ook onder de verschrikkelijkste voorwaarden van de wereld, dan het weten dat je leven een zin heeft. In de vertelling 'Een dag in het leven van Iwan Denissowitsch' zegt Schuchow tegen Aljoscha, de baptist: *'Zie, Aljoscha... Christus heeft je bevolen om in de gevangenis te zitten, voor Christus ben je nu hier. Maar waarvoor zit ik? Daarvoor, dat er eenenveertig zich niet goed op de oorlog hadden voorbereid? Daarvoor? Wat kan ik daar aan doen?'*

De christenen hebben vele moeilijke dingen meegemaakt maar hun Heer heeft hen nooit verlaten. Hij deed hen hulp toekomen, sterkte hen en deed zelfs wonderen. Iwan Fedotow, een broeder die achttien jaar lang voor zijn geloof achter de tralies zat en zich vandaag verheugt in een goede gezondheid, vertelde dat hij een keer in een isoleercel een hartaanval kreeg. Toen drong er plotseling een duif door de smalle spleet, vlijde zich tegen zijn borst en begon heftig met zijn vleugels te slaan, zodat er voor hem frisse lucht werd aangewakkerd. Zo redde deze duif, deze wonderbaarlijke vogel van God, hem het leven.

In de Bijbel staat dat de hele schepping tezamen zucht en tezamen in barensood is' (Romeinen 8:22). Ze lijdt met de mensen en kwelt zich ter wille van de mensen. Ze wil hem

graag dienen en redt hem zelfs. De Bijbel beschrijft niet zo-
maar zo uitvoerig hoe Adam alle dieren een naam gaf. Adam
sprak met de dieren en begreep hen. De mensen begrijpen
vandaag de dag alleen de dieren niet meer. Maar ze begrijpen
ook elkaar niet meer ook als ze al tientallen jaren in hetzelf-
de huis samenleven.

Op een keer zag ik hoe Dmitrij, een buitengewoon opge-
leide broeder in het geloof, die negen talen spreekt, bij de
ingang van mijn huis met een kat praatte. Het was een heel
harmonisch gesprek waarbij de kat kennelijk precies be-
greep wat hij zei.

Mijn zwager Telmann bijvoorbeeld houdt van de grond
en de planten. Al meerdere keren bemerkte ik hoe hij 's
morgens vroeg met de planten sprak. Hij heeft een baan
als leraar op een school maar hij praat heel graag over alles
wat er in de grond groeit. Vorig jaar zei hij tegen mij heel
enthousiast: 'Eindelijk heb ik de juiste toon geraakt voor
mijn wijnranken. Ze zijn niet erg spraakzaam en het heeft
lang geduurd tot ik hen uiteindelijk begrepen heb. Maar de
ranken bij de sloten begroetten mij dit jaar niet, ze zijn be-
ledigd. Ik had hen aan stokken geplant maar dit jaar moet
ik hen eruit rukken. Dat merken ze en nu wachten ze als
verlamd op dat moment. Anders als ik 's morgens vroeg uit
huis ging, ritselden ze vrolijk met de bladeren en begroetten
mij, maar wanneer ik nu kom zwijgen ze en zijn heel stug.
Ze hebben zelfs alle vogelnesten van hun twijgen gewor-
pen. Daarmee geven ze aan de vogels een teken om in dit
jaar op hun twijgen geen nesten te bouwen'. Wijnranken
zijn boos op mensen en informeren vogels! Daaraan ziet
men, hoe nauw de schepselen van God in deze wereld met
elkaar verbonden zijn!

*Begrijpen wij, hoe alle dingen
als een algemene band zijn verbonden,
dus is het niet moeilijk daaruit te concluderen:
Het blijft voor de verre sterren niet onopgemerkt,
wanneer wij de bloemen slechts zachtjes aanraken.*
(D. Thomson)

Een prachtige liefdesgeschiedenis

Gods wereld is wonderbaarlijk en het mooiste en belangrijkste in haar is de liefde: de liefde van God tot de mensen, de liefde van de mensen tot God en de liefde van de mensen onder elkaar. Toen wij op een keer tijdens een christelijke missie het opvoedingsgesticht in Moschajsk²⁴ bezochten, vroeg ik daar aan de bibliothecaresse:

‘Wat lezen de mensen het liefst?’ Ze antwoordde: ‘Meestal vragen ze naar boeken over de liefde’. Er bestaat zelfs een wereldwijde feestdag van de liefde: Valentijnsdag. De liefde is de belangrijkste eigenschap van God. Daarom zijn de mensen van een nooit verstomd verlangen naar liefde vervuld.

Ik wil graag een liefdesgeschiedenis vertellen die ik van de al genoemde Guli Fjodorowna gehoord heb, die ten tijde van Stalin in een strafkamp zat. Zo heeft ze het aan mij verteld:

‘In het strafkamp vertelden we elkaar over ons persoonlijk- en maatschappelijk leven en hoorden op die manier veel

²⁴ *Stad ten westen van Moskou.*

van elkaar. Maar één ding hoorden we niet: waarvoor we moesten zitten. Een jong meisje dat Ira heette sprak beslist nooit over haar privé leven. Ze was in totaal twintig jaar in de gevangenis.

Twee jaar nadat we onder Chroesjtsjov gerehabiliteerd werden, ontmoetten drie van ons elkaar puur toevallig elkaar weer: ik, Ira en Galja, die ook in het strafkamp zat. Gelukkig over het weerzien gingen we naar een restaurant en kochten een fles wijn en wisselden herinneringen uit met elkaar over de afgelopen jaren. Toen zeiden wij tegen Ira: 'Nu kan je ons toch zeggen waarom je werd aangeklaagd'.

'Ja, nu kan ik het zeggen', antwoordde ze. 'Ik heb vreemde talen gestudeerd en na het examen van mijn studie werd ik als vertaalster naar de Britse ambassade gestuurd. Op een dag kwam er een Engelse lord, werd verliefd op mij en we trouwden. We leefden nog maar pas drie maanden zo samen toen hij door de minister van buitenlandse zaken zonder verdere uitleg precies om middernacht werd uitgewezen. Hij kon me alleen nog zeggen: 'Pas goed op jezelf, hier bij jullie gebeurt er iets vreselijks. Het kan zijn dat ze je ophalen zodra ik verdwenen ben. Prent mijn Engelse adres in je hoofd en ook het 'Onze Vader' en laat beslist iets van je horen!' Ik wilde en kon het destijds niet geloven want ik vond het totaal absurd. Maar toen gebeurde het toch. Drie dagen nadat hij was vertrokken, haalden ze mij. De rest kennen jullie. Dat is mijn verhaal'.

Galja en ik riepen bijna gelijktijdig: 'En – weet je zijn adres nog?' Ze antwoordde: 'Wat heb ik daaraan? Dat is intussen tweeëntwintig jaar geleden. Hij is toch een lord, hij is vast weer opnieuw getrouwd en is mij allang vergeten. Wij hebben maar heel kort, maar drie maanden samen geleefd. Nee,

dat heeft geen zin! Maar wij vroegen haar net zo lang totdat ze het adres vertelde.

Daarna dronken wij met elkaar nog een tweede glas wijn en gingen naar het postkantoor en stuurden een telegram. Ook per telegram ontving Ira van hem een antwoord: 'Ik heb altijd van jou gehouden en jou mijn hele leven gezocht. Ik wacht op je. Hij kwam vervolgens niet zelf om haar af te halen maar stuurde iemand met een privé vliegtuig, die haar op het weerzien moest voorbereiden.

Ze vroeg ons als haar vriendinnen erbij te zijn als deze afgezant kwam. Voor haar was dit alles heel onaangenaam: Ze had net nog op een brits in de gevangenis gelegen, toiletemmers gedragen en nu moest ze naar Engeland en dan nog met een privé vliegtuig. We wachtten dus allemaal op deze Engelsman. Toen hij aankwam, groette hij ons en vroeg ons: 'Wie is miss Petrowa?' We vielen bijna van onze stoelen toen we hoorden dat onze Ira nu een miss was. Voor de eerste keer hoorden we dat er iemand zo aangesproken werd. We hadden dat anders alleen maar uit boeken gehoord.

De Engelsman zei tegen Ira: 'Alle papieren voor de reis zijn klaar, het vliegtuig wacht op het vliegveld op u. Maar kunt u mij misschien even uw garderobe laten zien?' Ira opende haar krakende klerenkast van vóór de zondvloed, waarin slechts een oude, rode blouse en een grijze wollen doek hingen. Toen vroeg hij haar of ze met hem inkopen zou willen doen en voegde eraan toe: 'Daar is alles al voor u voorbereid, we kopen hier slechts iets voor onderweg'. Zo reden ze naar de Berjoska winkel, die alleen maar toegankelijk was voor buitenlanders en daar werd Ira zo aangekleed dat we haar niet meer herkenden. Alleen al de nerts mantel die ze kreeg, kostte tienduizend dollar. Daarna stapte Ira

als een koningin in het privé vliegtuig. We keken haar na en vroegen ons af of dit niet allemaal een droom was.

Later stuurde ze ons een brief met foto's. Ze beschreef hoe haar lord met zijn moeder naar het vliegtuig waren gekomen om haar af te halen. Ze had hem meteen weer herkend. 'Hij zag er nog precies zo uit, alleen de slape n waren grijs geworden'. Zijn eerste woorden waren: 'Hoelang heb ik je gezocht en je hebt zolang niets van je laten horen! Ik heb de Sovjet ambassade met brieven en telegrammen overspoeld dat ze me zouden helpen om mijn vrouw te vinden. Ik wist dat je nog in leven was. Toen je al twee jaar in vrijheid was, zocht ik opnieuw naar je. Ik kreeg van de ambassade een antwoord dat je aan buiktyfus gestorven en ergens begraven was. Maar innerlijk bespeurde ik dat je leefde. Daarom ben ik nooit getrouwd en heb al die tweeëntwintig jaren op jou gewacht'.

Ira schreef ons dat ze in een reusachtig groot huis woont, als in een paleis. Maar daarbij vergeet ze nooit de bedden in het strafkamp waarop wij als sardines lagen. Waar men door het plaatsgebrek bijna gestikt zou zijn en waar men zich alleen maar op commando kon omdraaien. Als de buurvrouw, waar men naast lag stierf, was men blij dat men, al was het voor een nacht zolang er nog geen nieuwe kwam, iets vrijer kon ademen. Vaak benijdde men de gestorvenen omdat zij het beter hadden, ze waren eindelijk verlost! – Zo'n geluk heeft onze Ira meegemaakt', beëindigde Guli Fjodorowna haar verhaal. 'Maar ik weet niet', voegde ze er aan toe, 'of ze dat alles wel zou hebben gewaardeerd wat haar zo verrassend is overkomen – haar ongelooflijke trouwe man, het leven in Engeland, haar huis – als ze vroeger niet zoveel ellende zou hebben meegemaakt'.

Wat mooi is het om zo'n liefde en trouw te ervaren. Het ontroert ons daarom zo erg omdat het niet zo vaak voorkomt, in het bijzonder vandaag de dag. Toen ik dit verhaal hoorde, dacht ik aan de liefde van God en de trouw van Zijn belofte: 'Ik zal u geenszins begeven en u geenszins verlaten' (Hebreeën 13:5). Op een andere plaats zegt Hij: 'En zie, Ik ben met u alle dagen tot aan de voleinding van de eeuw' (Mattheüs 28:20).

Guli Fjodorowna en de smarten van Rusland

Terwijl ik de bovenstaande regels schreef, is Guli Fjodorowna gestorven. Ze had geen gemakkelijk leven. Haar eerste man heeft haar verlaten en toen ze met een ander trouwde, zorgde de eerste man uit wraak ervoor dat ze allebei in de gevangenis terecht kwamen doordat hij het gerucht verspreidde dat ze een Japans spion van het eiland Taiwan was. In de gevangenis kreeg ze een kind dat echter na zeven maanden stierf. Toen ze al oud was, trouwde ze met haar jeugdviend die weduwnaar was geworden. Na de rehabilitatie liet de bemiddelingsambtenaar haar zien dat ze welwillend stond tegenover het proces verbaal van haar eerste man en beval haar om hem met vervalste papieren achter de tralies te krijgen. Maar ze zei daar tegenin: 'Nee, hij heeft nu een gezin, het zou me voor de kinderen spijten. Dan wordt het verdriet nog groter. Christus heeft gezegd: Vergeeft elkaar!'

Drie keer heeft Guli Fjodorowna geprobeerd om zich van het leven te beroven maar elke keer mislukte het. Bij de laatste keer had ze haar hoofd al in de lus toen ze een stem hoorde: 'Probeer het niet, het zal je niet lukken. Jouw

moeder is nog in leven. Ik kom zelf om je te halen'. Iemand zag haar en redde haar.

Later werd ze door het gewicht van een zware emmer in een diepe put getrokken maar ze overleefde het. In het strafkamp werd ze een keer voor een zak aardappels door de opzichters zo geslagen, dat ze geloofden dat ze dood was en haar in een stal wierpen. Andere – misdadige – gevangenen hadden de aardappels gestolen maar Guli Fjodorowna verraadde hen niet anders zouden ze haar vermoord hebben. Midden in de nacht kwam ze weer tot bezinning. Ze begon zichzelf en de ijskoude stapel waar op ze lag te betasten. Toen begreep ze dat ze naakt op een hoop met lijken lag. Ze kroop naar de deur en sleepte zich uit de stal. Toen de wachtpost haar met haar dunne armen en benen en met lange haren zag, riep hij: 'Een spin! Daar kruipt een spin!' Zo bleef ze ook toen in leven.

In de gevangenis schoot men op haar omdat ze per ongeluk een stap uit de rij deed. Aan de linkerborst bleef er een litteken achter, de kogel vloog langs haar heen. Guli heeft al het mogelijke meegemaakt: honger en slagen, ook een rat in een ijskoude cel, maar God heeft haar bewaard. Ze heeft een moeilijk leven gehad en niet iedereen kan zoiets verdragen. Maar een spreekwoord zegt dat elke kameel die last krijgt, die hij dragen kan. Guli Fjodorowna had een groot, goed hart en dat hielp haar in al haar noden.

Op 15 februari, de dag van de heilige Simon en orthodoxe feestdag 'Sretenje'²⁵, was ik bij Guli op haar verjaardag. Aan tafel vroegen de familie van haar man aan mij om voor de

²⁵ Orthodoxe feestdag voor het gedenken aan de ontmoeting (Russisch 'sre-trenje') van Simeon met het Kind Jezus, toen Hij door Zijn ouders in de tempel werd gebracht om Hem voor God te stellen (Lukas 2:25-35).

jubilaris een toespraak te houden. Ik zei dat het oud Slavische woord 'Sretenje' zoveel als 'ontmoeting' betekent.

Welke ontmoeting is hier bedoeld waaraan deze feestdag herinnert? Bij de vele ontmoetingen die er in ons leven zijn, is er één van grote betekenis: de ontmoeting die wij door het geloof al hier op aarde met de Heer Jezus hebben. Deze ontmoeting bepaalt alle andere ontmoetingen van ons leven, ook de waarschijnlijk belangrijkste van allen, namelijk die met God in de eeuwigheid.

Toen ik dat alles zei, vermoedde ik niet dat het mijn laatste woorden aan Guli Fjodorowna zouden worden. De volgende dag stierf ze. Ze ontmoette Hem. Hoe waar zijn de woorden van Salomo: 'Een goede naam is beter dan goede olie en de dag van de dood is beter dan de dag van iemands geboorte' (Prediker 7:1). Ze had gewenst om te sterven en nu is er een einde gekomen aan haar leed. Mogen haar levensverhalen die ik hier vasthoud, een goed aandenken aan haar blijven.

Guli Fjodorowna was veelzijdig begaafd. Toen ze nog een klein meisje was, nodigde Isadora Duncan, de beroemde Amerikaanse danseres en vrouw van de lyricus Jessenin, haar uit om in haar theater te dansen. Guli Fjodorowna was met vele bekende kunstenaars bevriend maar toen ze uit de gevangenis kwam, werd ze door allen gemeden want iedereen was bang voor zijn naam omdat ze een 'volksvijand' was. Slechts Ljubow Orlowa nodigde haar nog uit en verleende haar onderdak. Nu heeft zij het goed want ze is nu daar, waar er 'geen rouw noch geschrei noch pijn' meer is.

Het lot van Guli Fjodorowna is typisch voor de van smart en pijn vervulde, geschiedenis van Rusland. Zo veel mensen zijn er onderdrukt, hebben oorlog, gevangenis en honger overleefd en in vergelijking met al deze nood komen onze

huidige problemen heel gering voor. In plaats naar dat te zoeken, wat volgens ons aan ons leed schuldig is – de slechte regering, de boze vijanden in het Westen, de Joden, de vrijmetselaars, de Tsjetsjenen – moeten we liever aan onze zonden en de zonden van ons volk denken. We moeten berouw hebben, zoals de grote godvruchtige gelovigen hadden die in de naam van het volk gebeden hebben: ‘Wij hebben gezondigd en onze vaders, wij hebben onrecht gedaan en zijn goddeloos geweest’ (Psalm 106:6). Slechts dan kunnen we betere levensomstandigheden in ons land verwachten.

‘Hoe zullen zij nu Hem aanroepen in Wie zij niet geloofd hebben? En hoe zullen zij geloven in Hem van Wie zij niet gehoord hebben?’ (Romeinen 10:14), vraagt de apostel Paulus.

Wanneer de mensen het evangelie het beste opnemen

Vandaag waren we weer op het treinstation. Hoe daar de mensen naar het evangelie luisteren! In de laatste weken valt me dat in het bijzonder op en ik denk dat dit rechtstreeks te maken heeft met de oorlog in Tsjetsjenië. Ik kijk zo om mij heen wanneer de mensen het evangelie het beste opnemen: dat was ten tijde van de staatsgreep, na de crisis van 17 augustus 1998 en nu omdat er in Tsjetsjenië een oorlog woedt. Dat is niet verwonderlijk maar interessant om waar te nemen en het bevestigt slechts het spreekwoord: ‘Zolang het nog niet dondert, slaat de man nog geen kruisje’.

Met dankbaarheid denk ik er aan hoe wij in 1991 bij de Manege en bij het Witte Huis vierduizend Nieuwe Testamenten aan de soldaten uitdeelden. Bij de Manege heerste een beangstigende, doodse stilte. Daar stonden pantservoertuigen en daaromheen de mensen maar niemand sprak met elkaar. Ik zocht een hogere positie, hief de Bijbel omhoog en vroeg de soldaten: 'Breng ons niet om, dat wil God niet. God wil niet dat er bloed vloeit. Jezus is voor ons gestorven opdat wij anderen zouden liefhebben. Wij zijn allen broeders en zusters en hebben een gemeenschappelijke Vader in de hemel!'

In deze huiveringwekkende stilte kwam het me voortdurend voor alsof elk moment iemand een kogel door mijn hoofd zou schieten. Dat zeg ik niet om te beklemtonen wat een moed ik bezat, wat ook helemaal niet het geval was. Maar om te getuigen dat God in zulke situaties een verbazingwekkende onverschrokkenheid schenkt.

Ten tijde van de staatsgreep zei een geestelijke en medewerker van de Bijbelbond, een gewaardeerde en eerbiedwaardige man, die mij ook het voorstel had gedaan om deze actie te realiseren dat ik niet over de Bijbel zou spreken maar slechts het decreet van Jeltsin zou voorlezen waarin alle oproerkraaiers als illegale grippers naar de macht aangeduid werden. Ik antwoordde dat ik niet voor een decreet van Jeltsin wilde sterven maar alleen om Jezus' wil hier gekomen was. En toen werd mij iets heel verbazingwekkends duidelijk, namelijk dat men wanneer men iets doet om Jezus' wil, nergens bang voor hoeft te zijn, zelfs niet voor de dood.

Bij het Witte Huis was de atmosfeer totaal anders. Daar waren de democraten en daar ging het er levendig aan toe.

Allen spraken met elkaar en verenigden zich als een grote familie. Hoe open waren de mensen toen voor het evangelie en hoe graag wilden ze Nieuwe Testamenten hebben.

We kunnen God danken dat er aan het begin van de jaren negentig vele mensen de ogen werden geopend en velen geschrokken waren van de misdaden van hun vaders en grootvaders. Maar helaas is de mens een onbestendig en een verdeeld wezen. Het is zoals het in het Nieuwe Testament wordt beschreven: Eerst riep het volk 'Hosanna' en daarna: 'Kruisig Hem!' Zo kan het ook gebeuren dat wij gelijktijdig God dienen en onder de rode vlag willen marcheren.

*Oh, Rusland! Tegen u heeft de geest van wraak
door het zwaard zich opgeheven,
omdat je zwijgend aan de kruisweg staat
en noch de scepter van het beest
noch het lichte juk van Christus durft op te heffen.
(W. Iwanow)*

Voor dit dilemma, waarvoor men een keuze moet maken staat niet alleen Rusland maar elk volk en elk individueel mens. 'Het leven en de dood stel Ik u voor, kies dan het leven, opdat u leeft, u en uw nageslacht' (Deuteronomium 30:19).

Wij zijn God dankbaar dat wij in de herfst en winter van dit jaar honderd Nieuwe Testamenten onder de soldaten op het treinstation van Leningrad konden verspreiden. En ik geloof dat daaruit zeker goede vruchten tevoorschijn zullen komen. Eens was de grote wachtruimte voor de helft met dienstplichtige militairen uit Dagestan bezet. Toen moest ik

snel mijn prediking veranderen en ik vertelde hen iets van Allah, de profeten, Mohammed en van Christus. De mensen uit Dagestan en Tsjetsjenië zijn verbitterd want de Russen hebben hun land verwoest en Christus is in hun ogen een Rus dus willen ze met Hem niets te maken hebben.

Tijdens de verkondiging riepen de soldaten mij toe: 'Bij ons dragen de vrouwen hoofddoeken!' Ik had om mijn nek een doek gebonden en zei tegen hen: 'Een moment jongens, ik zal meteen mijn hoofddoek opdoen'. Toen kwam er een jongen naar me toe en vroeg mij: 'Mag ik het u op onze manier ombinden?' Hij bond mij de hoofddoek om op de wijze van de Tsjetsjenen, dat is met bedekt voorhoofd. Met een kreet als: 'Dat is één van ons! Zij is de onze!', begon de hal te applaudisseren. Na de toespraak namen veel Dagestanen de evangeliën aan. Ik hoorde hoe één van de soldaten tegen een ander zei: 'Het is niet goed dat we dit boek met vuile handen aannemen. Het is toch heilig. We moeten onze handen gaan wassen'.

Een boek voor de Tadzjiken

Onder de moslims zijn de Tadzjiken het meest toegankelijk voor het evangelie. Men hoeft het voor hen helemaal niet te vertalen in de taal van de koran want vanwege de eindeloze innerlijke onrust, zijn velen in de islam vreselijk teleurgesteld. Pas geleden kwam er iemand uit Tadzjikistan genaamd Sali naar me toe en vertelde van de 'jihad' (Arabisch), de heilige oorlog van de moslims, waarbij zijn drie broers waren gesneuveld. 'Ik ben trots op mijn broers', zei hij, 'omdat zij in de hemel komen, maar dat wat u hier doet

is een betere jihad. U verstopt zich namelijk niet in een hinderlaag. U voert een 'open' oorlog. In onze jihad schiet men je in de rug en je ziet niet eens wie het was'.

Allah zal in het oordeel een keer vragen: 'Ken je mijn boek, de koran?' En ik zou dan bijvoorbeeld zeggen: 'Nee, ik had niet de mogelijkheid het te lezen, ik kende geen Arabisch en bij ons heerste er zeventig jaar lang het atheïsme van de Sovjets'. Maar Allah zal mij de film van mijn leven tonen en mij vragen: 'Natuurlijk heb je iets van mijn boek gehoord! Ik heb je toch een 'Uloma' (leraar) op het treinstation van Leningrad gestuurd!'

Ik verwonderde me hoe een overtuigde moslim zo Bijbels kon denken. Als er overal zo'n heilige oorlog, zo'n jihad, zoals hij zei, gevoerd zou worden, zoals wij dat op het treinstation doen dan zouden zijn broers nog in leven zijn. Hij bedankte mij voor de verkondiging en nam een Nieuw Testament mee.

Vermoedelijk heeft de dood van zijn drie broers hem heel erg bezig gehouden en moest hij steeds aan de 'jihad' denken: wat betekent – heilige oorlog? Helaas kennen niet alle moslims de ware betekenis van dit woord. jihad betekent 'ijver' of 'moeite doen' en bedoelt de strijd tegen dat wat de moslims met het woord 'Dunja' (letterlijk: 'wereld') aanduiden. De wereld door God geschapen is op zichzelf niet boos maar de betrekkingen tussen de mensen en hun daden op de aarde staan vaak in sterke tegenspraak tot de wil van God. De wereld, 'Dunja', verleidt de mensen en brengt hen van het rechtvaardige leven af. Ze maakt hen gierig, brutaal en trots. 'jihad' is de strijd tegen deze zwakheden. Hoe vaak baseren mensen hun haat op de meest verheven, meest oprechte en edelste bedoelingen in naam van het goede! Ik

weet niet, van wie de volgende regels komen maar hieraan is niets toe te voegen:

*In de naam van de gelijkheid van de mensen,
in naam van spookachtige ideeën,
in naam van vrede en vrijheid,
in naam van broederlijkheid en liefde,
smeden volken hun wapens
en verdrinken alles in bloed!*

Een andere Tadzjiek, de Sovjet volkskunstenaar Dschurabek Muradow, die ik op een grote Tadzjiekse bruiloft in Oezbekistan een Bijbel schonk, toonde deze zeer verheugd aan alle aan zijn tafel zittende 'hoge dieren' van de stad en zei: 'Beste Tadzjiekse medemensen, als we dit boek zouden lezen zoals het hier staat, zouden we nooit meer elkaar oorlog voeren. En dan zouden we eindelijk vrede op aarde hebben'. Toen iemand vroeg: 'Maar is dat niet een boek over het christendom?' antwoordde hij: 'Dit is een boek over ons allen. De Tadzjiekken zijn een oud Bijbels volk, dat aan de bevrijding van de Joden uit de Babylonische gevangenschap deelnam en de Perzische koning Cyrus, die de profeet Jesaja in de Bijbel beschrijft en die alles voor de bouw in Jeruzalem deed, is onze voorvader. Toen ik voor een concert in Israël was, heb ik daarover in een grote openbare zaal gesproken. Ik zei: <Luister eens, Joden, wij zijn toch broeders en jullie zijn ons zelfs nog iets schuldig want wij zijn het die jullie tweeënhalftuizend jaar geleden uit de Babylonische gevangenschap bevrijdden en jullie hielpen om de tempel te bouwen>. Daarop gingen alle mensen staan en applaudisseerden. De burgemeester overhandigde mij symbolisch de sleutel van de stad'.

Toen deze kunstenaar het bruiloftsgezelschap verliet, drukte hij de Bijbel voor al zijn vereerders trots tegen zijn borst. Velen wisten waar hij dat boek vandaan had en kwamen nu snel naar mij toe om ook een exemplaar af te halen. Binnen een uur had deze kunstenaar daar meer bewerkt dan ik in meerdere jaren doen kon. Maar ik denk dat zonder de lange moeizame arbeid van het zaaien van Gods Woord deze gebeurtenis niet zo zou plaatsgevonden hebben, dat voor mij als een beloning van de Heer was.

Mijn neef begeleidde de kunstenaar tot aan de Tadzjiekse grens en keerde heel enthousiast terug. Zijn idool had de Bijbel en zijn tante erg geprezen. Nog niet zo heel lang geleden had dezelfde neef nog tegen mij gezegd: 'Je brengt alleen maar schande over ons, tante, met je christendom en je Bijbel'.

Ik heb veel nichten en neven, de meesten van hen hebben zich – God zij dank – tot het christelijke geloof bekeerd. Twee van hen hebben een prediker seminaar bezocht, vier anderen en ook een neef en nicht zijn aan de Bijbelschool. Mijn nicht Lejla woont bij mij en geeft les op een prediker seminar.

Maar in het bijzonder verheug ik me over mijn oudste broer in wiens huis mijn familieleden en de Iraanse burensamenkomen om te bidden en de Bijbel te lezen. Nog niet zo heel lang geleden sprak deze broer nog heel afvallig over de Bijbel en Jezus Christus: 'Wie is dan wel jouw Jezus? Hij was toch een eenvoudige herder vergeleken bij onze grote profeet Mohammed!' Ik zei daarop tegen hem: 'Je hebt gelijk, Jezus Christus was werkelijk een Herder, maar niet alleen voor Mohammed maar voor ons allemaal. Koning David noemde Hem de Goede Herder'. Daarom beste lezers,

als uw naaste familieleden en vrienden niets van Christus willen horen en u weggagen – laat u dan niet ontmoedigen. De tijd is als een goede bodem voor hem die zaait, zodat het op een dag begint te groeien.

Waarschijnlijk zullen we pas in de eeuwigheid volkomen ervaren op welke verbazingwekkende wijze Gods Woord in de harten van de mensen gewerkt heeft. Twee maanden geleden vertelde mijn schoonzus aan mij dat ze haar jongere zus, een lerares van de zesde klas, die in een afgelegen dorp woont, het kinderboek ‘de gelijkenissen van Jezus’ in de Oezbeekse taal had gegeven. Zonder verder commentaar liet ze het boek bij het meisje achter. Het boek vertelt op een heel mooie manier de gelijkenissen van de Heer Jezus en op de laatste bladzijde staat een kleine samenvatting met de aanwijzing dat de gelijkenissen ertoe oproepen om de juiste beslissing te nemen om Jezus Christus na te volgen. De literatuurlerares van het meisje, een geestdriftige moslim, gaf de kinderen op, om het één of andere literaire werk uit te kiezen en een keer buiten de les om daaruit voor te lezen. Het meisje las uit de gelijkenissen van de Heer Jezus voor.

Toen de lerares vroeg waarom ze juist dit boek had uitgekozen, antwoordde het meisje dat deze gelijkenissen dringend uitnodigen tot een beslissing en de mensen op de weg van het licht en van het goede willen brengen, op de weg van Jezus Christus. Het meisje werd ontslagen en later slechts onder moeilijkheden weer aangenomen, nadat grondig was nagekeken dat er niet door iemand ‘geëvangeliiseerd’ en speciaal tot de verbreiding van het christendom gestuurd was.

In dit ver afgelegen dorp is nooit een prediker gekomen en er waren daar nooit christenen geweest. Maar plotseling

kwam er een boek in de hand van een kind, dat in het hart een wonder bewerkte zodat het anderen meteen daarvan wilde vertellen. Dit indrukwekkende meisje dat ik nog niet heb leren kennen, woont in dit eenzame bergdorp en vertelt anderen van de Verlosser en weet helemaal niet dat ze daarmee de opdracht van Christus vervult en zelfs al voor Hem geleden heeft. Daar, waar wij de mensen niet met een levend getuigenis kunnen bereiken, kan vaak een boek het zijn werk doen. Het is als een pijl, die uit een gespannen boog direct doel treft.

Waarom ik niet naar de USA geëmigreerd ben

Ik ben God dankbaar voor dit werk dat ik bij mijn familie, in mijn vaderland maar ook hier in Moskou op de straten en treinstations kan doen. Ik dank God dat mijn leven wat nuttig is voor anderen en dat alles zo gegaan is. Het is een geluk en genade van de Heer als men in Gods wijngaard kan werken. Ik dank God dat ik in Moskou gebleven ben en niet naar Amerika ben geëmigreerd waartoe mijn vrienden mij wilden bewegen.

In de perestrojkatijd was er een emigratiegolf. Ik was in die tijd pas tot geloof gekomen en een christelijk echtpaar met zes kleine kinderen, Dima en Ljudmila, nodigden me uit bij hun thuis. Ik nam nog een ongelovige mee. Hun huis was heel armoedig ingericht. Ik herinner me alleen nog maar hun ijzeren bedden. Maar het was er gezellig en grappig bij hen. Later hoorde ik dat dit gezin blij was als er suiker op tafel stond. Ik hoorde hoe de moeder de kinderen achter de deur rustig uitlegde dat de taarten voor de gasten waren bestemd

en zij pas wat kregen als de gasten al gegeten hadden. Deze indrukken ontroerden mij natuurlijk erg.

Ik sloot het gezin in mijn hart en werd vrienden met hen. Bij hen leerde ik nog een gelovige zuster kennen, Galja. Zij besloten allemaal te emigreren wat in die tijd nog heel gemakkelijk was, in het bijzonder voor gelovigen die met duizenden met behulp van een Israëliisch visum naar Amerika emigreerden.

Ook ik werd meegezogen door deze golf en diende in die tijd ook de papieren voor een emigratie in. Na drie maanden ontving ik de toestemming voor een permanente vestiging in de USA en een uitnodiging in de Amerikaanse ambassade. Destijds predikte ik bijna dagelijks op de Arbat en toen ik de documenten voor de emigratie ontving was mijn eerste gedachte over Amerika: 'Wat zal ik daar dan gaan doen? Daar is toch geen Arbat!' Ik wist niet hoe het er in Amerika uitzag. Ik was nog nooit in het Westen geweest maar één ding wist ik zeker dat daar geen Arbat zou zijn. En om op materiële gronden daarheen te gaan, was het niet waard. Als de Arbat er niet geweest was, zou ik misschien zijn geëmigreerd om een andere wereld en een ander leven te leren kennen. Maar het geluk dat ik op de Arbat beleefde, was met niets te vergelijken en slechts op deze grond bleef ik in Rusland. Ik ging ook niet in op de uitnodiging van de Amerikaanse ambassade.

Mijn vrienden schreven mij en belden mij uit Amerika op. Enige tijd geleden schreef Galja mij: 'Goed dat je niet naar Amerika geëmigreerd bent. Daar bij jou ben je meer nodig!' Ik weet niet, wat er in Amerika van mij zou zijn geworden maar hoezeer ik hier gezegend werd, dat weet ik! Ik houd van Moskou, de stad waarin ik in mijn beste jaren gewoond heb. En ik hoop zo zeer dat er in Rusland een grote opwekking komt.

*In heel Rusland niets dan leed,
 het loeien van de wind in de twijgen van de berken.
 Maar uit bloed en tranen
 groeit de verwachting
 van Uw rijk, Christus!
 (S. Solowjew)*

Ik zag Christus aan de hemel

Sommige van de lezers zouden zich kunnen afvragen waarom ik dit boek geschreven heb. Het antwoord staat in de titel: Jezus Christus is voor mij een eeuwige lente. In de lente werd ik gelovig. Met Pasen ging ik daarna naar de kerk van de heilige Elia waar ik slechts vijftig meter vandaan woon. Op de straat waren veel mensen en de priester begroette alle mensen toen hij het balkon besteeg met de groet van Pasen: 'Christus is opgestaan!' En mijn ziel antwoordde vol vreugde: 'Hij is waarlijk opgestaan!', zodat van geluk mijn hart bijna barstte.

'Het hart van elk feest is de tegenwoordigheid van dat wat men viert' (Filaret Moskowski). Deze tegenwoordigheid was voor mij destijds zo voelbaar! Ik erkende voor de eerste keer de zin van deze groet met Pasen. Er is geen groter geluk in het leven dan dit: 'De Heer is opgestaan!' De opgestane Christus zal ook ons tot een nieuw leven opwekken en ik geloof dat Christus mij, als ik sterf, niet in de aarde zal laten maar voor altijd tot Zich zal halen. Op deze ontmoeting wacht ik.

In die lente had ik nog een andere belevenis. Ik had me juist tot de Heer bekeerd en mijn ziel was van een buitenge-

woon grote vreugde en liefde vervuld. Het was begin mei, toen ik op een keer 's nachts bad. Mij ontroerde destijds zeer de stilheid midden in deze nacht en het geheim van het leven. Ik vroeg me af: Wat is dat – leven? Er kwamen tranen bij me. In die nacht zou ik mij het liefst uit elkaar zijn gevallen en verdwenen zijn. Ik wilde me oplossen zoals suiker en zout zich in het water oplossen.

Op dit moment schreeuwde het in mij uit het diepste van mijn wezen: 'Heer, als U bestaat, wil ik U zien!' Ik weet niet waarom ik deze woorden uitsprak. Ik weet alleen dat ik daarmee niet om een wonder bad, dat mij het bestaan van God zou bewijzen. Deze woorden werden vanzelf losgemaakt vanuit mijn ziel. Ik sprak ze niet eenmaal tot God maar op de één of andere manier in deze zo duidelijk ademende nacht.

Plotseling hoorde ik heel verrassend antwoord: 'Je zult Mij zien!' Het was geen mannelijke of vrouwelijke stem. Ze kwam uit het hart als een bepaald zeker weten. Ik kroop in elkaar en begreep meteen dat er nu geen terug meer was: ik zou iets zien. En omdat dit met God samenhang dacht ik dat ik zou sterven zodra het gebeurde. In gedachten bad ik: 'Dat ik toch niet te erg zal schrikken!' Maar verder gebeurde er niets meer in deze nacht en ik viel ten slotte in slaap.

Enkele dagen later, ongeveer om vier uur 's middags, was ik in mijn kamer en liep naar het raam om te kijken of het zou regenen. Het was een nevelige dag en ik had haast. Ik keek door het raam naar de hemel... Daar was Christus, ik zag Hem tot op de borst. Buitengewoon grote ogen keken me aan. Zijn gezicht was heel duidelijk te zien. Vier lokken hingen op Zijn schouders, twee aan elke kant. Ik

keek Hem aan alsof Zijn aanblik helemaal niet ongewoons was. In mijn hart heerste volkomen gelatenheid, hoewel ik me ook verwonderde: kan dat echt waar zijn: Christus aan de hemel! Ongelooflijk! Alleen jammer, dat Hij niet eerder verschenen was, nu moest ik snel weg.

Ik keek Hem nog een lange tijd aan maar daarna liet ik Hem achter en ging weg. Hij had zo'n rustige blik, dat ik de indruk had dat Hij daar zo lang zou zijn gebleven totdat ik Hem gezien zou hebben. Maar mijn belangeloze dingen waren belangrijker voor mij. Ik liet Hem daar achter aan de hemel en liep hals over kop weg om iets bijkomstigs af te handelen en herinnerde mij pas later op de avond wat er gebeurd was. Misschien heeft God express alles zo laten komen want ik had toch hem gebeden: 'Dat ik niet te erg zou schrikken'.

Toen ik daarna thuis was en aan tafel ging zitten voor het avondeten, hoorde ik die stem weer in mijn hart. Ze vroeg: 'Heb je gezien?' Toen herinnerde ik me alles: de nacht, de tranen, het gebed en ons gesprek. Pas toen begreep ik wat ik gedaan had. Hoe waar is het, wat een theoloog zei: Als de mensen elke dag om twaalf uur een engel aan de hemel zouden zien, was hun verbazing niet van lange duur. Aan het einde zouden ze slechts nog naar de hemel kijken om hun klok 'naar de engel' gelijk te zetten.

Deze gebeurtenis was voor mij op de Arbat tot een grote hulp hoewel ik het nooit aan ongelovigen vertelde. En zelfs met gelovige mensen heb ik daarover slechts in uitzonderingsgevallen gesproken. Soms kwamen zulke 'betweterige' filosofen op de Arbat. Hun uitspraken waren verwarrend voor de mensen en ook voor mij met mijn onbevestigde geloof. In zulke situaties dacht ik aan

de levende Christus aan de hemel. Dan wordt ogenblikkelijk alles anders, alsof men mij had omgeruild: een levende kracht stroomde bij mij binnen en ik sprak weer met zo'n overtuiging, dat de mensen 'de slimmerds' vroegen om stil te zijn of weg te gaan.

Alleen de liefde maakt ons leven gelukkig

Ik ben er diep van overtuigd dat christenen dagelijks in de gewone situaties wonderen beleven. Maar het grootste wonder is de liefde die meer en meer onze harten vervult. Deze liefde en slechts zij alleen is in staat om het boze te overwinnen dat in de wereld regeert. Alleen de liefde kan ons leven gelukkig maken en met inhoud vervullen.

Er bestaat een legende: toen de apostel Johannes al heel oud was en het einde van zijn aardse leven nabij was, wendde één van zijn discipelen tot hem en vroeg: 'Johannes, waarom spreek je altijd maar van liefde: van de liefde van God tot ons en onze liefde tot elkaar? Waarom spreek je ook niet eens een keer over iets anders?' Toen antwoordde Johannes, die al vanaf zijn jeugd Christus liefhad en aan zijn borst had gelegen, hem: 'Omdat er niets anders is dan de liefde'.

Elk mens op aarde is uit liefde en voor de liefde geschapen want hij is een schepsel naar het beeld van God. Elk individu is een schat, een 'diepte van rijkdom', en over elk mens kan er een boek worden geschreven. Maar zelfs als dat zou lukken, het menselijke geheugen is beperkt en vergankelijk. 'Schep een eeuwige herinnering', zingen we bij een graf. En God antwoordt ons: 'Ja, Ik heb u liefgehad

met eeuwige liefde' (Jeremia 31:3). De liefde van God tot ons mensen is het waarover ik in dit boek wilde vertellen.

Alleen in Christus bestaat de zin van mijn leven. In Hem is mijn opstanding en mijn eeuwige lente.

Meer dan 80 jaar geleden begon de zendingsbond 'Licht im Osten', Russische krijgsgevangenen in Duitsland het evangelie te verkondigen en de christenen onder hen tot zendingen en evangelisten op te leiden. Tegelijkertijd werden de christenen in de Sovjet-Unie van Bijbels en christelijke literatuur voorzien.

Na de Tweede Wereld Oorlog en in het bijzonder tijdens de 'koude oorlog' was dit werk slechts onder grote gevaren en moeilijkheden mogelijk. Christelijke literatuur mocht officieel niet in de Sovjet-Unie en ook niet in andere landen van het Oostblok worden ingevoerd. Om deze reden werden transportvoertuigen of postpakketten in Korntal zo geprepareerd dat literatuur ongemerkt in de staten van het Oostblok kon komen.

Vele jaren was dit werk het enige, wat wij voor de mensen in het oosten konden doen. De omkeer in het communistische systeem bracht ook een omkeer voor ons werk als zendingsbond met zich mee. Wat vroeger totaal ondenkbaar was, werd plotseling realiteit. God zij dank!

Nu behoren tot onze werkgebieden zelfs het stichten van gemeentes. Daarbij leggen we een groot accent op de ondersteuning van inheemse zendingen. Bovendien ondersteunen wij radio- en cassetdienst: op deze manier worden zowel mensen in de meest afgelegen gebieden bereikt als ook zending onder blinden mogelijk gemaakt.

Maar we willen graag als zendingsbond de mensen in Oost Europa en Centraal Azië niet slechts in hun geestelijke nood helpen maar ook in hun sociale leed. Maandelijks rijden er meerdere transporten met humanitaire goederen naar het Oosten. Humanitaire hulp verhoogt de geloofwaardigheid en de ernst van ons verlangen.

Zendingsbond 'Licht im Osten'

Zuffenhauser Straße 37

D-70825 Korntal-Münchingen

Duitsland

Tel. (0711) 83 99 08-0

www.lio.org • www.lio.ru (Russisch)

Mijn oma en haar kinderen. De eerste links in de tweede rij is mijn 20-jarige moeder

Ons gezin

Mijn oma Praskowja en ik

Mijn moeder Chatina Stepanowna

Guli Fjedorowna na 16 jaar
strafkamp ten tijde van Stalin

Op bezoek bij de kunstenaress Guli Fjodorowna en haar 97-jarige man

Prediking op de Arbat

Verkondiging bij het Lenin mausoleum

De gemeente in Moskou 'Blagowestije'

Samenkomst van christenen uit Oezbekistan

Christenen loven de Heer Jezus Christus

